

2021 ARVIOINTIKERTOMUS

Tarkastuslautakunta

PORI

SISÄLLYS

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA	5
1.1. Puheenjohtajan katsaus	6
1.2. Keskeiset havainnot ja suositukset	8
1.3. Arviointityö	12
1.4. Tilintarkastus	13
1.5. Sisäinen tarkastus	13
2. VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN JATKOTOIMENPITEET	15
2.1. Tarkastuslautakunnan kannanottojen vaikuttavuuden seuranta	15
3. TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET	25
3.1. Yleinen kehitys	25
3.2. Palvelulupauksen toteutuminen	27
3.3. TOP 11 -prosesseista johdetut pitkän aikavälin tavoitteet ja YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet ..	28
3.3.1. Perusturva	28
3.3.2. Sivistystoimiala	32
3.3.3. Tekninen toimiala	34
3.3.4. Elinvoima- ja ympäristötoimiala	35
3.3.5. Konsernipalvelut	35
3.3.6. Liikelaitokset	36
3.4. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	38
3.4.1. Suurten kaupunkien vertailu	42
3.4.2. Vuoden 2021 talousarvion ja tilinpäätöksen vertailu	44
3.4.3. Liikelaitosten talous	46
4. KAUPUNKIKONSERNI	49
4.1. Konsernijohdolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen	50
4.2. Strategisille konserniyhtiöille määriteltyjen tavoitteiden toteutuminen	51
5. MUUT HAVAINNOT	61
5.1. Hyvinvointialueuudistus	61
5.2. Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö	66
5.3. Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö	71
5.4. Viestintä- ja osallisuusyksikkö	73
5.5. Porin YH-Asunnot Oy	75

© Via Remistén

1. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA TARKASTUSTOIMINTA

Kunnan tarkastustoiminta koostuu ulkoisesta ja sisäisestä tarkastuksesta. Ulkoinen tarkastus käsittää tilintarkastajan suorittaman laillisuusvalvonnan sekä tarkastuslautakunnan arviointityön. Sisäinen tarkastus on kunnan johdon väline sisäisen valvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Kuntalain mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtäviä ovat:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskevista hallintosäännön määräyksistä
- valmistella arvioinnin ja tarkastuksen talousarvio
- valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi

Porin kaupunginvaltuuston toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025 valitsemaan tarkastuslautakuntaan kuuluu 11 jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Jäsen	Varajäsen
Mika Tuhkanen, pj.	Anu Ikonen-Kullberg
Tapio Huhtanen, vpj.	Kari Oittinen
Susanna Virkki	Marianne Laaksovirta
Rauno Vesivalo	Jouko Takkunen
Tuija Vähänen-Koivuluoma	Janica Uusitalo
Tomi Lehtonen	Pekka Hammis
Sirkka Sainio	Jan-Magnus Lönnqvist
Veera Forsbacka	Taina Vehmanen
Taina Lehtonen	Kirsi Nurmi
Jari Hakala	Ilari Koivula
Allan Lindeman	Tiina Huhtala

Arviointivuoden 2021 tarkastuslautakunnan työssä ovat viranhaltijoista olleet mukana tarkastusjohtaja Niko Poskiparta, joka on toiminut myös tarkastuslautakunnan esittelijänä sekä tarkastuslautakunnan sihteeri, tarkastaja Janina Tuohimaa, tarkastaja Satu Kivi ja vs. tarkastaja Noora Jyrämä.

1.1. Puheenjohtajan katsaus

Olen nyt saanut istua tarkastuslautakunnan puheenjohtajan paikalla ensimmäisen vuoden. Tämän vuoden aikana on ollut paljon oppimista ja paljon olen koettanut oppia. Vuosi on ollut työntäyteinen, mutta erittäin palkitseva.

Päättyessäni lähteä ehdolle kunnanvaltuustoon, oli ajatuksenani päästä vaikuttamaan Porin elinvoimaan. Toinen syy oli saada selville, miksi rakas kotikaupunkimme Pori on siinä tilanteessa, kun on? Miksi Pori on elinkeinoelämän kuntarankingeissa peränpitäjänä, miksi edelleen, vaikka olemme matkailukaupunki, valtakunnallisissa tilastoissa tämä ei näy ja miksi kaupunkimme väestö muuttaa mieluummin täältä pois, kuin tänne. Tarkastuslautakunta oli tähän tehtävään paras mahdollinen paikka ja vieläpä puheenjohtajuus, niin ainakin asioiden selvittämiseen mahdollisuudet olivat parhaat mahdolliset.

Ensimmäisessä kokouksessa toivoin kaikilta lautakuntalaisilta kolmea asiaa. Olkaa rentoja, mutta asiallisia ja jättäkää puoluepolitiikka kokousten ulkopuolelle, olemme täällä koko Porin puolesta ja kaikkien porilaisten asialla. Olen supervylpeä koko lautakunnan toiminnasta ja haluan kiittää heitä kaikkia erittäin mielenkiintoisesta vuodesta. Tästä on hyvä jatkaa. Erityiskiitoksen ansaitsevat myös koko tarkastustoimi ja minut hienosti työhön perehdyttänyt tarkastusjohtaja Niko Poskiparta.

Mitä sitten vuodessa on selvinnyt? Mainitakseni tässä vain murto-osia. Käsissäsi on nyt arviointikertomus, jonka tekemiseen tarkastustoimi ja tarkastuslautakunta on käyttänyt valtavan määrän ammattitaitoa ja aikaa, arvioidakseen ne toimet, jota kaupunginhallitus ja sitä kautta kaupungin virkamiehet ja työntekijät ovat tehneet valtuuston määrääminä. Vuosittain teemme samanlaisen arviointikertomuk-

sen, jonka sitten valtuutetut hartaasti lukevat ja sisäistävät. Silti vuodesta toiseen tarkastuslautakunta joutuu mainitsemaan samoja asioita, johon jostain syystä kukaan ei kaupungissa reagoi. Tuntuu varmaankin turhauttavalta pitkäaikaisten lautakunnan jäsenten taholta jankata samoja asioita vuodesta toiseen.

Näistä ehkä pitkäaikaisimpana maapoliittisen ohjelman laatiminen. Tarkastuslautakunta on toistuvasti huomauttanut maapoliittisen linjauksen ajan tasalle saamisesta. Lupauksia sen ajan tasalle saamiseksi on kyllä tullut, mutta valmista ei ole näkynyt vielä.

Johtuuko tämä samasta asiasta, joka mielestäni vaivaa kaupunkia yleisestikin. Vaikuttaa siltä, että Porissa on paljon kaupungin palveluksessa olevia ihmisiä, mutta heitä on paljon väärissä paikoissa. Usein saa kuulla, että virkamiehet tekevät töitään kovassa kiireessä ja paineen alla, jolloin valmista ei tunnu tulevan millään. Tämä heijastuu koko kaupungin työntekijöihin ja kaupunkilaisiin. Milloin palkat ovat myöhässä, milloin lomat ilmoitetaan päivää tai paria ennen lomien alkua. Toisinaan lupia, tai alueiden vuokrasopimuksia koetetaan saada kissojen ja koirien kanssa, siinä onnistumatta. Samanlaisia surullisia esimerkkejä löytyy ympäri kaupungin organisaatioiden. Toinen käsi ei tiedä mitä toinen tekee.

Ehkä eniten kaikesta minua kuitenkin huolettaa arviointikertomuksen käyttäminen kaupunginhallituksen toimesta. Nyt kun arviointikertomus on valmis, tulee kunnanhallituksen antaa valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Lopullisessa lausunnossa tulee olla tieto, mitä arviointikertomuksen havaintojen ja suositusten pohjalta tullaan tekemään, milloin se tehdään ja mikä taho on tehtävistä muutoksista toteuttamisvastuussa. Selkeän ja toteuttamiskelpoisen lausunnon pohjalta myös kaupunginvaltuuston on mahdollista kattavammin seurata kaupunginhallituksen työskentelyä. Tämä on meillä jäänyt retuperälleen. Edellisen tarkastuslautakunnan puheenjohtajan Kaarina Rannen kanssa teimme asiasta valtuustoaloitteen, jonka kirjallinen vastaus oli sanalla sanoen märkärätti vasten aloitteen tekijöiden kasvoja. Lupauksia lausunnon selkeyttämisestä kyllä annettiin suullisesti jälkeenpäin,

nyt jäädään odottamaan tekoja. Toivon samalla, että koko kaupunginvaltuusto vaatii selkeämpää kannanottoa hallitukselta.

Muistakaa, tämä arviointikertomus on teille kaikille tarkoitettu. Digitalisaation edetessä, päätimme kuitenkin edelleen tehdä konkreettisen ja mukana kannettavan kirjan. Tämä samalla luo toivottavasti kaikille arvokkaamman mielikuvan tästä tärkeästä dokumentista. Pitäkää sitä mukana ja käyttäkää tätä kirjaa aina, kun mietitte mitä me olemme aikaisemmin päättäneet.

Mika Tuhkanen

tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

© Iida Kivihäne

1.2. Keskeiset havainnot ja suositukset

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

- Talousarvion ja tilinpäätöksen rakenteissa tapahtuneet muutokset ovat vaikeuttaneet arvioinnin suorittamista.
- Pitkän aikavälin tavoitteiden ja niistä johdettujen toimenpiteiden mittarit eivät nykyisellään osoita selkeitä euromääräisiä vaikutuksia prosesseihin. Ajatus TOP 11 -prosessien seuraamisen painottamisessa kuitenkin kai oli kalleimpien prosessien kulurakenteen keventäminen. Toimenpiteiden määrittelyä ja mittaamista ei tässä suhteessa voida pitää kokonaisuudessaan onnistuneena.
- Tarkastuslautakunta kysyy, onko pelkästään kustannusten perusteella seurantaan nostettavat TOP 11 -prosessit oikea ohjaustapa vai onko vaarana, että jokin tärkeä kokonaisuus jää näin kaupunginvaltuuston ohjauksen ulkopuolelle? Esimerkiksi elinvoima- ja ympäristötoimialan prosessit eivät tässä järjestelyssä nouse euromääräisesti merkittävien, ohjattavien prosessien joukkoon. Kuitenkin elinvoima- ja ympäristötoimialalla on laajat toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet koko kaupungin tasolla ja sen toiminta kytkeytyy keskeisesti

kaupungin strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Nykytilanteessa elinvoima- ja ympäristötoimialalta puuttuvat sekä valtuuston asettamat vuositavoitteet että lautakuntatasolla vahvistetut vuositavoitteet. Tarkastuslautakunta muistuttaa selkeän tavoiteasetannan olevan toimialan ohjauksen kannalta keskeinen tekijä.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

- Koronapandemian hieman helpottaessa rajoitusten aikana kasvanut saamatta jääneen julkisen palvelun velka tulee esiin seuraavien vuosien aikana.
- Maailmanpolitiikassa jatkuva epävakaa tila lisää vaatimuksia julkisen talouden vakaalle hoitamiselle eikä lisävelkaantumiselle ole sijaa.
- Tilinpäätöstietoja vertailemalla voidaan todeta, että valtion tarjoaman koronakompensaation hälvennyttyä Porin kaupungin taloudellinen asema erottuu muista suurista kaupungeista ainoana negatiivisen tuloksen tehneenä vertailukaupunkina.
- Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota kustannustehokkuutta ja skaalautuvuutta edistävien toimintamallien luomiseksi myös kaupungin tukitoiminnoissa sekä raporttoimaan tehokkuudesta kertovista toimista uskottavasti.

Sidonnaisuusilmoitukset

- Tarkastuslautakunnan eräänä tehtävänä on seurata kuntalain mukaista sidonnaisuusilmoitusten noudattamista ja toimittaa saadut sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Ilmoituksen tekeminen on ilmoitusvelvollisen omalla vastuulla. Tilintarkastajan sidonnaisuusilmoituksiin kohdistuneen tarkastuksen eräänä osatavoitteena oli varmistua siitä, että kaikki ilmoitusvelvollisten lain tarkoittamat sidonnaisuudet on ilmoitettu sidonnaisuusrekisteriin vietäväksi.
- Kuntalain 84 §:ssä todetaan, että kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.
- Tilintarkastajan suorittamassa tarkastuksessa verrattiin sidonnaisuusrekisterin tietoja Suomen Asiakastieto Oy:n ”vastuuhenkilön yritysyhteydet” –raporttiin. Tarkastukseen valittiin kaupunginhallituksen jäsenet sekä toimielinten esittelijät.
- Sidonnaisuusilmoitusten keruuprosessi todettiin tarkastuksessa asianmukaiseksi. Tarkastuksessa kuitenkin havaittiin, että moni kaupunginhallituksen jäsenistä ei ole ilmoittanut Suomen Asiakastiedossa olevia yritysyhteyksiä kaupungin sidonnaisuusrekisteriin. Lisäksi kolmelta jäseneltä puuttui sidonnaisuusilmoitus.
- Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan suositukseen siitä, että esimerkiksi valtuustoryhmissä tulisi käydä keskustelu sidonnaisuusilmoitusten merkityksestä ja kuntalain noudattamisesta. Sidonnaisuudet tulee ilmoittaa siten, kuin kuntalain § 84 velvoittaa.

Kaupunkikonserni

- Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 22.3.2021. Edellisen kerran omistajapoliittinen ohjelma on vahvistettu kaupunginvaltuustossa 28.1.2008. Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset sisältävät ylemmän tason linjausten lisäksi yhteisökohtaisia linjauksia, mikä valtakunnan tasolla on arviointihavaintojen perusteella harvinaista.

- Tarkastuslautakunta näkee hyväksi, että omistajapoliittiset linjaukset on viety yhteisötasolle. Omistaja on ottanut kantaa siihen, mikä on esimerkiksi tytäryhtiöiden omistamisen peruste ja strategisten tytäryhtiöiden kohdalla strateginen tehtävä. Omistaja on myös linjausten kautta kertonut konserniyhteisöille, mitkä ovat ne asiat yhteisöjen toiminnassa, joiden kehitystä halutaan omistajan toimesta seurata pidemmällä aikavälillä.
- Tarkastuslautakunta jää seuraamaan sitä, miten Porin kaupungin konsernirakenne kehittyy. Erityisesti seurataan sitä, millaisilla päätöksillä pieniin yksiköihin hajautuneet kiinteistöomistukset saadaan selkeytettyä niin, että niiden kehittäminen mahdollistuu omistajan kannalta parhaalla tavalla.
- Suisto Kiinteistöt Oy:n strategisen merkityksen arvioidaan muuttuneen vuoden 2021 tapahtuneen fuusion sekä kiinteistöostojen myötä. Tarkastuslautakunta kysyy, tulisiko Suisto Kiinteistöt Oy luokitella jatkossa strategiseksi konserniyhtiöksi?
- Arviointihavaintona on todettu, että kaupunginvaltuuston strategisille konserniyhtiöille asettamien vuosittain toteutumisen mitattavuus on parantunut aikaisemmista vuosista.
- Tarkastuslautakunta toteaa huolestuneena, että Ukrainan suurta inhimillistä kärsimystä aiheuttava kriisi tulee aiheuttamaan myös monenlaisia uhkia yhtiöiden toimintaan.

Maapoliittiset linjaukset

- Tarkastuslautakunta on vuoden 2017 arviointikertomuksessa todennut, että maapoliittisen ohjelman päivittäminen vastaamaan nykypäivän tarpeita on tärkeää. Kaupunginvaltuuston vahvistama maapoliitiikka on vuodelta 2004. Hyväksyttyyn maapoliitiikkaan on tehty osapäivitys vuonna 2008. Arviointihavaintojen perusteella maapoliittisen ohjelman laatimiseksi on tarkoitus valmistella projektisuunnitelma, nimetä työryhmä sekä määritellä aikataulutavoite kevään 2022 kuluessa.
- Tarkastuslautakunta edellyttää, että maapoliitiikka ja muut maapoliittiset linjaukset päivitetään vastaamaan nykypäivän tarpeita mahdollisimman pian.

Hyvinvointialueuudistus

- Arviointihavaintojen perusteella Porin perusturvajohtajan jääminen varajäsenen asemaan Satasoten väliaikaisessa valmistelutoimielimessä (VATE) vaikuttaa johtaneen Porin perusturvan osalta puutteelliseen muutoksen koordinointiin.
- Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota hyvinvointialueelle siirtymisen yhteydessä tehtäväksi tuleviin massiivisiin tietojärjestelmämuutoksiin. Kuntalaisten palvelujen jatkuvuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että tietojen siirtyminen uudessa toimintaympäristössä sekä hyvinvointialueen ja Porin kaupungin välillä on turvattu myös 1.1.2023 lähtien.
- Käytännössä palvelukokonaisuuksien siirtoa kunnilta hyvinvointialueelle on jouduttu valmistelevaan ennen kuin hyvinvointialueen hallintoa on edes muodostettu. Palvelujen kehittäminen aidosti Satakunnan hyvinvointialueella yhteisesti toimiviksi jää nyt kokonaisuudessaan uuden hallinnon harteille.
- Tarkastuslautakunta painottaa muutosjohtamisen tärkeyttä, jotta porilaisten sote- ja pelastustoimen palvelut kehittyvät jatkossakin asiakasnäkökulma edellä. Organisaatiomuutosten keskelläkin tärkeintä tulee edelleen olla Satakunnan hyvinvointialueella asuvien kuntalaisten palvelujen toimivuus.

Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö

- Tarkastuslautakunta näkee tarpeen selkeämmälle linkitykselle kaupunkistrategiassa määriteltyjen mittareiden ja tavoitteiden sekä käytännön toiminnan välillä. On tärkeää, että kaupungin toiminnalle asetetut strategiset tavoitteet ovat kaikkien toimijoiden tiedossa ja näkyvät myös selkeästi käytännön toiminnan tasolla.
- Arviointihavaintojen perusteella ekosysteemeihin ja klustereihin liittyvän hanketoiminnan keskittäminen Satakunnan ammattikorkeakouluun vaikuttaa perustelulta toimenpiteeltä. Resurssien järkevän käytön lisäksi muutoksen voidaan nähdä tarjoavan mahdollisuuksia hankkeiden vaikuttavuuden kasvulle sekä vahvistavan Satakunnan ammattikorkeakoulun roolia kaupungin strategisena tytäryhtiönä.
- Arviointihavaintona voidaan todeta, että työllisyyden kuntakokeilun mukanaan tuomat muutokset ovat

vaatineet paljon voimavaroja ja uuden oppimista, mutta samalla avanneet uudenlaisia mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseksi. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että muutokseen liittyvät pidemmän aikavälin vaikutukset huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Erityisesti tarkastuslautakunta suosittelee panostamaan työllisyystoimiin liittyvän yritysyhteistyön tiivistämiseen ja kehittämiseen.

Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö

- Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö on tarkoitus purkaa ja osa tehtävistä keskittää konsernipalveluihin kevään 2022 aikana. Toimialojen yhteisistä palveluista elinvoima- ja ympäristötoimialan yhteiset palvelut keskitettiin ensimmäisenä vuonna 2019 ja teknisen toimialan yhteiset palvelut osittain vuoden 2021 aikana.
- Tarkastuslautakunta näkee toimialojen yhteisten palvelujen keskittämisessä hyötyjä, jotka liittyvät palvelujen yhdenvertaisuuteen, tasalaatuisuuteen sekä resurssien varmistamiseen.
- Tarkastuslautakunta huomauttaa, että yhteiset palvelut -yksikön purkamisen jälkeen sivistystoimialalle jäävien tehtävien hallittu organisointi osaksi toimialan omaa toimintaa on tärkeää.
- Tarkastuslautakunta arvioi, että toimialojen ja keskitettyjen konsernipalvelujen yhdyspintojen notkeus korostuu jatkossa entisestään. Tästä syystä tarkastuslautakunta suosittelee, että konsernipalvelut-esikuntayksikölle kokonaisuutena asetetaan toimintaa ohjaava tavoite tai tavoitteita. Suunnan ja tavoiteaikataulun mittareineen tulee olla selkeitä. Palvelujen tulee kehittyä toiminnalliset sekä taloudelliset realiteetit, mutta myös säädösympäristö ja asiakastyytyväisyysnäkökulma huomioiden.

Viestintä- ja osallisuusyksikkö

- Viestinnän toteutuminen kuntalain vaatimusten mukaisesti edellyttää selkeiden viestinnän linjausten laatimista kaupungilta. Tarkastuslautakunta suosittelee koko kaupungin viestintää ohjaavan viestintästrategian sekä kriisiviestintäsuunnitelman laatimista. Lisäksi tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toimintasäännöt pidetään ajantasaisina.
- Arviointihavaintona on todettu viestintä- ja osallisuusyksikön vähäisten henkilöresurssien johtaneen siihen, että yksikön toiminnalle tärkeitä tehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Priorisointia on jouduttu kohdistamaan myös koko kaupungin näkökulmasta merkittäviin tehtäväkokonaisuuksiin, kuten osallisuustyöhön. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota viestintään liittyvien tehtävien laajuuteen ja sitä kautta tarvittavaan henkilöstön määrään. On tärkeää ymmärtää viestinnän merkittävä rooli ja sen laaja-alaiset vaikutukset koko kaupungin toimintaan.
- Tarkastuslautakunta kokee, että viestintäjohtajan puuttuminen on näkynyt viestinnän linjattomuutena ja julkisuudessakin esiin nousseina kohuina. Tarkastuslautakunta edellyttää, että viestintäjohtajan rekrytointi tulee edesauttamaan viestinnän suunnitelmallisuutta. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta sen osalta, kuinka viestintäjohtajan rekrytointi tulee vaikuttamaan viestintä- ja osallisuusyksikön toimintaan.

Porin YH-Asunnot Oy

- Tarkastuslautakunta toteaa, että Porin YH-Asunnot Oy:ssä tunnistetaan yhteiskuntavastuun osa-alueet. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Porin YH-Asunnot Oy hyödyntää yhteiskuntavastuun toteuttamiseen liittyvän informaation tehokkaasti yhtiön toiminnan markkinoinnissa sidosryhmille.
- Tarkastuslautakunta kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, tunnistetaanko Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostaman alakonsernin omistajalle nyt ja tulevaisuudessa aiheuttamat taloudelliset riskit riittävän hyvin ilman konsernitilinpäätöksen laatimista alakonsernille?
- Porin alueen veto- ja pitovoiman kehittäminen vaikuttaa arviointihavaintojen perusteella olevan Porin YH-Asunnot Oy:n toiminnan kannalta kriittinen menestystekijä. Ainakin lyhyellä tähtämellä Porin YH-Asunnot Oy:n asuntokanta pysyy, vaikka asukkaita ei asuntoja täyttämään riittäisikään.
- Porin YH-Asunnot Oy:llä on strateginen tehtävä monipuolisen ja kilpailukykyisen vuokra-asuntomarkkinan säilymiseen kaupungin alueella. Tarkastuslautakunta kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, millainen on omistajan näkökulmasta monipuolinen ja kilpailukykyinen vuokra-asuntomarkkina kaupungin alueella?
- Vuoden 2022 kevään karmeat tapahtumat Ukrainassa ovat aiheuttaneet tarpeen majoittaa sotaa pakenevia myös Poriin. Suomen Punainen Risti vuokrasi Porin YH-Asunnot Oy:n omistamia opiskelija-asuntoja lisämajoituskapasiteetiksi.

1.3. Arviointityö

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Kaupunginhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kuntalain edellyttämään arviointisuunnitelmaan, jonka perusteella laaditaan lautakunnan vuosittainen työohjelma. Arviointisuunnitelman tavoitteena on tarkastella valtuustokauden aikana kattavasti hallinto- ja palveluorganisaatiota. Tilivuoden 2021 aikana arviointityön painopistealueina ovat olleet hyvinvointialueuudistus, kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnittelu-yksikkö, sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö, viestintä- ja osallisuusyksikkö sekä Porin YH-Asunnot Oy.

Arviointityössä seurataan talousarviovuoden toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita sekä niiden toteutumista. Vuosittaisina arviointiaiheina ovat myös kaupungin ja kaupunkikonsernin tilinpäätös sekä strategisten tytäryhteisöjen osalta omistajan asettamien tavoitteiden toteutumisen arviointi. Arviointikertomuksessa seurataan myös kaupunkistrategian ohjauksivaikutuksia ja edellisten arviointikertomusten suositusten vaikuttavuutta.

Vuoden 2021 arviointia koskien tarkastuslautakunta on pitänyt kaikkiaan 10 kokousta. Yhteenveto kokouksista ja käsitellyistä aiheista on esitetty alla olevassa taulukossa. Arviointityö perustuu päätöksentekoasiakirjoihin ja materiaaliin, joka on kerätty tutustumisesta toimialojen ja niiden yksiköiden toimintoihin. Lautakunta on kokouksissaan kuullut asiantuntijoita, yksiköiden päälliköitä sekä kaupungin johtoa. Tarkastustoimi on huolehtinut tarkastuslautakunnan hallinnollisista valmistelutehtävistä, lautakunnan arviointitehtävistä, tilintarkastuksen avustamisesta ja erillisselvityksistä.

Tarkastuslautakunnan kokoukset ja käsitellyt aiheet arviointivuonna 2021

14.9.2021	• Tarkastuslautakunnan tilivuosien 2021–2024 arviointisuunnitelma • Tilintarkastajan vuoden 2021 työohjelma
19.10.2021	• Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnittelu-yksikön päällikön kuuleminen • Tarkastuslautakunnan arviointivuoden 2021 työohjelma
16.11.2021	• Sivistystoimialan toimialajohtajan ja yhteiset palvelut -yksikön päällikön kuuleminen • Sidonnaisuusilmoitukset
7.12.2021	• Porin YH-Asunnot Oy:n toimitusjohtajan kuuleminen • Tilintarkastajan väliraportointi • Kaupunginhallituksen lausunto vuoden 2020 arviointikertomuksesta
25.1.2022	• Perusturvajohtajan ja pelastusjohtajan kuuleminen
15.2.2022	• Teknisen toimialan toimialajohtajan kuuleminen • Sisäisen tarkastuksen toteutuminen vuonna 2021 • Arviointikertomuksen evästyskeskustelu
15.3.2022	• Kaupunginjohtajan sekä talous- ja hallintojohtajan kuuleminen • Arviointikertomuksen erityisteemojen käsittely
5.4.2022	• Rahoitusjohtajan kuuleminen • Porin kaupungin ja kaupunkikonsernin tilinpäätös
19.4.2022	• Kaupunginhallituksen puheenjohtajan kuuleminen • Arviointikertomuksen valmistelu
10.5.2022	• Tilintarkastajan raportointi • Tilintarkastuskertomus • Arviointikertomuksen hyväksyminen

1.4. Tilintarkastus

Kaupungin tilintarkastuksesta on huolehtinut BDO Oy. Kaupungin vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, HT Minna Ainasvuori. Kaupungin tilintarkastusyhteisö on toiminut erikseen nimetyissä tytäryhteisöissä tilintarkastajana. Tilivuoteen 2021 liittyen tilintarkastaja on raportoinut säännöllisesti lautakunnalle työohjelmansa etenemisestä ja keskeisimmistä havainnoista. Lakisääteisen tilintarkastuksen lisäksi tilintarkastaja on tehnyt hanketarkastuksia.

1.5. Sisäinen tarkastus

Tarkastuslautakunnan arviointityön lisäksi tarkastustoimi on suorittanut kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan alaista sisäistä tarkastusta kaupunginhallituksen vuosittain hyväksymän sisäisen tarkastuksen työohjelman sekä kaupunginjohtajan erillisten toimeksiantojen mukaisesti. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on varmistaa,

- että johdon saama informaatio on oikeata ja luotettavaa
- että riskienhallinta on toimivaa
- että voimavarojen käyttö on tehokasta ja taloudellista
- että sisäinen tarkkailujärjestelmä toimii
- että voimassa olevia säädöksiä, määräyksiä ja annettuja ohjeita on noudatettu.

Sisäisen tarkastuksen velvollisuus on antaa neuvoja järjestelmien ja toimintatapojen kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus on toiminut kaupunginhallituksen vahvistaman työohjelman mukaisesti.

© Niko Poskiparta

2. VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN JATKOTOIMENPITEET

2.1. Tarkastuslautakunnan kannanottojen vaikuttavuuden seuranta

Tarkastuslautakunnan näkemys tehdyistä toimenpiteistä

	Kehitystyö valmis
	Vaatii vielä jonkin verran lisää kehitystyötä
	Vaatii melko paljon lisää kehitystyötä
	Vaatii paljon lisää kehitystyötä

Tarkastuslautakunnan havainto

Lausunto havaintoon liittyen

Tarkastuslautakunnan kommentti

Valtuuston asettamat tavoitteet

Tarkastuslautakunta uudistaa vaatimuksensa kaupungin oman hankintaosaamisen kehittämisen tärkeydestä osana innovatiivisen hankkijan tehtävää. Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen konsernipalvelut-yksikön viranhaltijoita koskevaan kehoitukseen ottaa vastaisuudessa huomioon tilintarkastajan raportissa esittämät kannanotot. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hankintojen tulee innovatiivisuudesta ja dynaamisuudesta huolimatta toteutua lakien ja asetusten puitteissa. Tarkastuslautakunta pitää johdon antamaa esimerkkiä tärkeänä oikein toimimisen kulttuurin edistämisessä.

Porin kaupungin hankintojen ohjaamisen periaatteet on kirjattu hankintapoliittisiin linjauksiin. Sen lisäksi mitä julkisiin hankintoihin liittyvissä laeissa sekä kaupungin hallintosäännöissä määrätään, noudatetaan Porin kaupungin hankinnoissa hankintaohjeita. Kaupungin hankkijoiden hankintaosaamista ylläpidetään hankintapalaverissa sekä kaupungin hankintapalvelujen järjestämällä sisäisillä koulutuksilla ja tarvittaessa osallistamalla ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutuksiin.

Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta ja korostaa edelleen kaupungin oman hankintaosaamisen kehittämistä ja hyödyntämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota koronaviruspandemian sekä säästöpainneiden myötä lisääntyneeseen toimialojen raportoimaan työssäjaksamisen ja kuormituksen riskiin.

HR-yksikkö: Koronaviruspandemian ja säästötoimenpiteiden vaikutukset eivät näy koko organisaation tasolla henkilöstön työkykyä kuvaavissa tunnusluvuissa. Sairauspoissaolot eivät ole lisääntyneet lukuunottamatta koronapandemian alkuvaihetta keväällä 2020, jolloin henkilöstöä ohjattiin jäämään matalalla kynnyksellä pois työstä hengitystieoireiden vuoksi. Työjärjestelyt, muuttuvat ohjeistukset ja huoli omasta terveydestä kuormittivat erityisesti perusturvaa ja sivistystoimialan opetusyksikön henkilöstöä. Vuonna 2021 henkilöstön poissaolot ovat olleet edeltävää vuotta vähäisemmät ja esimerkiksi mielenterveyteen liittyvät poissaolot eivät ole pandemian aikana lisääntyneet.

Rekrytointirajoitusten vaikutukset ovat vaikuttaneet toimialoilla ja laitoksissa eri tavoin. Henkilöstön keskuudessa on noussut esille säästöpainneista tyypillisesti syntyvää negatiivista keskustelua ja epävarmuutta, jota on pyritty vähentämään aktiivisella tiedottamisella ja osallistamalla henkilöstöä tavoitteiden toteuttamiseen.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota vuoden 2021 toimintakertomuksessa esiintulleisiin henkilöstön jaksamiseen, riittävyteen ja saatavuuteen liittyviin riskitekijöihin. Kyseiset riskitekijät esiintyvät kaikilla toimialoilla sekä Porin palveluliikelaitoksessa ja pelastuslaitoksessa. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta.

© Alekski Poskiparta

Taloudelliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kehottaa jatkamaan talouden tehostamista toiminnan uudistamisen kautta. Koronakriisin mukanaan tuoman valtion ylikompensoinnin positiivisilta vaikuttavien seurausten haihduttua tosiasiallinen talouden tila tulee paremmin esiin. Lisäksi mahdollisten hyvinvointialueiden muodostumisen myötä kaupungin kokonaistalous kutistuu merkittävästi ja sitä myötä kaupungin toiminnan rakenteiden tulee vastata muuttuneita olosuhteita. Vaikuttavien talouden sopeutustoimien tekeminen pikaisesti on ongelmattomampaa, kuin mahdollisesti vasta muutaman vuoden päästä täysin akuutissa tilanteessa.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että esimerkiksi äkillisesti supistuneiden ja muuttuneiden perusturvan sekä sivistystoimen toimintojen varjossa piilee kasvanutta saamatta jääneen julkisen palvelun velkaa. Vajeen laajuutta ei vielä ole täysimääräisesti tunnistettu. Terveystoimien osalta mahdollisten havaitsematta ja hoidotta jääneiden sairauksien, sosiaalipalvelun katveeseen jääneiden tapahtumien sekä etäkouluun siirtymisestä syntyneen oppimisvajeen todelliset vaikutukset ovat toteutuessaan kauaskantoisia.

Tarkastuslautakunnan näkemykseen taloustilanteesta ja valtion tukitoimenpiteiden vaikutuksesta on helppo yhtyä. Kaupungin tulevaisuuden ja talouden kannalta on kuitenkin olennaista nyt keskittyä siihen, että hyvinvointialueuudistus saadaan vietyä läpi mahdollisimman jouhevasti ja niin, että negatiiviset talousvaikutukset minimoidaan. Kaupungin talouden kannalta on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää keskittyä kaupungin elinvoiman ja erityisesti verotulopohjan vahvistamiseen. Lähihistoria on opettanut, että huomattavia rakenteellisia säästöpäätöksiä ei useinkaan olla valmiita tekemään. Sen sijaan jatkuvaa tehostamista palveluprosesseissa on jatkettava säännöllisesti ja tätä on tuettava tiukalla talouden raamituksella talousarvioiden yhteydessä.

Koronaepidemian pitkittyminen ja siihen liittyvät nopeastikin muuttuvat tilanteet ovat aiheuttaneet Porin perusturvan toiminnassa muutoksia palveluiden järjestämisessä, uusien palveluiden suunnittelemisessa, käynnistämässä ja toteuttamisessa. Koronaepidemia on siis aiheuttanut haasteita sekä henkilökunnan kuormittumisen että asiakkaiden näkökulmasta ja sen vaikutukset tulevat näkymään vielä pitkään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tällä hetkellä on vielä vaikea arvioida, kuinka laajaa palvelujen kasvua koronaepidemia tulee tuleville vuosille aiheuttamaan. Koronaepidemian vaikutuksiin palvelujen järjestämisessä tulisi kuitenkin varautua jo etupainotteisesti riittävällä resursoinnilla.

Opetusyksikössä syntyneitä hyvinvointi- ja oppimisvajeita on paikattu ja paikataan edelleen erillisten korona-avustusten avulla. Ne mahdollistavat esimerkiksi tukiopetuksen, laaja-alaisen erityisopetuksen, samanaikaisopetuksen ja pienimuotoisen kerhotoiminnan lisäämistä sekä ohjaajaresurssin vahvistamista. Rahoitusten saaminen on edellyttänyt tarpeiden kartoittamista ja näin ollen resurssi saadaan kohdennettua varsin hyvin. Rahoitusten avulla on pystytty vastaamaan esimerkiksi oppilas- ja opiskeluhuollon lisääntyneeseen tarpeeseen. Konsultoivan erityisopetuksen mallin myötä oppimisen tuen palvelut ovat yhä parempia ja vaikuttavampia. Lukuvuosi 2021–2022 on pyritty käynnistämään mahdollisimman normaalisti. Koronatilan helpottaessa oppilaat ja opiskelijat pääsevät taas osallisiksi sellaisia ikäluokkakokemuksia, jotka lujittavat yhteenkuuluvuutta ja parantavat hyvinvointia.

Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen näkemykseen kaupungin elinvoiman ja verotulopohjan vahvistamisesta. Tarkastuslautakunta korostaa edelleen taloudellisesti vaikuttavien rakenteellisten muutosten merkitystä ja tulee seuraamaan tilannetta hyvinvointialueuudistuksen edetessä.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan koronaepidemian pitkän aikavälin vaikutuksia kaupungin toiminnassa.

Kaupunkikonserni

Tarkastuslautakunta näki erittäin tärkeäksi saattaa hyväksytyjä omistajapoliittisia linjauksia tarkentavat maapoliittiset linjaukset ajan tasalle mahdollisimman pian. Tarkastuslautakunta huomautti, että kaupunginhallituksen hyväksymä ja kaupunginvaltuuston tiedoksi merkitsemä kaavoituskatsaus ja -ohjelma vuosille 2021–2023 vaikuttaa maankäyttöpoliittiselta linjaukselta, joka tulee hyväksyttäväksi kaupunginvaltuustolla.

Ei lausuntoa oikealta taholta. Kaupunginhallitus pyysi lausunnon tähän huomioon liittyen omistajaohjaus- ja rahoitusyksiköltä. Maapoliitiikan ja muiden maapoliittisten linjausten valmistelu on kuitenkin vastuutettu omistajapoliittisissa linjauksissa elinvoima- ja ympäristötoimialalle, mikä on todettu omistajaohjaus- ja rahoitusyksikön antamassa lausunnossa. Elinvoima- ja ympäristötoimialalta ei kaupunginhallitus ole pyytänyt lausuntoa tähän tarkastuslautakunnan huomioon liittyen.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että maapoliitiikka ja muut maapoliittiset linjaukset päivitetään vastaamaan nykypäivän tarpeita mahdollisimman pian. Kaavoituskatsauksella ja -ohjelmalla on tarkoitus viestiä kaavoitussuunnitelmista ja -valmisteluista ulospäin eli asukkaille, yritystoimijoille ja muille kaavoitusasioista kiinnostuneille. Kaavoituskatsauksessa ja -ohjelmassa ei tehdä siis maankäyttöpoliittisia linjauksia kaavoitukseen. Kaupunginhallitus toimii maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamana kaavoitusviranomaisena, joka hyväksyy kaavoituskatsauksen ja -ohjelman. Yleiskaavan ja asemakaavat hyväksyy kaupunginvaltuusto.

Tarkastuslautakunta suositteli yhtenäisen lausuntodokumentin laatimista vastauksena tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen havainnoille ja suosituksille.

Ei lausuntoa.

Syksyllä 2021 tehtiin valtuustoaloite koskien arviointikertomuksen hyödyntämistä taloussuunnittelussa. Valtuustoaloite ja kaupunginhallituksen siihen pyytämät lausunnot käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 28.2.2022. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan, miten kaupunginhallituksen kuntalain mukainen lausuntomenettely kehittyy valtuustoaloitteen ja siihen annettujen lausuntojen pohjalta.

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
Tarkastuslautakunta totesi hyväksi, että konserniyhtiöiden hallitusten jäsenten valinnalle on tarkoitus ottaa käyttöön prosessi, jossa hallituksiin valittaville asetetaan osaamiskriteerit. Tarkastuslautakunta näki tärkeäksi, että konserniyhtiöiden hallitukset muodostavat kokonaisuutena vastuunsa, velvoitteensa, julkishallinnon käytännöt sekä yhtiön toimialan tuntevan toimielimen.	On tärkeää, että konserniyhtiöiden hallitukset muodostavat kokonaisuutena vastuunsa, velvoitteensa, julkishallinnon käytännöt sekä yhtiön toimialan tuntevan toimielimen. Kunnan tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Omistajan (eli kaupungin) tärkein päätös on hallitusten jäsenten valinta. On tärkeää, että konserniyhtiöiden hallitusten jäsenten valinnalle sekä osaamiskriteereille asettamiselle luodaan selkeä prosessi.	Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunginvaltuustossa 22.3.2021 hyväksytyissä konserniohjeissa on kuvattu yhteisöjen hallitusten nimeämisessä noudatettavat periaatteet. Periaatteita on päivitetty niin, että tarkastuslautakunnan mielestä sitä noudattamalla yhteisöjen hallitusten riittävä kokonaisuosaaminen pystytään paremmin varmistamaan.
Tarkastuslautakunta totesi hyväksi, että käynnissä on selvitystyö konserniyhtiöiden hallitusten kokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen keskittämistä samaan järjestelmään tai portaaliin. Tarkastuslautakunta kehotti jatkamaan hyvässä alussa olevaa selvitystyötä ja näkee selvän tarpeen tavoitteen saavuttamiselle.	Selvitystyötä konserniyhtiöiden hallitusten kokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen keskittämisestä yhteiseen järjestelmään on tärkeä jatkaa. Yhdeksi selvitystyön isoimmista haasteista on löytää keskitetty järjestelmä, jossa käyttäjähallinta skaalautuisi helpolla tavalla myös Porin konsernin ulkopuolisille käyttäjille. Tämä koskee erityisesti tytäryhtiöitä, joissa on muitakin omistajia kuin Porin kaupunki.	Tarkastuslautakunta jää seuraamaan kehitystyön edistymistä.
Tarkastuslautakunta suositteli, että kaikkien konserniyhtiöiden osalta raportoidaan omistajalle erikseen siitä, miten kyberturvallisuusriskejä yhtiössä hallitaan.	Tietoturvariskien osalta on myös tarkoitus edelleen jatkaa sitä käytäntöä, että tytäryhtiöt raportoivat vähintäänkin tilinpäätöksen yhteydessä, kuinka kyberturvallisuusriskejä sekä muita riskejä yhtiön hallitus ja toimiva johto hallinnoi sekä varmistaa kaikkien merkittävien riskien tunnistamisen.	Tarkastuslautakunta korostaa edelleen kyberturvallisuusriskien huomioimisen olennaisuutta nykyisessä muuttuneessa maailmantilanteessa.
Tarkastuslautakunta suositteli, että jos omistajan asettaman tavoitteen mittarina on mainittu määrätieto, prosenttiarvo tai euromäärä, niin numeraalinen toteutunut arvo lisätään aina myös omistajalle suunnattuun raportointiin kirjallisen toteumatiedon lisäksi.	Tärkeätä on varmistaa, että annettua määrällistä tavoitetta oikeasti seurataan yhtiössä laskennalla, eikä vain arvioida ilman seurantaan tavoitteen toteutumista.	Tarkastuslautakunta toteaa, että strategisten konserniyhtiöiden vuosittaiset vaikuttavat kehittyneen vuoden 2021 osalta niin, että niiden toteutumista on ollut helpompi arvioida.

HR-yksikkö

Tarkastuslautakunta kysyy, tulisiko olennaisimmille henkilöstöraportissa seuratuille mittareille asettaa tavoitteita valtuustotasolla?

Nykyisessä toimintamallissa kaupunginvaltuustotasolla arvioidaan henkilöstöohjelma, siihen sisältyvät tavoitteet ja mittarit ennen ohjelman hyväksymistä. Tarvittaessa valtuustotasolla pystytään nykyisessä toimintamallissa sekä arvioimaan että määrittelemään tavoitteita henkilöstöraportissa seuratuille mittareille.

Tarkastuslautakunta peräänkuuluttaa edelleen mahdollisuutta asettaa vuosittain raportoiduille luvuille myös tavoitearvoja pelkän pitkäjänteisyyden lisäksi. Raportoitujen lukujen hyödyntäminen päätöksenteossa tukisi tiedolla johtamisen tavoitteita.

Mihin suuntaan toimialojen vakituisen henkilökunnan ja sijaisten määrää halutaan kehittää?

Henkilöstömäärää ei tule määritellä etukäteen vakituisen eikä sijaisten osalta. Tavoitteena voitaisiin pitää vakituisen ja määräaikaisen henkilöstön suhteellista kehittämistä. Lähtökohtaisesti vakituisella henkilöstöllä tulisi pystyä huolehtimaan perustehtävistä ja sijaisia tulisi käyttää lähinnä kausiluonteisiin ruuhka- ja loma-kausien paikkaamiseen sekä yllättäviin tilanteisiin, joihin ei muuten ole voitu ennakolta varautua. Toiminnalliset tarpeet, palvelujen kysyntä ja haluttu palvelutaso määrittelevät suurelta osin henkilöstömäärän. Jonkin verran henkilöstömäärään voidaan vaikuttaa tehtäviä järjestelemällä ja kehittämällä tehokkaampia työskentelytapoja. Mikäli henkilöstömäärän osalta määritellään tavoitteet, tulee toimialoilla ja laitoksissa olla mahdollisuus sekä toimivalta järjestellä ja priorisoida palvelujen tuottamista sekä tehdä tarvittavia henkilöstöä koskevia ratkaisuja.

Tarkastuslautakunta yhtyy kaupunginhallituksen näkemukseen lisätä toimialojen ja liikelaitosten mahdollisuutta vaikuttaa omaan henkilöstösuunnitteluunsa asetettuihin tehostamistavoitteisiin pääsemiseksi. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan tilanteen kehittymistä.

Mikä on henkilöstön tavoiteltu koulutustaso? Onko tavoitteena lisätä henkilöstökoulutukseen käytettyjä koulutuspäiviä/toimiala?

Erikseen ei ole määritelty tavoitteeksi lisätä henkilöstökoulutukseen käytettyjä koulutuspäiviä/toimiala. Merkityksellisempää on, että henkilöstöllä on tehtävänsä hoitamisen kannalta ajantasainen ja riittävä osaaminen. Esiemiesten velvollisuus on huolehtia henkilöstön ammatillisen osaamisen ajantasaisuudesta. Koulutuspäivien määrä on haastava mittari osaamisen tason ja osaamisen kehittämisen määrittelemisessä. Henkilöstön tavoiteltu koulutustaso määrittyy kunkin tehtävän ja siinä vaadittavan osaamisen sekä lakisääteisten kelpoisuusehtojen mukaan. Porin kaupunki tukee työnantajana henkilöstönsä osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä. Erityisenä painopistealueena nähdään johtamisosaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä henkilöstön mahdollisuutta kouluttautua oman työtehtävänsä puitteissa ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tarkastuslautakunta yhtyy tavoitteeseen johtajaosaamisen tärkeydestä. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin osaan henkilöstön veto- ja pitovoimatekijöiden merkityksen alati kiristyville osajamarkkinoilla.

Tarkastuslautakunnan havainto	Lausunto havaintoon liittyen	Tarkastuslautakunnan kommentti
Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota avainhenkilöriskeihin. Avainhenkilöiden menettämiseen liittyvät riskit tulee tiedostaa niin toimialojen johdon tasolla kuin HR-yksikön oman henkilöstöresurssin kohdallakin.	HR-yksikkö ohjeistaa ja tukee toimialoja ja laitoksia henkilöstö- ja koulutus suunnittelussa. Tavoitteena on ennakoita mahdolliset henkilöstö- ja osaamisriskit, jotta organisaation toimintakyky säilyy myös ennakoimattomissa tilanteissa. Kaupunkiorganisaatiossa on huomattava määrä tehtäviä, jotka ovat joko yhden henkilön tai hyvin pienen henkilöstöryhmän vastuulla. Tällaisia on erityisesti tukipalveluissa, muun muassa HR-toiminnot, turvallisuus, talous- ja hallinto sekä viestintä, samoin erityistoiminnoissa, joissa osaaminen on hyvin erikoistunutta. Henkilöstösuunnittelussa tulee määritellä henkilöstön sijaisuudet siten, että osaaminen ei jäisi pelkästään yhden henkilön varaan. Avainhenkilöriskit ja toiminnan organisointi tulee huomioida hyvinvointialueuudistuksessa erityisesti konsernipalvelujen tukitoimintojen järjestämisen ja erityistä osaamista vaativien tehtävien osalta.	Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä henkilöstön mahdollisuutta kouluttautua oman työtehtävänsä puitteissa ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tarkastuslautakunta yhtyy tavoitteeseen johtajaosaamisen tärkeydestä. Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa nostaa esiin osaan henkilöstön veto- ja pitovoimatekijöiden merkityksen alati kiristyvillä osajamarkkinoilla.

Varhaiskasvatusyksikkö

Tarkastuslautakunta kannustaa saattamaan loppuun toimenpiteet varhaiskasvatuksen auditointiraportin pohjalta nousseissa kehittämiskohteissa.	Ulkoisen auditoinnin (1/2019) suosituksen mukaisia kertoimia ei ole otettu käyttöön, koska ne eivät ole nykytilanteen mukaisia. Vuorohoitoa on auditoinnin suosituksen mukaisesti keskitetty, vuorohoitoa antaa enää vain kaksi päiväkotia aiemman kolmen sijaan.	Tarkastuslautakunta pitää muutoksen eteen tehtyä työtä arvokkaana. Myös henkilökunnan liikkuvuuden lisääntyminen eri päiväkotiyksiköiden välillä tarpeen mukaan nähdään hyvänä kehityssuuntana.
Tarkastuslautakunta pitää hyvänä varhaiskasvatuksen siirtymistä sähköiseen työvuorosunnitteluun. Tarkastuslautakunta myös kannustaa jatkamaan tiedolla johtamisen kehittämistä, jotta käytössä olevat henkilöstö- ja tilaresurssit tulevat hyödynnetyksi parhaalla mahdollisella tavalla.	Varhaiskasvatuksen palveluista ja resursseista on saatavissa erilaista tietoa sähköisistä sovelluksista toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lisäksi johtamisjärjestelmää on suosituksen mukaan tiivistetty johtamisresurssin osalta.	Tarkastuslautakunta pitää tapahtunutta kehitystä hyvänä ja kannustaa edelleen jatkamaan sähköisen työvuorosunnittelun käyttöönottoa kaikissa päiväkodeissa.

Elinvoima- ja ympäristötoimialan perustaminen ja toimialan suunnittelu- ja kehittämissyksikkö

Tarkastuslautakunta näki elinvoima- ja ympäristötoimialan perustamisen mahdollistavan toimialan yksiköiden entistä tiiviimmän yhteistyön ja ympäristöasioiden integroimisen paremmin elinvoima-ajatteluun. Tarkastuslautakunta totesi, että toimialajärjestelyyn liittyvien hyötyjen saavuttaminen vaatii, että elinvoima- ja ympäristötoimialan tehtäville määritellään selkeät seurattavat tavoitteet ja mittarit.

Elinvoima- ja ympäristötoimialalle ollaan määrittelemässä vuosittavoitteita mittareineen, suunnittelu- ja kehittämissyksikkö vastaa eräiden toteutumisesta. Elinvoima- ja ympäristötoimiala kuitenkin toteaa tarkastuslautakunnan tavoin, että tavoitteiden menestyksellinen saavuttaminen vaatii tarvittavat talouteen ja henkilöstöön liittyvät resurssit.

Elinvoima- ja ympäristötoimialalle on määritelty TOP 10 -kehittämishankkeet. Tarkastuslautakunta on todennut, että elinvoima- ja ympäristötoimialalta vaikuttaa edelleen puuttuvan TOP 10 -kehittämishankkeisiin liittyvät elinvoima- ja ympäristötoimialan tai toimialan johtoryhmän vahvistamat vuosittavoitteet. Tarkastuslautakunta huomioi elinvoima- ja ympäristötoimialan laajat toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet koko kaupungin tasolla, vaikka toimialan toiminnot eivät toimintakatteiden valossa kuulu kaupungin TOP 11 -prosessiin.

Tarkastuslautakunta näki tarpeen keskitetylle hanketoiminnolle, koska hankkeiden katsottiin tuovan Porin kaupungille resursseja kehittämistoimintaan rahoituksen ja asiantuntemuksen muodossa. Hankkeiden tulosten pitkän aikavälin hyötykäytön varmistamisen lisäksi tarpeita on hankkeiden talousasioiden keskitetylle järjestämiselle. Hanketoiminto voisi myös kartoittaa ja mainostaa hankkeita läpi organisaation sekä estää aiheeltaan päällekkäisiin hankkeisiin osallistumisen.

Tarkastuslautakunnan ajatus hankkeiden talousasioiden keskittämisestä on paikallaan, varsinkin kun kaupunki toteuttaa paljon muitakin kuin ympäristöhankkeita. Samalla kokonaiskäsitys kaupungin toteuttamista eri hankkeista ja mahdollisista synergiaeduista paranisi. Substanssityö jäisi edelleen hankkeisiin. Tarve olisi kuitenkin myös erityyppisiä ulkopuolisia rahoitusmahdollisuuksia seuraavalle ja niistä eri osapuolille tiedottavalle henkilöresurssille. On myös kannattavaa selvittää, miten esim. Satakunnan ammattikorkeakoulun hankeosaamista voitaisiin hyödyntää hanketoiminnan kehittämisessä.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan Porin kaupungin hanketoiminnan kehitystyön edistymistä.

Tarkastuslautakunta näki tarpeen käynnistää uudelleen keskustelu Porin kaupungin vastuullisuusraportoinnista eri sidosryhmien suuntaan. Tämä nähdään alueen elinvoimaa edistäväksi tekijäksi kunnan vastuullisen toiminnan toimiessa yhtenä alueen vetovoimatekijänä.

Ajatus vastuullisuusraportoinnin käynnistämisestä on kannatettava, mutta vetovastuun ja resurssoinnin oltava konsernipalveluiden vastuulla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vastuullisuusraportoinnin merkitys ei ole ainakaan vähentynyt vuoden 2021 aikana. Tarkastuslautakunta näkee tarpeen edelleen keskustelun avaamiselle, mutta nyt jo myös konkreettisten toimenpiteiden suunnittelulle.

Länsirannikon Koulutus Oy

Tarkastuslautakunta suositteli, että Porin kaupunkikonsernissa yhdistetään voimat etäopiskelun hyvien ja huonojen vaikutusten hallitsemiseksi. Mahdollisuus kartoittaa syntyneiden haittojen laajuus sekä hyväksi todettujen käytäntöjen jakaminen nähtiin tärkeäksi. Yhtenä vaihtoehtona tarkastuslautakunta suositteli harkitsemaan moniammatillisen työryhmän perustamista, jossa edustusta olisi peruskunnan sivistystoimialalta ja perusturvas- ta sekä koulutusta järjestävistä konserniyhtiöistä. Myös laajempaa kokoonpanoa, johon kuuluisi osallistujia alueen muista koulutuksen järjestäjäorganisaatioista suositeltiin harkittavaksi.

Länsirannikon Koulutus Oy näki, että ehdotuksen tavoite moniammatillisen työryhmän perustamisesta voitaisiin saavuttaa hyödyntämällä jo olemassa olevaa ammatillisen toisen asteen opiskelijahuollon monialaista ohjausryhmää, jossa mukana ovat edellä mainittujen tahojen lisäksi muidenkin WinNovan toiminta-alueen kuntien opiskelijaterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen edustajat.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan, miten etäopiskelun hyviä ja huonoja vaikutuksia hallitaan alueella.

Tarkastuslautakunta kysyi, miten esimerkiksi Porin kaupunki pystyy päätöksenteollaan vaikuttamaan siihen, että valtion lisätukea saanut lähihoitajakoulutus saadaan nuoria kiinnostavaksi ja esimerkiksi vanhustenhuolto alana houkuttelevammaksi?

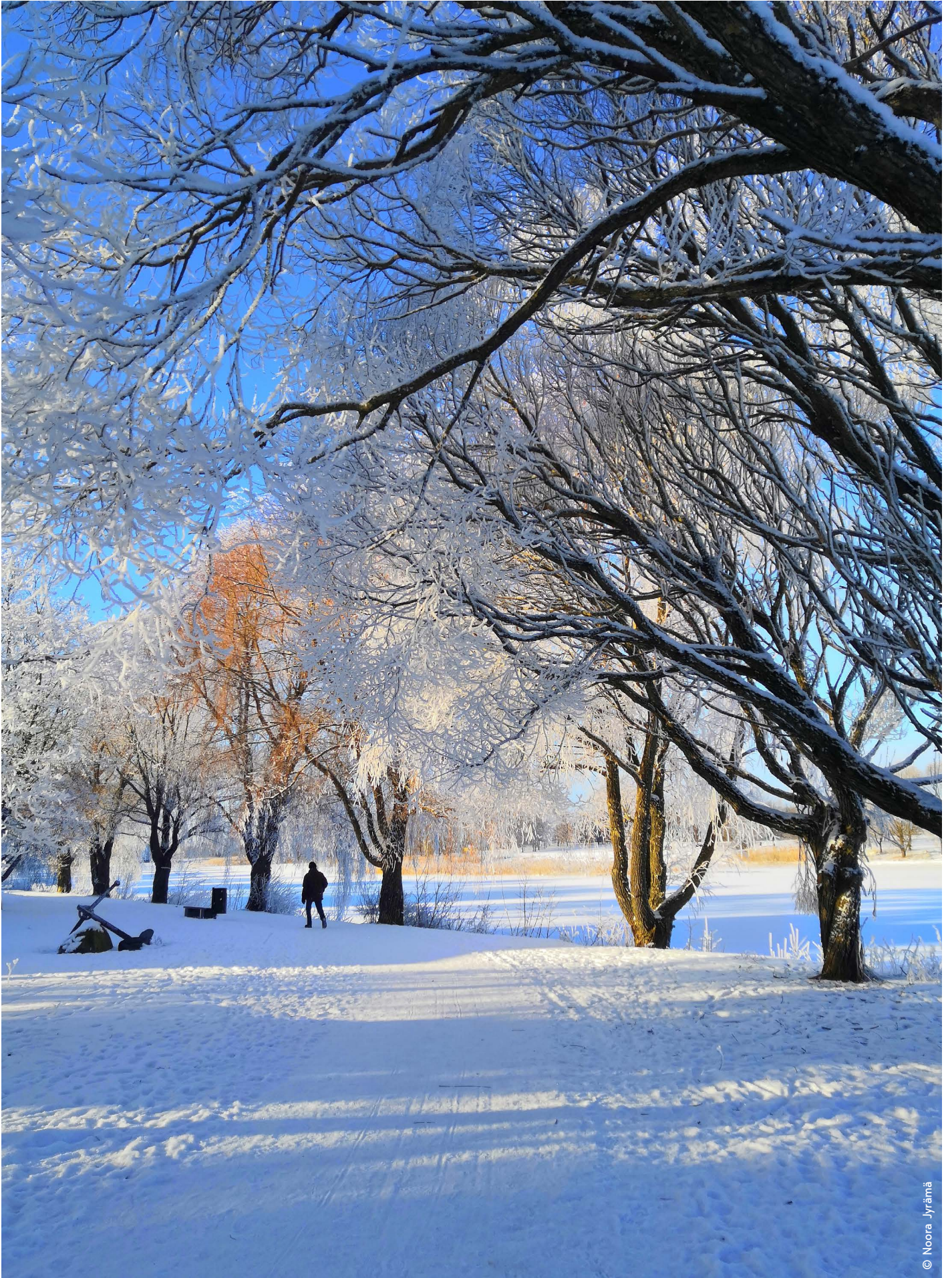
Ei lausuntoa Porin kaupungilta. Länsirannikon Koulutus Oy:n lausunto on annettu kaupunginhallituksen lausuntona asiaan. Arviointikertomuksessa esitetty kysymys vanhuspalvelujen koulutuksen vetovoiman parantamiseksi on ajankohtainen ja koskee lähes kaikkia Suomessa toimivia ammattioppilaitoksia. Lähihoitajakoulutuksen osalta vetovoimaisuus sitä vastoin on Länsirannikon Koulutus Oy:n näkemyksen mukaan kunnossa, mutta pullonkaulaksi on muodostumassa soveltuvien opiskelijoiden määrä. Ratkaisuna tähän näemme olemassa olevan henkilöstön jatkokoulutuksen sekä työ- ja koulutusperäisen muuton lisäämisen.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että Porin kaupungin kaupunginhallitus ei ole antanut lausuntoa siitä, miten se voisi päätöksenteollaan vaikuttaa lähihoitajakoulutuksen vetovoimaisuuteen alueella tai vanhustenhuollon houkuttelevuuteen alana.

Tarkastuslautakunta kysyi, onko työelämäyhteistyötä mahdollista syventää entisestään ammatillisen oppilaitoksen ja Porin kaupungin toimialojen välillä?

WinNovalla on voimassa olevat kumppanuussopimukset sekä konserni- että toimialatasolla perusturvan, sivistyksen ja teknisen toimialan kanssa. Kumppanuuksien moniammatillisissa ohjaus- ja työryhmissä suunnitellaan erilaisia kehitystoimenpiteitä, joilla mm. koulutuksen vetovoimaisuuteen voidaan vaikuttaa. Vetovoimaisuuden parantamisessa on tärkeää, että kaupungin päätöksenteossa suhtaudutaan myönteisesti näissä ryhmissä esitettyjen kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan, miten ammatillisen oppilaitoksen työelämäyhteistyö kehittyy varsinkin hyvinvointialueen aloittaessa vuoden 2023 alusta toimintansa.

© Noora Jyrämä

3. TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

3.1. Yleinen kehitys

Yleiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet monet sekä globaalit että paikalliset tekijät. Venäjän aloittama sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan 24.2.2022 on olennaisesti heikentänyt Euroopan turvallisuustilannetta ja aiheuttanut epävakautta. Näitä valitettavia tapahtumia on varjostanut myös vuonna 2021 jatkunut koronatilanne, jonka johdosta muun muassa kuntavaalit päädyttiin siirtämään keväältä kesäkuulle. Paikallisesti kaupunkia koskettanut onnettomuus oli Porin taidemuseon tulipalo heinäkuun 2021 lopulla. Palosta aiheutui sekä materiaalivahinkoja että muuta harmia, kun näyttelytiloja jouduttiin sulkemaan savu-, noki- ja vesivahinkojen vuoksi.

Koronavirusepidemian jatkumisesta huolimatta työllisyyden kehitys Satakunnassa ja Porissa on ollut myönteistä. Joulukuussa 2020 Porin työttömyysaste oli 15,8 prosenttia ja vuoden 2021 joulukuussa 11,9 prosenttia. Porin seudun työllisyyskokeilu aloitti toimintansa maaliskuussa 2021. Kokeilussa TE-toimiston tehtäviä on siirretty tiettyjen asiakasryhmien osalta kuntien vastuulle. Kokeilu myös tavallaan valmistaa Porin kaupunkia TE-2024 -uudistukseen, jossa pääosa TE-toimistojen tehtävistä tultaneen siirtämään pysyvästi kuntien vastuulle vuonna 2024. ¹

Yritysten uudet investoinnit, laajennusinvestoinnit ja sijoittumiskyselyt alueelle ovat osin jopa korkeammalla tasolla kuin koronaepidemiaa edeltävänä aikana. Myös kotimaanmatkailun suosio jatkui ja kesällä 2021 Porissa kirjattiin yöpymisiä ennätyselliset 124 000 kappaletta. ¹ Alkuvuodesta 2022 Porin kaupungin matkailu- ja markkinointiyksikkö esitteli uuden myyntitykin. Porisuhdeneuvoja Luukkone jakoi kaupungin YouTube-kanavalla julkaistuissa videoissa vinkkejään. Helmikuun loppuun mennessä videoita oli katsottu yhteensä noin 2,5 miljoonaa kertaa ja Pori

keräsi valtakunnallisesti huomiota rohkeasta, tai oikeammin ehdottoman uniikista kuntamarkkinoinnista.

Kaupungin toimintaan liittyvien merkittävimpien riskien osalta oli yhteenvedossa nostettu esiin sähkönsaannin turvaaminen, tulvansuojeluvaihtoehtojen kehittäminen ja ylläpitäminen sekä johtamisen varmistaminen eri häiriötilanteissa. Näiden ohella jokainen toimiala, Porin palveluliikelaitos sekä Satakunnan pelastuslaitos nostivat esiin henkilöstön jaksamiseen, riittävyyteen ja saatavuuteen liittyvät riskitekijät. Vuoden 2021 aikana Porin kaupungin riskienhallinta organisoitiin uudelleen konsernipalveluiden omistajaohjaus- ja rahoitusyksikköön. Ulkoisen rekrytoinnin yhteydessä riskienhallintapäällikön tehtäväkuva muutettiin ja laajennettiin turvallisuuspäällikön tehtäväksi. Turvallisuuspäällikkö koordinoi ja ohjaa nyt toimialojen ja liikelaitosten riskienhallinnan lisäksi myös tytäryhtiöiden riskienhallintaa ja valmiussuunnittelua kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. ¹

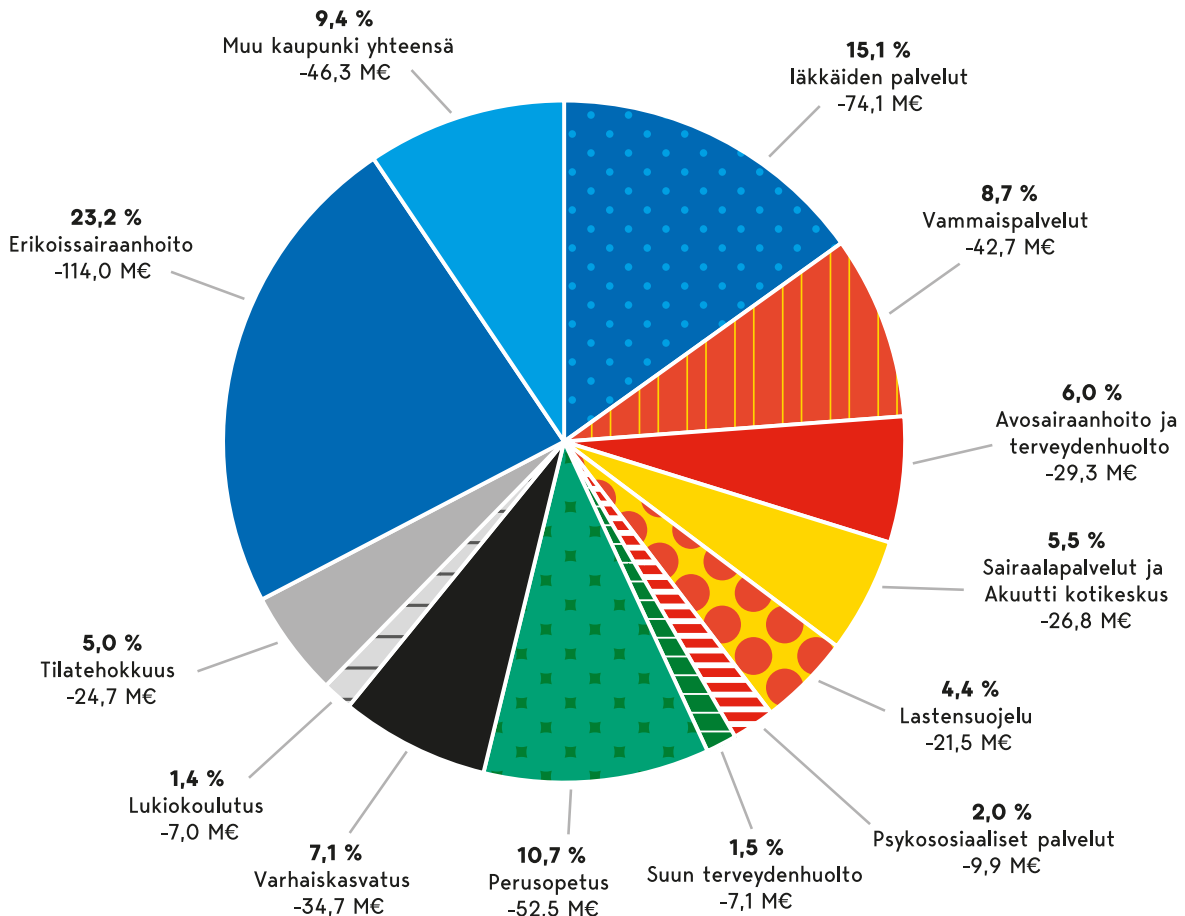
Uusi valtuusto pääsi aloittamaan työskentelynsä elokuussa. Ensimmäinen uuden kaupunginvaltuuston kokous pidettiin 16.8.2021. Lokakuussa allekirjoitettiin kaikkien valtuustoryhmien toimesta uusi Porin valtuustosopimus 2021–2025. Sopimuksessa nimetään elinvoiman kärkihankkeiksi koulutuksen ja yliopistokeskuksen kehittäminen, tavoitteena oman yliopiston saaminen. Muita kärkihankkeiden tavoitteita ovat yritysalueiden jalostaminen, lentokenttäalueen kehittäminen yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa, Isomäen tapahtuma- ja urheilukeskuksen laajentaminen, kaupunkikeskustan elävöittäminen sekä matkailun ja tapahtumien edistäminen. Koko kaupunkia kehitetään alueiden omien vahvuuksien kautta. ³ Kärkihankkeiden tavoitteiden osalta

Isomäen alueen kehitykseen liittyvä palloiluhallin hanke-suunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksen kokouksessa 1.11.2021. Kaupungin strategia on myös ollut uudistuksen kohteena. Kaupunginhallitus käsitteli uutta Pori 2030 -strategiaa kokouksessaan 28.3.2022 ja valtuusto hyväksyi sen 11.4.2022. Uuden strategian painopisteiksi on nimetty Kasvava Pori, Osaava Pori ja Hyvinvoiva Pori. ⁴

Toiminnallisten tavoitteiden asettaminen on uudistunut vuodelle 2021, kun valtuustoon nähden sitovat tavoitteet koottiin 11:sta taloudellisesti merkittävimmästä prosessista. Näistä TOP 11 -prosesseista peräti seitsemän sijoittuu Porin perusturvan toimialalle. ²

Kuvio 1. Talousarvion seurannassa talous- ja hallintoyksikön controller-toiminnon avulla tuetut TOP 11 -prosessit

TA 2021, osuus toimintakatteesta

3.2. Palvelulupauksen toteutuminen

Kaupungin palvelulupauksia on aiemmista vuosista poiketen vain yksi: Porissa Suomen sujuvimmat prosessit. Tämä palvelulupaus on kuitenkin tulkittu eri toimialojen näkökulmiksi.¹

Perusturvan osalta palvelulupauksella tarkoitetaan, että lääkärin kiireettömälle vastaanotolle odotusaika on enintään seitsemän vuorokautta sen jälkeen, kun asiantuntija on tehnyt hoidon tarpeen arvioinnin asiakkaan otettua yhteyttä perusturvaan. Perusturvan palvelulupaus toteutui vain osittain. Kiireettömälle lääkärin vastaanotolle terveysasemilla pääsi 2021 joulukuun alussa 7–17 vuorokaudessa ja tammikuun 2022 alussa 5–21 vuorokaudessa.¹

Sivistystoimialalla palvelulupaus kohdistuu varhaiskasvatuspaikan tarjoamiseen kiireellisissä tapauksissa viikon sisällä hakemuksen jättämisestä. Kiireellisillä tapauksilla tarkoitetaan lapsen huoltajan ennakoimatonta työllistymistä tai opiskelupaikan saamista sekä esimerkiksi muuttoa alueelle. Sivistystoimialan mukaan tavoite on toteutunut, tosin siten, ettei varhaiskasvatuspaikkaa ole aina pystytty tarjoamaan perhettä lähinnä olevasta hoitopaikasta.¹

Elinvoima- ja ympäristötoimialalla palvelulupaus tarkoittaa, että Porin kaavoituksen ja lupaprosessien palveluvaste alittaa C10-kaupunkien mediaanin.¹ Elinvoima- ja ympäristötoimialan osalta tavoitteen saavuttamista ei pystynyt arvioimaan, sillä selvityksestä ei käynyt ilmi, sijoittuvatko kerrotut käsittelyajat tavoitteena olleeseen mediaaniin vai eivät.

3.3. TOP 11 -prosesseista johdetut pitkän aikavälin tavoitteet ja YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

Arvioinnissa huomio on kiinnitetty pääasiassa toteutumatta jääneisiin tavoitteisiin.

3.3.1. Perusturva

lääkäiden palvelut

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 74,1 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 15,1 prosenttia. ²

1. Ennaltaehkäisevän työn yhteistyömallien kehittäminen, normaali elämän tukeminen

Tavoitetta asiakasohjausmallin kehittämisestä ei voida luotettavasti arvioida, sillä yhteydenottojen rekisteröintiin tarkoitettun tietojärjestelmän käyttöönotto viivästyi. Tavoite kävijämäärien kasvusta ei toteutunut vapaaehtoistoiminnan keskus Liisassa eikä seniorineuvolan asiakasmäärissä. Koronaviruksen vaikutus näkyi edelleen kävijämääriä alentavana tekijänä. Tavoitteen toteutumista kaikkien uusien omaishoitajien kutsumisesta terveystarkastukseen kuuden kuukauden sisällä omaishoitajuuden alkamisesta ei voida arvioida, sillä uusien omaishoidon sopimusten määrää ei kerrota. ¹

2. Palvelurakenteen keventäminen

Mittarina ollut iäkkäiden kotona asuminen ei toteutunut täysimääräisenä. Tavoite on kuitenkin suunnattu vuoteen 2024, joten iäkkäiden palveluita on aikaa edelleen kehittää tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoite hyvinvointiteknologian käyttöönotosta on vaikeasti arvioitava, koska selkeää tavoitetasoa hyvinvointiteknologian käyttöönottoon ei ole asetettu. Myös seitsemän prosentin tavoite omaishoidon tuen piirissä olevien kotona asuvien iäkkäiden osuudesta jäi saavuttamatta. Kotihoidon käyttöön kerrotaan palkatun perusturvan tuottavuusmäärärahoilla kaksi fysioterapeuttia. ¹ Tieto jää kuitenkin irralliseksi tavoitteiden asetannasta, jossa ei ole kerrottu, mitä monialaisella kotona asumista tukevalla henkilöstörakennetavoitteella tarkoitetaan.

Vammaispalvelut

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 42,7 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 8,7 prosenttia. ²

1. Vammaispalveluiden palvelurakenteen keventäminen

Tavoite palvelurakenteen keventämisestä vammaispalveluissa onnistui osittain. Tavoite kuljetuspalvelujen kustannusten laskusuunnasta (€/kuljetusasiakas) ei toteutunut, vaan kustannukset nousivat. Tavoitteena oli myös lisätä vammaispalveluissa yleislain mukaan tehtyjen päätösten määrää. Kuljetuspalvelujen osalta on tapahtunut siirtymää niin, että sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumisen tuen palveluja myönnettiin enemmän ja vaikeavammaisten kuljetuspalvelu väheni. Kuitenkaan jatkossa näitä eri päätösmuotoja ei pysty erottelemaan toisistaan, sillä tietojärjestelmämuutoksessa KantaEfficaan kuljetuspalvelut yhdistettiin. Asumisen osalta kustannuksia/asukas on onnistuttu laskemaan, vaikka asukasmäärä on kasvanut. ¹

2. Välimuotoiset asumismuodot

Kotona asumista voidaan tukea esimerkiksi avohuollon ohjauksen, kotipalvelun ja asumista tukevien avotyötoiminnan ja työhönvalmennuksen keinoin. Avotyössä ja työhönvalmennuksessa asiakasmäärä laski viidellä henkilöllä, muissa palvelumuodoissa oli lisäystä vuoden takaiseen verrattuna. Tavoitteena ollut ohjatun asumisen vuosittaista lisäystä ei pystytä käyttämään suunnitellusti mittarina, sillä tietojärjestelmämuutoksesta johtuen termi ohjattu asuminen poistui käytöstä. Myöskään tavoitteena ollut kymmenen asiakkaan lisäystä tukiasumisessa/vuosi ei pystytä arvioimaan, sillä aiemmasta tietojärjestelmästä ei ollut saatavilla vertailutietoa ennen vuotta 2021. ¹

3. Yksilölliset palvelut ja tukitoimet

Tavoite henkilökohtaisen budjetoinnin lisäämisestä vuosittain kymmenen asiakkaan käyttöön ei toteutunut. Henkilökohtainen budjetointi on käytössä kolmella vammaispalvelun asiakkaalla. ¹

Avosairaanhoito ja terveydenhuolto

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 29,3 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 6 prosenttia. ²

1. Asiakkaiden palveluprosessin kehittäminen sujuvan arjen saavuttamiseksi – tavoitteina: saatavuus, oikea-aikaisuus, jatkuvuus

Tavoitteen mittarina oli hoitoon pääsy päivystysasioissa vuorokauden aikana ja kiireettömissä asioissa seitsemän vuorokauden aikana vuoden 2021 alusta alkaen. Kiireettömän hoitoon pääsyn osalta tavoite toteutui osittain, joillekin terveysasemille pääsi kiireettömään hoitoon seitsemän vuorokauden kuluessa. Päivystysasioiden osalta hoitoon pääsyn tavoite saavutettiin. Hoitaja- ja lääkärikäyntien määrän laskua toimipistekäynteinä ei pystytty raportoimaan, syyksi ilmoitetaan koronaepidemia. Sähköisten palvelukanavien käytön lisäämisen osalta tavoite täyttyi. Mobiilin ja digitaalisten asiointipalveluiden asiakasmäärä lähes kolminkertaistui vuoteen 2020 verrattuna. Paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden osalta ei ole vielä saatavissa tunnuslukuja siitä, kuinka suuri osuus asiakkaista on saanut itselleen case managerin. ¹

2. Yhteistyön edelleen kehittäminen Satasairaalan kanssa

Tavoitteena oli Satasairaalaan tehtyjen konsultaatiolähetteiden kokonaismäärän lasku kymmenellä prosentilla vuoteen 2022 mennessä, kun vertailuarvona on vuonna 2019 tehtyjen lähetteiden kokonaismäärä. Tavoitetta ei vielä saavutettu. Laskua lähetemäärässä oli 1,5 prosenttia. Hoitotarvikekustannuksissa tavoite saavutettiin. Kustannukset nousivat vuodessa 9,4 prosenttia kun rajana oli korkeintaan kymmenen prosentin nousu vuodessa. Myös yhteistyö- ja kehittämisryhmiin osallistuminen perusturvan ja Satasairaalan sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa on kehittynyt toivottuun suuntaan. ¹

Sairaalapalvelut ja Akuutti kotikeskus

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 26,8 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 5,5 prosenttia. ²

1. Asiakkaan hoito- ja palveluprosessin kehittäminen perusturvan sisällä sekä yhteistyössä Satasairaalan kanssa

Tavoite potilaiden siirtymisestä välittömästi Satasairaalan perusturvan sairaalaan, kun jatkoahoito on määritetty, ei ole toteutunut. Myöskään tavoite siirtymisestä palveluasumiseen akuutin sairaalahoidon tarpeen päätyttyä ei ole täyttynyt. Prosesseja on kehitetty yhdessä iäkkäiden palvelujen kanssa, mutta edelleen tehostetun palveluasumisen paikan saaminen kestää pitkään. Tehostetun palveluasumisen paikkoja on riittämätön määrä ja arviointi sekä hakuprosessi vievät paljon aikaa. ¹

Lastensuojelu

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 21,5 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 4,4 prosenttia. ²

1. Lastensuojelun asiakkaiksi päätyvien määrän vähentäminen

Tavoite kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17-vuotiaiden määrän laskusta vuoden 2021 loppuun mennessä ei toteutunut. Syyksi tilanteeseen arvioidaan koronaepidemian mukanaan tuomat vaikeudet sekä varhaisen tuen auttamismuotojen ja palvelujen riittämättömyys. Erityisesti päihde- ja mielenterveyspalvelujen tarve on suuri. Tavoitteena oli myös lastensuojelun asiakasmäärän vähentyminen vuoteen 2021 mennessä vähintään viidellä prosentilla verraten vuoden 2019 tasoon. Tavoite ei toteutunut, vaan asiakasmäärä lisääntyi noin 3,2 prosenttia. Yhtenä tavoitteena oli nuorten psykiatrisen erikoissairaanhoidon läheteiden määrän väheneminen viidellä prosentilla vuoteen 2024 mennessä. Tavoite ei kehittynyt toivottuun suuntaan, vaan läheteiden määrässä oli kasvua noin 21,9 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. ¹

2. Oikea-aikaisen puuttumisen lisäksi panostus ennaltaehkäisevään toimintaan digitaalisia välineitä hyödyntäen

Tavoitteena ollut sähköisen perhekeskuksen perustaminen vuoden 2021 loppuun mennessä ei toteutunut. Sen sijaan asiakkaille tarjottiin chat-palvelua, jonka kautta käytiin 255 keskustelua. Lisäksi tehtiin päätös ”Pyydä Apua” -napin käyttöönotosta, joka on saatu toimintaan keväällä 2022 ja yhdistetty eChat-palveluun. ¹

3. Lastensuojelun asiakassuhteiden lyhentäminen

Tavoitteen toteutumista ei voi arvioida. Syyksi kerrotaan kesken vuoden 2021 tapahtunut tietojärjestelmämuutos, jonka vuoksi asiakkuuksien kestoja ei saada järjestelmästä esiin. ¹

Psykososiaaliset palvelut

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 9,9 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 2 prosenttia. ²

1. Edistetään osatyökykyisten päihde- ja mielenterveyskuntoutujien työllistymistä

Toiminnan tehostamiseksi suunniteltu kuntouttavan päivä- ja työtoiminnan muutto samoihin tiloihin ei toteutunut. Tavoitteena olleet päivätoiminnan ja työtoiminnan käyttöasteen lisääntymiset eivät toteutuneet, vaan käyttöaste laski hieman vuonna 2021 vuoden 2019 tasosta. Syyksi kerrotaan koronarajoitukset, jotka puolittivat kapasiteetin lähes koko vuoden ajan. Tavoitteena oli uuden työvalmentajan rekrytointi ja tätä kautta asiakkaiden työkokeilujen, työhön tai opiskelemaan siirtymisten tuplaantuminen vuoteen 2022 mennessä. Työvalmentaja saatiin rekrytoitua vasta vuoden 2021 lopulla, joten vaikutuksia toimintaan tai työmarkkinatuen kuntaosuuksien maksuihin ei voida vielä todeta. ¹

2. Vähennetään pitkäaikaista tehostettua palveluasumista ja lisätään kuntouttavaa työotetta asumispalveluissa

Tavoitteena ollut tehostetun palveluasumisyksikkö Veturin paikkojen muuttamisesta palveluasumisen ja lyhyemmän tehostetun kuntoutumisen asumisen paikoiksi ei toteutunut. Syyksi kerrotaan muun muassa useat henkilöstömuutokset, jotka ovat haitanneet toiminnan kehittämistä. Tavoite oman kuntouttavan tuetun asumispalveluyksikön perustamisesta ei ole toteutunut, ratkaisut uusista yksiköistä jäävät hyvinvointialueen tehtäväksi. ¹

3. Nuorten ja lapsiperheiden mielenterveysongelmien ja päihteiden käytön haittojen vähentäminen

Tavoitteena ollut suunnitelman ja toimenpideohjelman laatiminen nuorten ja lapsiperheiden päihde- ja mielenterveysongelmien ehkäisemiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ei toteutunut. Selvitetään mahdollisuutta laatia ohjelma osana hyvinvointialueen valmistelua. ¹

Suun terveydenhuolto

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 7,1 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 1,5 prosenttia. ²

1. Iäkkäiden suun terveyden parantaminen kustannustehokkaasti, iäkkäille tehtävien vaativien operaatioiden määrän laskeminen

Tavoitteena oli, että 70 vuotta täyttäneistä 70 prosenttia hyödyntäisi maksuttoman hammastarkastuksen mahdollisuuden. Tavoite ei toteutunut, tarkastuksessa kävi alle viisi prosenttia ikäluokasta. Tavoitteena oli myös ienkudoksen tilaa kuvaavan CPI-indeksin laskeminen lähtötasosta 3–4 tasolle 0–1, joka tarkoittaa, että ientulehdusta ja hampaskiveä esiintyisi korkeintaan vähäisessä määrin. Tietojärjestelmämuutoksesta johtuen CPI-indeksin tietoja ei ole enää saatavissa. Myöskään tavoitteena ollutta plakki-indeksin tilannetta ei voida määrittää, koska tietoja ei ole saatavissa järjestelmistä. ¹

2. Paikkaustoimenpiteiden vähentäminen alle 18-vuotiailla

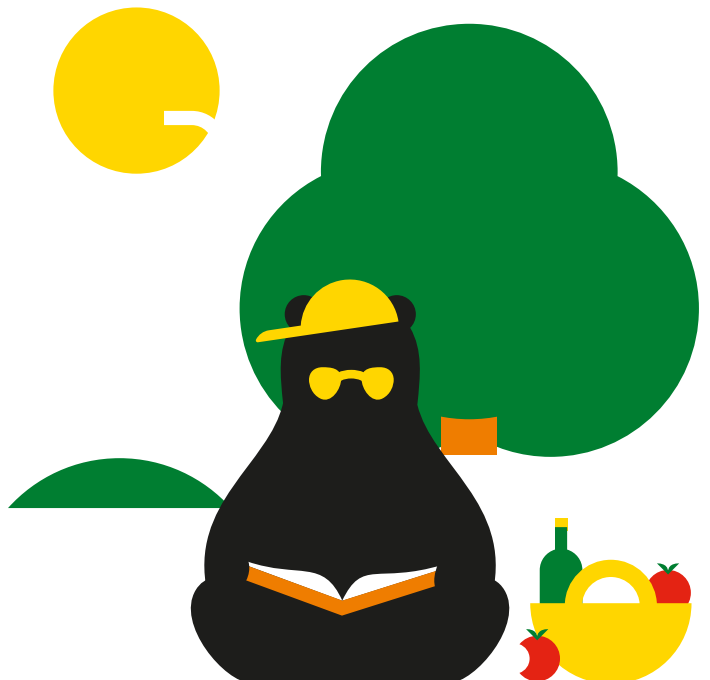
Tavoitteena ollut ennaltaehkäisevien toimenpiteiden lisääminen on toteutunut muissa, paitsi 6-vuotiaiden ikäryhmässä. Syyksi kerrotaan koronaepidemia, jonka vuoksi kaikilla ala-asteilla ei tehty terveydenedistämistoimia vuoden 2021 aikana. Tavoitteena ollut alkavien kariesvaurioiden määrä tarkastuksissa enintään 1–3 henkilöä kohden, toteutui muilla, paitsi yläkouluikäisillä. Tavoitearvona ollutta plakki-indeksin muutosta hoitojakson aikana ei ole säännönmukaisesti kirjattu, joten tavoitteen toteutumista ei voida luotettavasti arvioida. ¹

3. Aikuisväestön iensairauksien ehkäisy ja pysäytys

Tavoitteena oli tarkastusten jälkeisen parodontiitin hoidon toimenpiteiden ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden määrän parantaminen. Asetettu tavoite ei toteutunut. ¹

Perusturvan YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

- Työaikojen järkevöittäminen: Ruokailuun liittyviä työaikakäytäntöjä yhtenäistettiin yksikköjen sisällä.
- Työajan käyttö työasuihin liittyvään logistiikkaan, pesulapalveluihin ja hankintaan minimoidaan: Kotihoidon työasuista tehtiin sopimus, mutta prosessi kesti kauan, osa sai työvaatteet vuoden 2022 alussa ja loput työvaatteet tulevat kevään 2022 aikana. Muun henkilöstön osalta uudistusprosessi on vielä keskeneräisempi ja jää tulevan hyvinvointialueen tarkasteltavaksi.
- Hankintojen uudelleenarviointi: Perusturvan hoitotarvikejakelun kustannuksia on selvitetty yhteistyössä Satasairaalan logistiikkakeskuksen kanssa. Hoitotarvikkeita ohjaava uusi järjestelmä Effector on hankittu ja käynnistetty Coloplast kotijakelupilotti. Tavoitellaan entistä suurempia toimituksia käyttäjille välivarastointia ja jakelukustannuksia minimoiden.
- Laskutuksen kiertonopeuden parantaminen: Laskutuksen asiakaspalvelua on parannettu lisäämällä puhelinaikoja ja nettilomake eräpäivän siirtoa ja maksusuunnitelman hakemista varten. ¹

3.3.2. Sivistystoimiala

Perusopetus

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 52,5 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 10,7 prosenttia. ²

1. Lasten ja nuorten hyvinvointi lisääntyy

Tavoitteena oli koulukiusaamisen laskeva trendi alakouluissa, yläkouluissa ja lukiossa. Kouluterveyskyselyn 2021 perusteella viikoittain kiusaamista kokeneiden määrä on lisääntynyt kaikilla asteilla. Kuitenkin pitkän aikavälin tilastossa kiusaamistapauksia oli peruskoulujen lukuvuosisuunnitelmien tilasto-osassa kirjattu 15 kappaletta vähemmän kuin edellisessä tilastossa. Yhtenä tavoitteena oli myös koulupsykologien määrän lisääminen. Vuoden 2021 aikana saatiin lupa neljän uuden koulupsykologin toimen perustamiseen, mutta kaikkia paikkoja ei saatu täytettyä. Tavoitetta ei siis saavutettu. Yhtenä osatavoitteena ollut Turvataidot-suunnitelman valmistuminen ei myöskään toteutunut. ¹

2. Tavoitellaan optimikokoisia opetusryhmiä.

Opetuksen laatu säilyy, vaikka kustannukset laskevat.

Perusopetuksen opetuskustannukset oppilasta kohden laskivat 117 euroa. ¹ Oppilasmäärätavoitteen toteutumista tuntia kohden ei voida arvioida, koska tavoitearvoa oppilasmäärälle tuntia kohden ei ole ilmoitettu.

3. Kehitetään porilaisia malleja peruskoulun ja toisen asteen opintojen väliin.

Kaksi yläkoululaista jäi ilman peruskoulun päättötodistusta, joiden molempien osalta aloitettiin jatkotoimenpiteet. Päättötodistuksen saaneista oppilaista yksi jäi ilman jatko-opintopaikkaa ja hänelle on osoitettu muuta toimintaa. ¹

4. Perheiden ja lasten tukeminen varhaisessa vaiheessa, matala kynnyks

Sekä koulupsykologien toimien määrää, että kuraattoreiden määrää on lisätty. Kaikkia koulupsykologin toimia ei olla kuitenkaan onnistuttu täyttämään. Myös perusturvan perhetyöntekijöiden määrä kouluissa on kasvanut viidellä henkilöllä. ¹

Varhaiskasvatus

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 34,7 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 7,1 prosenttia. ²

1. Varhaiskasvatuksen organisaation taloudellisuuden parantaminen ja organisaation tarkastelu vastaamaan kysyntää sekä asiakkaalle tarjottavien palvelujen monipuolisuus

Tavoite omien päiväkotiyksiköiden käyttöasteen nostosta vuorohoidon osalta vähintään 70 prosenttiin ja päivämuo-
toisessa hoidossa vähintään 85 prosenttiin ei toteutunut. Koronatilanne on edelleen vaikuttanut siihen, että lapsilla ja henkilökunnalla on ollut aiempaa huomattavasti enemmän yllättäviä poissaoloja. Tavoitteena oli myös varhaiskasvatuksen lapsikohtaisen kokonaiskustannuksen aleneminen kahdella prosentilla. Tavoitetta ei saavutettu. Kustannukset kuitenkin alenivat 0,2 prosenttia. Tavoitetta pienempää kustannusten laskua selitetään koronalla sekä tiukentuneilla mitoitus- ja ryhmäkokosäännöksillä. Tavoite henkilökunnan vähenemisestä lasten määrän vähennytyä ei toteutunut. Lapsia oli päivähoitossa 44 vähemmän kuin vuotta aiemmin, sen sijaan henkilöstön määrä kasvoi kahdella. Tilannetta selitetään koronalla, tiukentuneilla mitoitus- ja ryhmäkokosäännöksillä sekä vaikealla sijaisten saatavuudella. ¹

Lukiokoulutus

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 7 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 1,4 prosenttia.

1. Porin lukion vetovoimaisuuden ja laadun varmistaminen

Lukiossa ei ole kuluneen vuoden aikana kehitetty uusia mittareita ja seurantajärjestelmiä, vaan on keskitytty lukioiden yhdistymisen valmisteluun, toisen asteen maksutomuuden toteuttamiseen ja uuden opetussuunnitelman jalkauttamiseen. ¹

© Eili-Mari Sulonen

YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

- Varhaiskasvatuksen lasten läsnäolon sääntöisempi ilmoittaminen varhaiskasvatukseen: Ilmoittamiset ja ilmoitetuista ajoista huolehtiminen ovat parantuneet kuluneen vuoden aikana.
- Chromebook-tietokoneiden vaihtoperusteiden arviointi, leasing-kauden pituuden uudelleenarviointi: Tehdyssä selvityksessä nykyinen malli ostaa koneet kaupungille itselleen, osoittautui edullisimmaksi. Koneet ovat oppilaiden henkilökohtaisessa käytössä kolme vuotta, josta ne sitten jatkavat vielä muuhun opetuskäyttöön eri käyttäjäryhmille.
- Ruokahävikin vähentäminen kouluissa ja päiväkodeissa, arvioinnilla on vaikutusta Porin palveluliikelaitoksen toimintaan: Ruokahävikkiä on onnistuttu vähentämään. On tehty muutoksia muun muassa päiväkotien annoskokoihin ja korostettu, että henkilökunta tilaa ruuat mahdollisimman oikeilla lasten määrillä. Kouluissa on vuosittain tehty seuranta ruokahävikin määrästä ja saatu hävikkiä pienennettyä. Lukiolaisille on toteutettu

Tuoks syämää -kysely, jonka perusteella ruokahävikkiä on saatu vähennettyä viikkotasolla useita kymmeniä kiloja. Kyselyt jatkuvat edelleen vuonna 2022.

- Kokonaiskuvan luominen henkilöstön kanssa, johto jalkautuu kentälle: Koronatilanteesta johtuen tavoite ei täysin toteutunut. Eri palvelualueiden osalta osallisuutta lisäävät tapaamiset ehdittiin aloittaa Ahlaisten palvelualueella. Johto tapasi kaupungin eri palvelualueiden työntekijät. Vastaava tapaaminen järjestettiin myös alueen asukkaiden kanssa. Myös opetusyksikön hallinto on aloittanut oppilaitoskierrokset ja jalkautunut kahteentoista perusyksikköön syyslukukauden 2021 aikana.
- Kaikkien toimijoiden yhteisenä tavoitteena pyritään kalusteiden kierrätykseen: Kalusteiden keskitetty kierrätys on järjestetty Ulasoorissa. Pelkästään sivistystoimialan osalta kierrätyksellä säästetään kymmeniä tuhansia euroja vuodessa. ¹

3.3.3. Tekninen toimiala

Tilatehokkuus

Talousarvion mukaan prosessin kustannus 27,4 miljoonaa euroa ja osuus toimintakatteesta 5 prosenttia. ²

1. Kaupungin käytössä olevien tilojen tehokas käyttö

Yhtenä tilatehokkuuden mittarina käytettiin sitä, että tyhjien tilojen määrä on korkeintaan yksi prosentti. Selvityksessä kerrotaan Postitalon tiloista luopumisesta sekä puretuista ja myydyistä kiinteistökohteista. ¹ Tyhjien tilojen määrää ei kuitenkaan ole kerrottu, vaan ainoastaan ettei määrässä tapahtunut vuoden aikana merkittävää muutosta.

2. Luovuttaviksi luokitelluista tiloista kustannussäästö 200 tuhatta euroa vuodessa.

Tavoite saavutettiin myymällä kaksi kohdetta. ¹

3. Kaupungin käytössä olevien tilojen seuranta yhdessä järjestelmässä

Tavoite on toteutunut, sillä kaupungin omistamat tilat ja muut paitsi perusturvan vuokratiloina olevat tilat

löytyvät pääosin yhdestä järjestelmästä, jossa tietoja myös ylläpidetään. Perusturvan käyttämien tilojen vuokrasopimukset siirtyvät 2023 alusta hyvinvointialueelle, joten näiden tietojen siirtämistä yhtenäiseen järjestelmään ei enää vuonna 2021 aloitettu. ¹

YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

- Ostopalvelujen kriittinen tarkastelu: Ostopalvelujen määrää ei onnistuttu vähentämään, vaan tarkoitukseen varattu määräraha ylittyi noin neljällä prosentilla talousarvion lukuun verrattuna. Selityksenä kasvuun kerrotaan eläköitymisten lisäksi tapahtunut ennakoimaton henkilöstön väheneminen ja myös esimerkiksi taidemuseon tulipalosta tilajohtamiseen aiheutuneet kustannukset.
- Sähköinen kauppapaikka kaupungin käytöstä poistetulle irtaimelle: Valmistelu kauppapaikan luomiseksi on käynnistetty, sopivaa järjestelmää ja asian resursointia selvitetään. ¹

3.3.4. Elinvoima- ja ympäristötoimiala

Elinvoima- ja ympäristötoimiala, YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

Ainoat valtuuston vahvistamat tavoitteet elinvoima- ja ympäristötoimialaa koskien liittyivät yhden palvelulupauksen ohella YT-menettelyssä asetettuihin tavoitteisiin:

- Työpuhelimien hankinnassa käytetään tarveharkintaa: Uusi hankintamalli säästää entiseen verrattuna jonkin verran kustannuksia PoriPuhelimen ollessa lähtökohtaisesti edullisempi kuin aiemmin toimialojen itse ostamat laitteet.
- Tulostamisen vähentäminen: Sivistystoimialalla on käyty läpi koulukohtaisia tulostusmääriä toimialan ja yksiköiden johdon toimesta. Määriä seurataan jatkossa tiiviimmin ja etsitään vaihtoehtoisia ratkaisuja tulostusmäärien vähentämiseen. Lisäksi vuoden 2021 aikana investoitiin yleiskäyttöiseen sähköiseen allekirjoitusjärjestelmään sekä laajennettiin järjestelmää sopimusten sähköiseen allekirjoittamiseen. Myös HR-lomakkeisiin on järjestelmäuudistusten myötä tulossa mahdollisuus sähköisiin allekirjoituksiin.
- Lisenssien tarkistaminen niiden ohjelmistojen osalta, joita ei käytetä: Työ on vielä kesken.
- Työttömien työllistäminen, sakkomaksujen vähentäminen ja toimintakulttuurin muutoksen edistäminen toimialoilla. Maaliskuussa 2021 aloitettiin Porin seudun työllisyyden kuntakokeilu. Porin kaupunki joutui maksamaan noin 520 000 euroa enemmän Kelan työmarkkinatuen maksuosuuslistan (sakkolista) mukaisia maksuja kuin vuotta aiemmin. Syyksi kerrotaan erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden pysyminen korkealla tasolla pandemia-aikana. Kaupungin toimialojen työnjohtajille ja -ohjaajille on tarjottu tukea työllistettävien ohjaamiseen.
- Rakennusvalvonnan arkistointiprosessin kehittäminen: Työ on käynnissä, mutta jatko viivästyy vuoden 2022 loppuun tai 2023 alkuun. Syiksi kerrotaan uusien henkilöiden rekrytointi- ja koulutusprosessin vievän aikaa sekä tietojärjestelmiin liittyvät asiat.
- Työpajatoiminnan toimitilat – Presspajan siirtyminen nuorisotalolle: Suunniteltu siirto on toteutunut. ¹

3.3.5. Konsernipalvelut

Konsernipalvelut, YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet

- Tarvikehankintojen keskittäminen: Sisäinen posti on aloittanut painopalvelutuotteiden ja toimitotarvikkeiden osalta toimitusten jakelun tilaajille viikoittain oman jakelukiertonsa mukana. Palvelu ei koske kopiopapereita. Koulut ja päiväkodit eivät suurempien volyymiensa vuoksi ole mukana palvelussa.
- Sisäisten työmarkkinoiden kehittäminen, osaamisen hyödyntäminen ja liikkuvuus: Sisäisiä työmarkkinoita ja kiertoa hyödynnetään työkykyhaasteita kohdanneiden uudelleen sijoittamisessa organisaatioon. Sisäistä vapaaehtoista työkiertoa on pilotoitu keväällä 2021 kirjastopalveluissa ja vuoden 2022 aikana kokeilu laajenee sivistystoimialalle. Jatkossa Kuntarekry-järjestelmää on tarkoitus hyödyntää henkilöstön siirtymisiin määräaikaaisesti ja vapaaehtoisesti eri tehtäviin.
- Tyky-toiminnan periaatteiden yhdenmukaistaminen, toimialaerot huomioiden: Koko henkilöstön käyttöön on otettu EPassi ja tämän lisäksi toimialoille on yhdenmukaisesti budjetoitu 50 euron tyhy-raha henkilöä kohden. Henkilöstölle tarjotaan lisäksi mahdollisuus osallistua muun muassa erilaisiin lajikoiteluihin.
- Tarkastellaan logistiikan kokonaisuutta: Kesäkuussa 2021 toteutettiin sisäisen postin ja kuljetusten optimointi, loppuvuonna alkoi koulukuljetusten ja aurausten optimoinnin suunnittelu. Kaupungille jäävien kuljetusten optimointi ja suunnittelutyö jatkuu vuonna 2022. ¹

Yhteisesti teknisen toimialan kanssa, YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet ¹

- Työtilojen joustava käyttö, etätöön lisääminen: Laaja ja joustava etätö mahdollistetaan myös pandemian jälkeen. Toimitustilojen käyttö on vähentynyt, joka mahdollistaa uudenlaisia ja tiiviimpiä tilaratkaisuja sekä toimintojen yhdistämisiä samoihin tiloihin. ¹

© Aleksi Poskiparta

3.3.6. Liikelaitokset

Porin Vesi, YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet¹

- Aurinkosähkö Lukkarinsannan vesilaitokselle: Aurinkosähköjärjestelmä on toteutettu ja se on tuotannollisessa toiminnassa.
- Manuaalisten tuntiappujen korvaaminen sähköisellä järjestelmällä: Tavoite ei ole toteutunut, teknisen toteutuksen onnistuminen edellyttää HR-yksikön toimintavalmiuksien luomista ja teknisen toimialan mukaan tuloa.
- Henkilöstön vähentämisen lopettaminen ja joustavuutta palkkatasoon rekrytoinneissa käyttökustannusten vähentämiseksi: Ei kokonaisuudessaan toteutunut, Porin Vesi ei pysty itsenäisesti vaikuttamaan tavoitteen toteutumiseen.
- Saneerausinvestointien lisääminen vikojen ja käyttökustannusten vähentämiseksi: Vuonna 2021 noin 75 prosenttia kaikista investoinneista oli saneerausinvestointeja.¹

Porin palveluliikelaitos, YT-menettelyssä sovitut toimenpiteet¹

- Materiaali- ja tarvikehankintojen arviointi: Ateriasuunnittelu on kiinnittänyt erityistä huomiota raaka-ainekustannuksiin, ja puhtaudensuunnittelu on hankintayksikön kanssa kilpailuttanut siivousaineet ja -välineet sekä tarkentanut käyttöohjeita.
- Toimintayksiköiden toimitilat, hallinnon toimitilat karsitaan: Hallinto on muuttanut pienempiin tiloihin 1.5.2021 alkaen.
- Ruokalistat, menekin seurantaan kiinnitetään erityishuomio: Lukioille on toteutettu Tuuks syämää -kysely hävikkiruuan vähentämiseksi. Syksyllä 2021 toteutettiin hävikkiruuan seurantapilotti HukkaAl-järjestelmällä. Ateriasuunnittelu on tarkastellut ruokalistoja ja seurannut kohteiden esimiesten kanssa hävikkiruuan määrää.
- Työn tehokkuus, siivousmitoitussopimukset läpikäydään, niin että ne vastaavat todellista tarvetta: Puhtauden suunnittelu on tarkistanut useiden kohteiden mitoituksia ja tarvittavat muutokset on niissä tehty.

- Toimialojen tilojen karsinta tuo säästöä: Toimitilamuutoksiin on reagoitu puhtausmitoituksia tarkastamalla ja uudet kohteet mitoittamalla.
- Asiakkaan toiminnan muutoksiin osallistutaan ja etsitään yhdessä taloudellisia ratkaisuja: Toimialojen kanssa on tarkasteltu siivoussuunnitelmia ja mitoituksia toiminnan muutostilanteissa.¹

Talousarvion ja tilinpäätöksen rakenteissa tapahtuneet muutokset ovat vaikeuttaneet arvioinnin suorittamista.

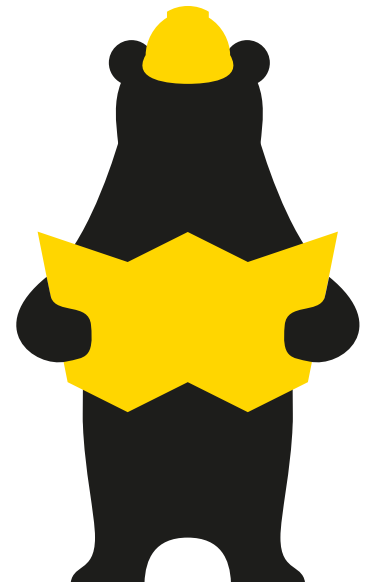
Pitkäaikaisia tavoitteita oli pilkottu todella moniin osatavoitteisiin eikä esimerkiksi perusturvan palvelualueilla ollut yhtenäistä aikajännettä tavoiteasetannassa. Kokonaisuutta on vaikea arvioida, kun osatavoitteiden sisälläkään joitakin kokonaisuuksia ei ole pystytty arvioimaan tai osatavoitteesta vain jokin pala on toteutunut. Huomattavaa erityisesti perusturvan osalla olivat toimialan omaakin arviota vaikeuttaneet tietojärjestelmien muutokset. Perusturvan asettamissa tavoitteissa voidaan todeta myös ristiriitaa palvelualueiden välillä. läkkäiden palveluissa ja vammaispalveluissa pyritään ympärivuorokautisen palveluasumisen vähentämiseen, mutta sairaalapalveluiden ja akuuttikotikeskuksen tavoite siirtää potilaat osastohoidosta välittömästi pois, kun tarve päättyy, ei toteudu. Syyksi raportoidaan tehostetun palveluasumisen paikkojen riittämättömyys ja palveluasumisen liian pitkä arviointi- ja hakuprosessi.

Pitkän aikavälin tavoitteiden ja niistä johdettujen toimenpiteiden mittarit eivät nykyisellään osoita selkeitä euromääräisiä vaikutuksia prosesseihin. Ajatus TOP 11 -prosessien seuraamisen painottamisessa kuitenkin kai oli kalleimpien prosessien kulurakenteen keventäminen. Toimenpiteiden määrittelyä ja mittaamista ei tässä suhteessa voida pitää kokonaisuudessaan onnistuneena.

Tarkastuslautakunta arvostaa kehitystä, jossa valtuuston asettamia tavoitteita on keskitetty eniten rahaa kuluttavien prosessien seurantaan. Tarkastuslautakunta kuitenkin kysyy, onko pelkästään kustannusten perusteella seurantaan nostettavat TOP 11 -prosessit oikea ohjaustapa vai onko vaarana, että jokin tärkeä kokonaisuus jää näin kaupunginvaltuuston ohjauksen ulkopuolelle? Esimerkiksi elinvoima- ja ympäristötoimialan prosessit eivät tässä järjestelyssä nouse euromääräisesti merkittävien, ohjattavien prosessien joukkoon. Kuitenkin elinvoima- ja ympäristötoimialalla on laajat toiminnalliset vaikutusmahdollisuudet koko kaupungin tasolla ja sen toiminta kytkeytyy keskeisesti kaupungin strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Nykytilanteessa elinvoima- ja ympäristötoimialalta puuttuvat sekä valtuuston asettamat vuositavoitteet että lautakuntatasolla vahvistetut vuositavoitteet. Tarkastuslautakunta muistuttaa selkeän tavoiteasetannan olevan toimialan ohjauksen kannalta keskeinen tekijä.

LÄHTEET VALTUUSTON ASETTAMAT TAVOITTEET:

- 1) Porin kaupungin tilinpäätös 2021.
- 2) Porin kaupungin talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2022-2023.
- 3) Porin valtuustososopimus 2021-2025.
- 4) Pori 2030 strategia.

3.4. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Talousarvio vuodelle 2021 vahvistettiin Porin kaupunginvaltuustossa 14.12.2020. **Porin kaupungin vuosikatkeeksi** talousarviossa arvioitiin 21,9 milj. euroa. Toteutunut vuosikate oli 20,9 milj. euroa. Toteuma oli 1,0 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 11,4 milj. euroa edellisvuotta heikompi eikä riittänyt kattamaan poistojen määrää. **Kaupunkikonsernin vuosikate** 81,6 milj. euroa (97,6 milj. euroa vuonna 2020), joten konsernin vuosikate laski 16,0 milj. euroa edellisestä vuodesta. ¹

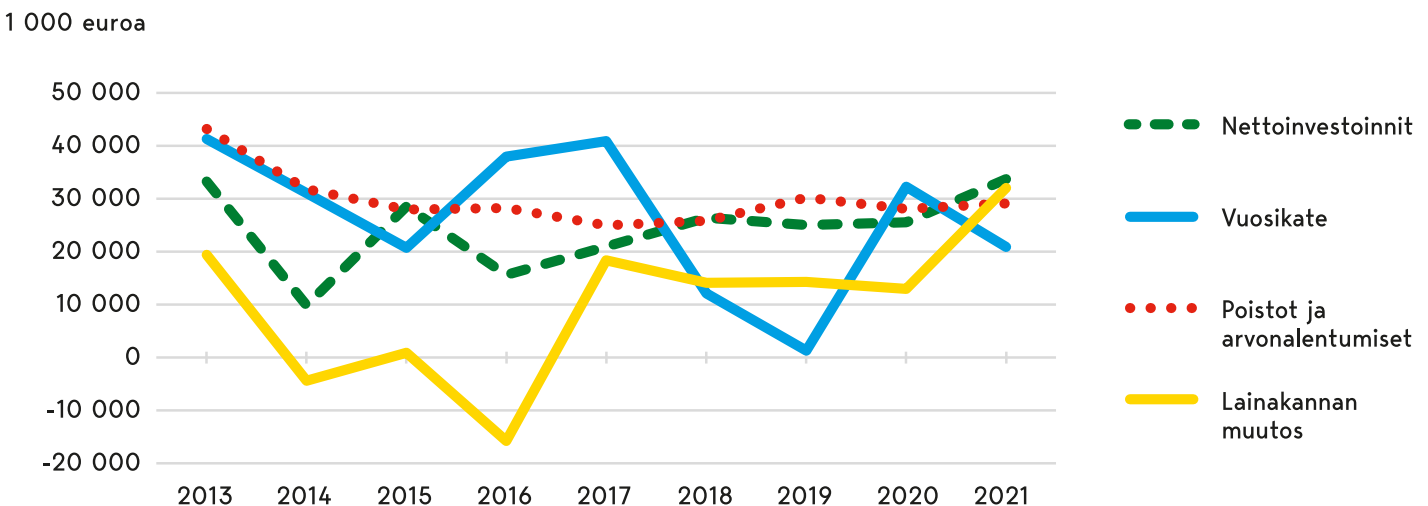
Verotulot olivat 342,0 milj. euroa ja toteutuivat 3,1 milj. euroa talousarviota suurempina, ja 19,9 milj. euroa edellisestä vuotta korkeampana. Kunnallisverotulot kasvoivat 11,5 milj. euroa ja tämä oli lähes kokonaan seurausta vuodelle 2021 korotetusta veroprosentista. Kaupungin vuosikate oli 250 euroa/asukas vuonna 2021 ja laski 136 euroa/asukas

edellisestä vuodesta. Konsernin vuosikate laski 977 euroon asukasta kohti, missä vähennystä on 189 euroa edellisvuoteen. ¹

Vuonna 2021 kaupungin vuosikate oli 71,8 prosenttia poistoista, kun edeltävänä vuonna luku oli 114,9 prosenttia. Kun arvo on 100 prosenttia, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. **Poistot** kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta. Mikäli vuosikate kattaa ne, kunnan ei tarvitse velkaantua tai realisoida omaisuuttaan pitääkseen olemassa olevat palvelujen tuotantovälineet toimintakunnossa. ¹

Vuosikate on käyttötaloudesta ylijäävä rahamäärä, joka voidaan käyttää investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Yleisesti kunnan tulorahoitus katsotaan riittäväksi, mikäli vuosikate on siitä vähennettävien suunnitelman mukaisten poistojen suuruinen. ¹

Porin kaupungin nettoinvestoinnit, vuosikate, poistot ja lainakannan muutos

Lähde: Porin kaupungin tilinpäätökset 2013-2021

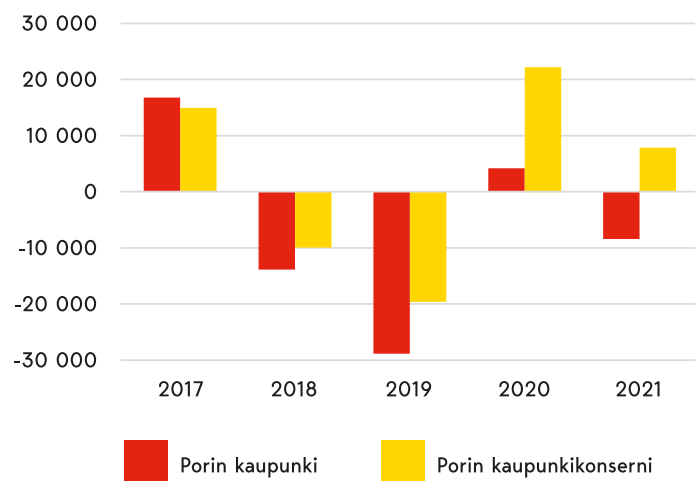
Vuonna 2021 toteutuneet investointimenot vaihtelivat lajeittain suhteessa muutettuun talousarvioon. Irtain ja muut investoinnit toteutuivat noin 62 prosenttisesti, infrastruktuuri-investoinnit 91 prosenttisesti sekä tilainvestoinnit 77 prosenttisesti. Nettoinvestoinnit ilman liikelaitoksia toteutuivat 35,9 miljoonan euron suuruisena ja poikkeama muutettuun talousarvioon oli noin 10,5 milj. euroa. Muutetussa talousarviossa investointimenojen arvioitu loppusumma oli lähellä alkuperäistä eroten siitä vain noin 0,2 miljoonalla eurolla. Infrarakentamisen puolella Jokikeskushanke siirtyi edelleen odottamaan vuotta 2022³.

Alkuperäiseen talousarvioon nähden infrastruktuuriin kohdistuvien investointien määrärahasta jäi käyttämättä 1,3 milj. euroa. Suurimpana infrarakentamisen kohteena pää- ja kokoojakadauista yhteisarvoltaan miljoona euroa oli Pohjois- ja Länsiväylän rakennustyöt.¹

Tiloihin kohdistuvista investoinneista suurimpia olivat uudisrakennukset, Vähärauman monitoimitalo (6,1 miljoonaa euroa) ja Pohjois-Porin monitoimitalo (3,2 miljoonaa euroa). Alkuperäiseen talousarvioon nähden tilojen investointeihin budjetoiduista varoista jäi käyttämättä 4,9 milj. euroa ja syyksi on raportoitu hankkeiden maksuerien summan vastaamattomuutta suhteessa toteutumien suunnitelmaan. Teknisen toimialan kiinteistöjen ylläpitoinvestoinnit tuplaantuivat edellisestä vuodesta ollen 5,8 milj. euroa ja ne kohdistuivat pääasiassa toiminnallisiin muutoksiin, kuten hiekkatekonurmen rakentamiseen tekojäädalle, sekä tilamuutoksiin rytmimusiikin opetustila Rautatienpuistokatu 7, pääterveysaseman A-rakennuksen hengitystieinfektio-osastoon, Ulasoarin toimitilaan ja Vanhaan kauppikseen. Lisäksi suoritettiin erillisen kunnossapito- ja pitkäntähtäimen suunnitelman mukaisesti usean eri kohteen teknisen korjausvelan pienentämiseen tähtääviä toimenpiteitä.¹

Porin kaupungin tilikauden tulos oli -8,2 miljoonaa euroa (4,2 milj. euroa vuonna 2020). **Kaupunkikonsernin tilikauden ylijäämä** oli 7,9 milj. euroa (22,3 milj. euroa ylijäämää vuonna 2020). Vuoden 2021 sekä kaupungin negatiivinen tulos, että kaupunkikonsernin tilikauden ylijäämä heikkenivät edellisen vuoden tilinpäätösluvuista. Tilinpäätöslaskelmien valmistuttua ja tilintarkastuksen jo alettua Satasairaala toimitti kaupungille tiedon kuntalaskutuksen oikaisemisesta. Porin kaupungin osuus ennakoitua suuremmasta hinnanalennuksesta on 1,4 miljoonaa euroa, joka kirjataan vasta vuodelle 2022.¹

Kaupungin ja konsernin yli- ja alijäämä 2017–2021 (teur)

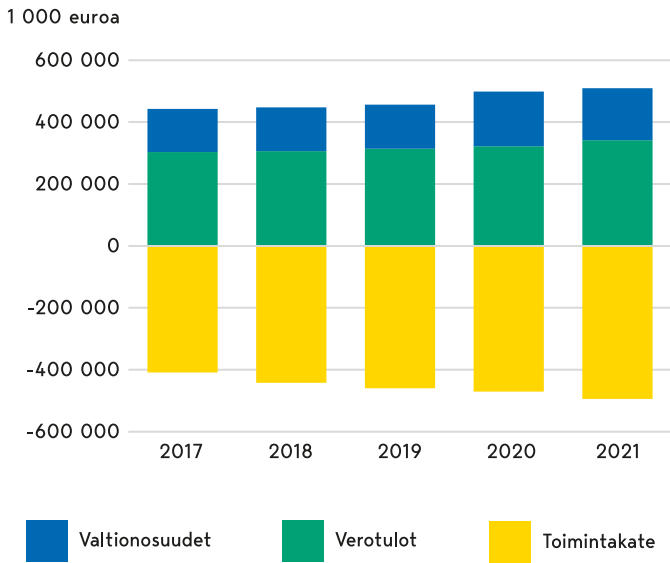

Lähde: Porin kaupungin tilinpäätökset 2017–2021

Porin kaupungin toimintakate oli -494,2 milj. euroa ja toteutui 3,5 milj. euroa talousarviota heikompana sekä 23,2 milj. euroa edellisvuotta huonompana. Kaupunkikonsernin toimintakate oli -504,1 milj. euroa ja laski puolestaan 30,6 milj. edellisestä vuodesta.¹

Toimintakate on toimintakulujen ja -tuottojen erotus. Toimintakate ilmoittaa, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.¹

Porin kaupungin valtionosuudet, verotulot ja toimintakate vuosina 2017–2021

Lähde: Porin kaupungin tilinpäätökset 2017–2021

Vaikka kuusi miljoonaa euroa alijäämäisen talousarvion rima ei ollut kovin korkealla tulostavoitteeseen liittyen, tätäkään tavoitettakaan ei aivan saavutettu. Tarkastuslautakunta uudistaa huomionsa kaupungin hiipuvan asukasmäärän, ikääntyvän väestön ja hyvinvointialueen mukana lähtevien verotulojen merkityksestä sekä korostaa pikaisesti tapahtuvien toiminnallisten sopeutustoimenpiteiden tarvetta kaupungin talouden kannalta.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 286,4 milj. euroa ja ne olivat 10,9 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2020. Palkkamenojen kasvun kerrotaan johtuvan lähinnä henkilötyövuosikertymän, peruspalkkojen ja ylityökorvausten kasvusta. Vakinaisen henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 4 941 henkilöä eli 82 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2020. Määräaikaisen henkilöstön määrä lisääntyi puolestaan 50 henkilöllä ollen vuoden lopussa 1 163 henkilöä. Suhteessa eniten ja määrällisestikin merkittävästi lisäystä henkilöstöön tuli työllistettyjen osuuden kasvusta 46 kappaleella vuoden lopun lukeman ollessa 153 henkeä. ¹

Ulkoisten palvelujen ostot olivat 291,9 milj. euroa ja kasvoivat lähes kymmenellä prosentilla eli 25,9 miljoonalla eurolla edellisvuodesta. Ulkoisten palveluiden ostot olivat tiettävästi ensimmäistä kertaa kaupungin henkilöstökulua suuremmat (101,9 prosenttia verrattuna vuoden 2020 96,6 prosenttiin) Ulkoisten palveluiden ostojen määrä oli 41,9 prosenttia kaupungin toimintakuluista, jossa oli kasvua vajaat pari prosenttiyksikköä edellisvuodesta. ¹

Vuonna 2021 kaupunkikonsernin kokonaistoimintakulut olivat 920,7 milj. euroa, mikä on 59,0 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Toimintatuotot kasvoivat edellisvuodesta 29,7 milj. euroa ollen 417,8 milj. euroa. ¹

Porin kunnallisverotuottoa kertyi yhteensä 293,5 milj. euroa, mikä oli 0,9 milj. euroa talousarviota vähemmän ja 11,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Kunnallisveroprosenttia korotettiin jälleen ja se oli 21,00 prosenttia. Tätä edeltävä korotus oli vuonna 2019. Valtionosuudet olivat yhteensä 167,4 milj. euroa (176,5 milj. euroa vuonna 2020). Valtionosuudet toteutuivat kokonaisuudessaan lähes talousarvion mukaisena. ¹

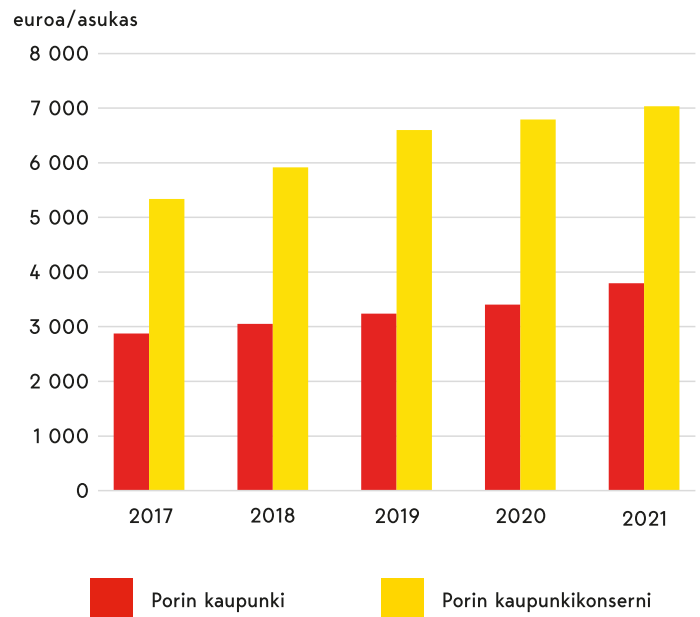

Tilinpäätösajankohtana kaupungin lainamäärä oli 316,9 milj. euroa eli 3 796 euroa/asukas, kun se 2020 vuoden lopussa oli 3 404 euroa/asukas. Kaupungin lainakanta kasvoi vauhdilla, nyt 32,0 milj. eurolla eli 11,2 prosenttia edellisestä vuodesta. Tilastokeskuksen laatiman kuntatalous neljännesvuosittain -raportin mukaan koko manner-Suomen kuntien arvioitu lainakannan keskiarvo oli 3 479 euroa/asukas vuonna 2021, joten Porin lainamäärä oli viime vuoden aikana noussut manner-Suomen kuntien keskiarvon yläpuolelle. Kun manner-Suomen kuntien keskimääräinen lainakanta nousi vuodessa ainoastaan yhdellä eurolla asukasta kohti, Porissa samaan aikaan nousua kertyi 392 euroa. Konsernin lainat kasvoivat nekin 3,6 prosenttia edellisestä vuodesta. Konsernilainaa Porissa oli tilinpäätöksen mukaan yhteensä 588,7 milj. euroa eli 7 035 euroa/asukas vuonna 2020 (6 792 euroa/asukas vuonna 2020).¹

Vuoden 2021 lopussa Porin kaupungin antamia vastuositoumuksia samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen ja muiden puolesta oli yhteensä 114,7 milj. euroa, mikä oli 0,1 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Näistä samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annettuja takauksia oli 110,7 milj. euroa eli 96,4 prosenttia.¹

Kaupungin ja konsernin lainakanta per asukas vuosina 2017–2021

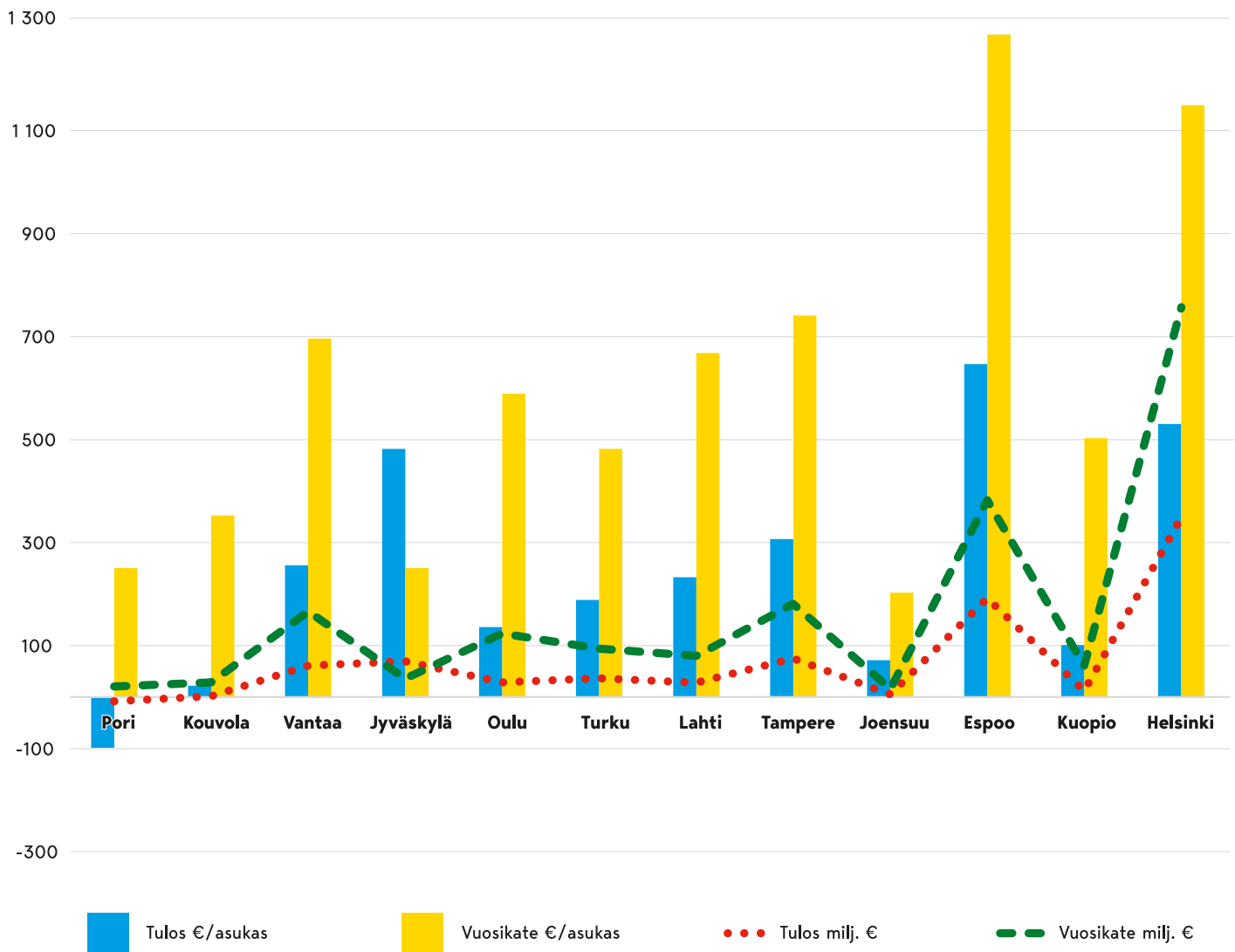
Lähde: Porin kaupungin tilinpäätökset 2017–2021

3.4.1. Suurten kaupunkien vertailu

Vertailtaessa Suomen 12 suurimman kaupungin vuosikatetta ja tilikauden tuloksia keskenään, erottuu Porin kaupungin taloudellinen tilanne jälleen valitettavan heikkona. Porin kaupungin tulos, -98 euroa asukasta kohti, oli matalin ja kaiken lisäksi ainoa negatiivinen tulos kyseisessä vertailussa. Myös vuosikatteella mitaten kaupungin taloudellinen

tilanne on totutusti vaatimattomimmasta päästä. Kaupungin vuosikate vuonna 2021 asukasta kohti oli 250 eurolla edelleen toiseksi pienin (386 euroa/asukas 2020) verrokkaupungeista. Vuonna 2021 Poria lukuun ottamatta kaikki muut 12 suurinta kaupunkia saavuttivat positiivisen tuloksen, kun vuonna 2020 kaikkien tulos oli positiivinen. Suurten kaupunkien vertailutiedot on kerätty kaupunkien tilinpäätöstiedosta. ²

Suurten kaupunkien vuosikate ja tulos vuonna 2021

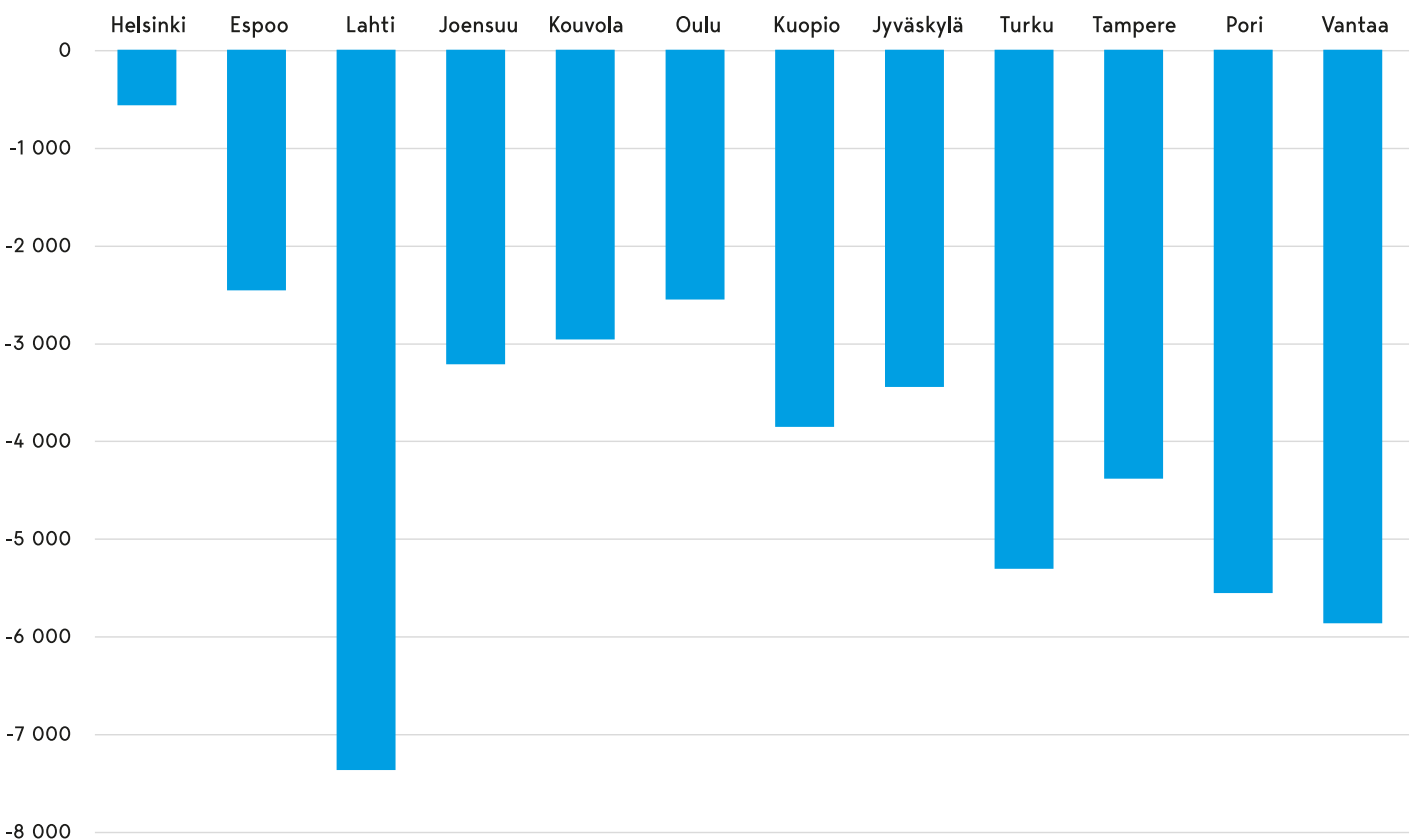
Lähde: Koontitiedosto suurten kaupunkien tilinpäätöstiedoista, kerätty kaupunkikohtaisesti Lahden kaupungin tarkastustoimiston toimesta.

Mitalisijoja hätyyteltiin vähemmän imartelevalla listalla. Vuonna 2021 Porin kaupungin lainat per asukas olivat vertailussa neljänneksi suurimmat, eli 3 796 euroa. Porin kaupungin lainakanta oli vuodessa kasvanut 392 euroa asukasta kohti. Kaupunkikonsernin lainat olivat edelleen kolmanneksi pienimmät, eli 7 052 euroa asukasta kohti. ²

Kuntien taloudellista tilannetta arvioidaan varsin yleisesti niiden velkamäärän mukaan. Lyhytaikaisia lainoja käyttämällä rahavarat voidaan pitää kohtuullisen pieninä, millä on alentava vaikutus velkamääriin. Sama vaikutus on, kun

kunnat hankkivat omassa käytössä olevia tiloja vuokraamalla tai elinkaarisopimuksilla. Näistä syistä pelkkä velkamäärä ei välttämättä anna oikeaa kuvaa kunnan taloudellisesta tilanteesta. Rahoitusarvopaperit voidaan rinnastaa rahavaroihin, koska ne ovat helposti muutettavissa rahavaroiksi. Jäljempänä olevassa rahoitusvarallisuutta kuvaavassa taulukossa edellä mainitut tekijät on yhdistetty ja lopputulos osoittaa näillä tekijöillä syntyvän nettovarallisuusaseman. 12 suurimman kaupungin joukossa Porin kaupungin rahoitusvarallisuus oli edelleen kolmanneksi pienin, -5 566 euroa asukasta kohti. Laskua tähän oli edellisestä vuodesta tullut 477 euroa. ²

Rahoitusvarallisuus (eur/asukas)

Lähde: Koontitiedosto suurten kaupunkien tilinpäätöstiedoista, kerätty kaupunkikohtaisesti Lahden kaupungin tarkastustoimiston toimesta.

Tilinpäätöstietoja vertailemalla voidaan todeta, että valtion tarjoaman koronakompensaation hälvennyttyä Porin kaupungin taloudellinen asema erottuu muista ainoana negatiivisen tuloksen tehneenä vertailukaupunkina.

Kaupunkien välistä nettovarallisuusasemaa tarkasteltaessa Pori sijoittuu häntäpäähän Turun ja Vantaan väliin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka kaupungin alijäämäinen tulos olisikin suunniteltua, ei sitä voi suositella pitkän aikavälin selviytymiskeinoksi.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan rahoitusvarallisuuden vertailu osoittaa pelkän velkamäärän tarkastelun sijaan kuvaavammin kaupungin vähäisten rahojen ja pankkisaamisten, maltillisen rahoitusarvopaperiomaisuuden sekä toisaalta suurehkojen leasing-, elinkaari- ja pitkäaikaisten vuokravastuiden merkityksen kaupungin nettovarallisuusaseman muodostumisessa.

Tarkastuslautakunta esittää vakavan huolensa kaupungin viimeaikaisesta nopeasta velkaantumistahdistista.

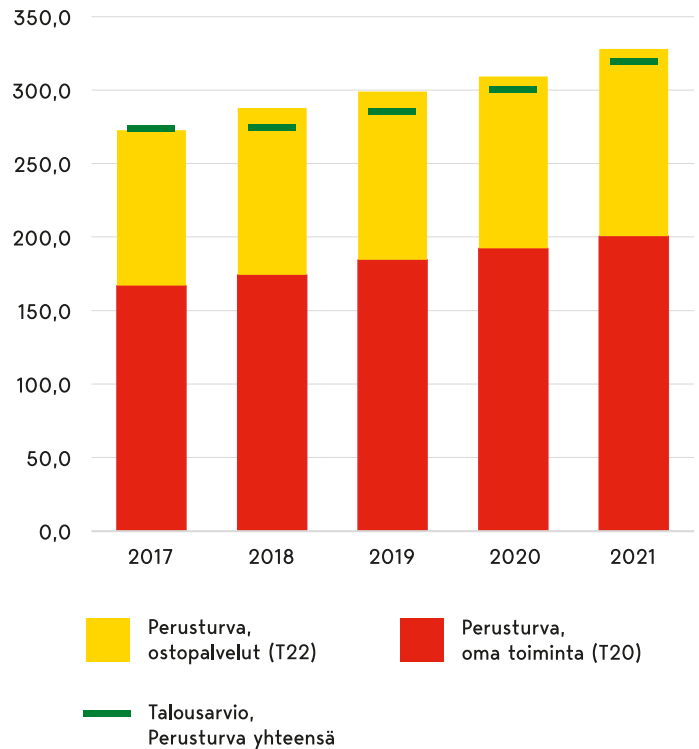
3.4.2. Vuoden 2021 talousarvion ja tilinpäätöksen vertailu

Talousarviossa 2021 asetettu alkuperäinen tulostavoite oli 6 miljoonaa euroa alijäämäinen. Kaupungin tulos vuodelta 2021 oli 8,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vuoden aikana kaupunginvaltuusto myönsi lisämäärärahaa perusturvalle 3,6 miljoonaa euroa, sivistystoimialalle 2,6 miljoonaa euroa, elinvoima- ja ympäristötoimialalle 0,7 miljoonaa euroa ja toimialoille kohdistamattomiin eriin 2 miljoonaa euroa työmarkkinatuen kuntaosuuksiin. Kaikki talousarviomuutokset huomioiden tulostavoite laski vuoden aikana -15,2 miljoonaan euroon. Tilinpäätös toteutui noin 2,2 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota heikommin. ¹

Budjettikuri piti pääosin toimialoilla hyvin, kun verrataan alkuperäistä talousarviota ja toteutuneita tilinpäätöslukuja keskenään. **Konsernipalveluissa** toimintakate pysyi alkuperäisen talousarvion raameissa toteutuen 1,2 milj. euroa alempana. **Elinvoima- ja ympäristötoimialan** toimintakate oli 2,7 milj. euroa parempi kuin alkuperäinen talousarvio. **Teknisen toimialan** toimintamenot alittivat muutetun talousarvion 0,2 milj. eurolla ja toteutui myös lähes alkuperäisen talousarvion mukaisena. Toimintatuotot ylittivät talousarvion noin 0,3 miljoonalla eurolla. **Sivistystoimialan** toimintakate oli puolestaan 0,4 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Alkuperäisen käyttösuunnitelman sivistystoimiala ylitti kolmella miljoonalla eurolla (2,7 prosentilla). Kaupunginvaltuuston myöntämää 2,6 miljoonan euron määrärahalisäystä perusteltiin koronapandemian ja lainsäädännön muutosten aiheuttamalla lisätarpeella. **Pelastuslaitoksen** toimintatulot ja -menot toteutuivat suunniteltua pienempinä, joten toimintakatteessa jäätiin 0,3 miljoonaa euroa talousarviosta. ¹

Perusturva ylitti toimintakatteen alkupäisen talousarvion osalta 4,7 milj. eurolla ja muutetun käyttösuunnitelman 1,8 milj. eurolla. Satasairaalan myöhään toimittama tieto suuremmasta, 1,4 miljoonan euron hinnanalennuksesta huomioidaan vasta vuoden 2022 kirjanpidossa. Henkilöstökulut olivat 7,8 milj. euroa pienemmät kuin muutetussa talousarviossa, kun taas palveluiden ostot ylittivät muutetun talousarvion 9,8 milj. eurolla. Edellisen vuoden toteutuneisiin ostoihin verrattuna nousua oli 10,5 milj. euroa. Syynä ostopalveluiden talousarvioylitykseen olivat edellisen vuoden tapaan lisääntyneet ostot vammaispalveluissa, lastensuojelussa sekä työterveyshuollossa ja laboratoriopalveluissa. Lisäksi ostopalveluiden kustannukset lisääntyivät ikäihmisten palveluiden kohdalla johtuen yksityisten palveluntuottajien hintojen korottamisesta kesken vuoden.¹

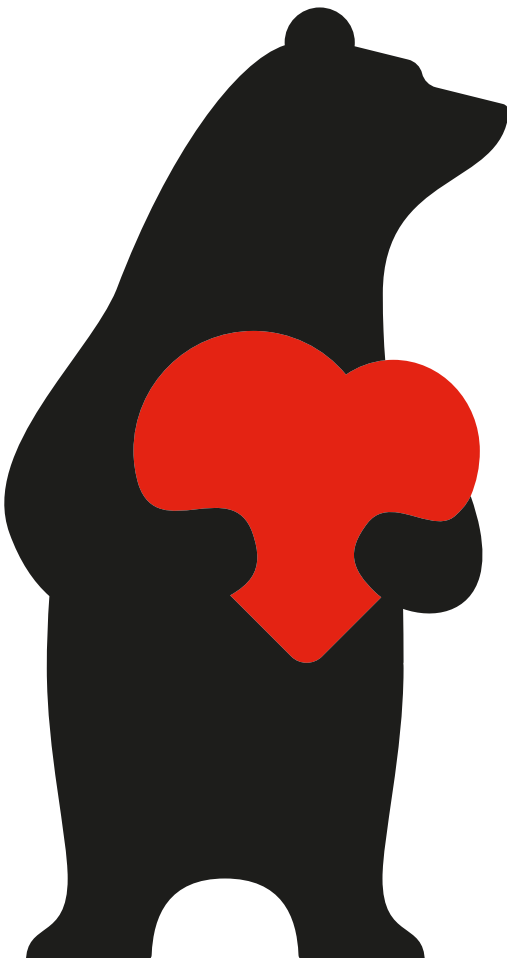
Perusturvan käyttötalouden nettomenojen kehitys, milj. euroa

Lähde: Porin kaupungin tilinpäätökset 2017–2021

Perusturva vastaa nykyisellään lähes kahta kolmasosaa (66,4 prosenttia) koko kaupungin käyttötalouden nettomenoista, mikä on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna (65,7 prosenttia vuonna 2020). Perusturvan nettomenot lisääntyivät 6,1 prosenttia edellisestä vuodesta. Perusturvan nettomenojen kehitys 2017–2021 on kuvattu yllä olevassa kuviossa.¹

Koronapandemian hieman helpottaessa rajoitusten aikana kasvanut saamatta jääneen julkisen palvelun velka tulee esiin seuraavien vuosien aikana. Maailmanpolitiikassa jatkuva epävakaa tila lisää vaatimuksia julkisen talouden vakaalle hoitamiselle eikä lisävelkaantumiselle ole sijaa. Talouskasvun pysyessä vaatimattomana ja sen lisäksi inflaation käännyttyä pitkästä ajasta rajun nousuun on kestävästi rahoitettu julkinen talous avainasemassa toimivien palveluiden turvaamisessa myös jatkossa. Tämän saavuttamiseen tarvitaan pitkän aikavälin suunnitelmia sekä selkeitä ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä.

3.4.3. Liikelaitosten talous

Porin Vesi tuloutti talousarvion mukaisesti kaupungille peruspääoman korkoa 2,2 milj. euroa. Liikevaihto nousi vajaalla miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta ollen 21,5 miljoonaa euroa, mikä oli 0,7 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarviossa. Tilikauden ylijäämä oli 3,5 miljoonaa euroa, mikä ylitti talousarvion 0,4 miljoonalla eurolla. Uusien vesijohto- ja viemäriliittymien myynti oli lähes puolet suurempi kuin vuotta aiemmin. Tilikauden toimintamenot olivat 11,2 miljoonaa euroa. Porin Vesi näkee taloutensa verrattain tasapainoisena. Tulevaisuutta koskevassa arviossa käyttömenoja lisäävät nouseva puhdistamolietteen käsittelyhintä, sähköenergian voimakkaasti kohonnut kustannus ja käytettävien materiaalien nousussa oleva hintataso. Verkostojen kunnon nähdään parantuneen pitkäjänteisten saneeraustoimien takia. Pori Veden johtaja vaihtui 1.9.2021. ¹

Tilikauden investoinnit olivat 3,9 miljoonaa euroa, mikä vastaa suunnilleen talousarviota. Investointikohteita kerrotaan olleen kymmeniä ja kaikki ohjelman mukaiset kohteet toteutettiin. Investointikohteista 75 % oli saneerauskohteita ja loput uudisrakennus- ja laajennuskohteita. Saneerausinvestoinneista merkittävimmät olivat Harmaalinna-Sampola vesijohto ja jätevesiviemäri, Ulasoori-Uusintyy-vesijohto ja Noormarkun jätevesipumppaamot. Uudisrakennus- ja laajennusinvestoinneista suurimmat olivat Harjakankaan tekopohjavesilaitoksen lipeäalkalointi ja Honkaluodon alueen vesijohto- ja viemäriverkon laajennus. ¹

Porin palveluliikelaitos tuloutti kaupungille 0,3 milj. euroa korvauksena omasta pääomasta talousarvion mukaisesti. Toimintatulot toteutuivat 27,7 miljoonaan euroon, mikä on 0,2 miljoonaa euroa talousarviota enemmän. Tilikauden ylijäämä oli 0,8 miljoonaa euroa, mikä oli 0,3 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota enemmän ja 0,4 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Henkilöstökulut toteutuivat edellisvuotta 1,1 miljoonaa euroa alhaisempina 18,8 miljoonalla eurolla. Investoinnit toteutuivat talousarvion mukaisesti ja olivat edellisvuoden tapaan 0,3 miljoonaa euroa. ¹

Toiminta-ajatuksensa mukaan: "Porin palveluliikelaitos tuottaa Porin kaupunkikonsernille ateria- ja puhtauspalvelut toimien tilaaja-tuottajamallilla ja liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti."

Palveluliikelaitos on jo pitkään tehnyt työtä hävikin vähentämiseksi mm. erilaisin seurannoin, ohjelmakoeluin ja koulutuksin. Useita kouluja ja päiväkotia on muutaman vuoden aikana osallistunut erinäisten hävikinseurantajärjestelmien kokeiluihin. Lisäksi palveluliikelaitoksella on myös muita, YT-menettelyssä sovituja taloudellisuuden viittaavia toimenpidetavoitteita.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että Porin palveluliikelaitos on aikanaankin perustettu tuomaan tehokkuutta ja varmuutta kaupungin tukitoimintoihin. Useista toimintavuosista huolimatta aidon tilaaja-tuottajamallin ja liiketaloudellisten toimintatapojen käyttöönotto vaikuttaa edelleen olevan kesken. Vaikka ruokahävikin minimoimiseen tähtäävän teemaviikkojen tavoitteet sinällään ovatkin positiivisia, niistä saatavien taloudellisten säästöjen hyöty jäänee toiminnan kokonaiskustannuksiin nähden maltilliseksi. Toiminnan tehostamista koskevaa tavoitetta tulee seurata taloudellinen mittari, joka kertoo tuottajalle tai jopa tilaajalle syntyneen euromääräisen säästön. Tarkastuslautakunta kehottaa jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota kustannustehokkuutta ja skaalautuvuutta edistävien toimintamallien luomiseksi myös kaupungin tukitoiminnoissa sekä raportoimaan tehokkuudesta kertovista toimista uskottavasti.

LÄHTEET TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN:

- 1) Porin kaupungin tilinpäätös 2021.
- 2) Koontitiedosto suurtenkaupunkien tilinpäätöstiedoista, kerätty keskitetysti kustakin kaupungista Lahden kaupungin tarkastustoimiston toimesta.
- 3) Tarkastuslautakunnan kuuleminen 15.3.2021.

© Noora Jyrämä

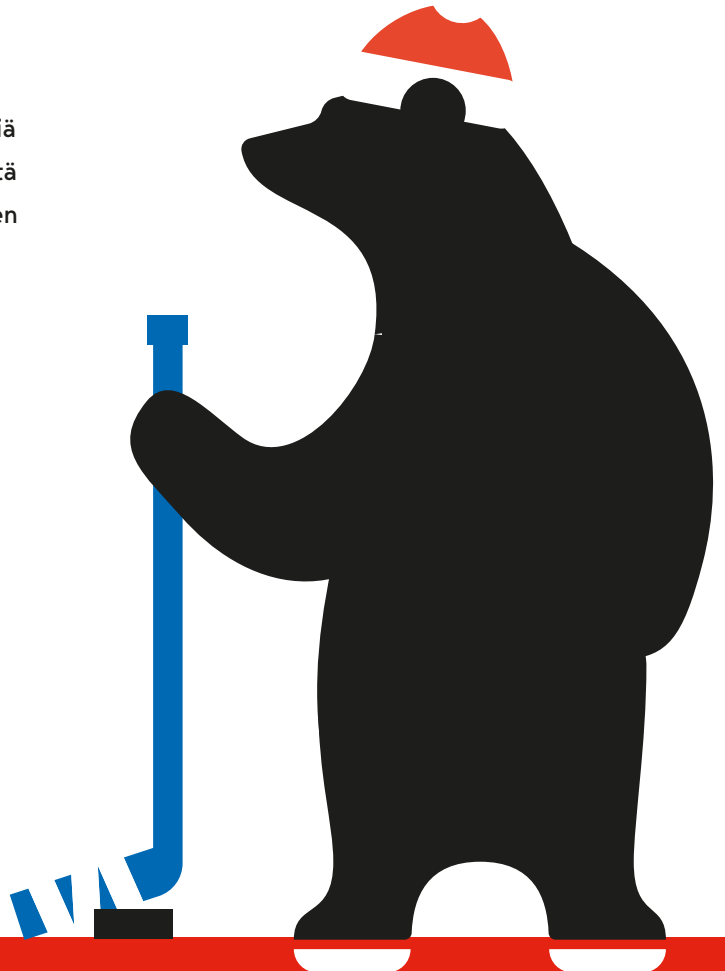
4. KAUPUNKIKONSERNI

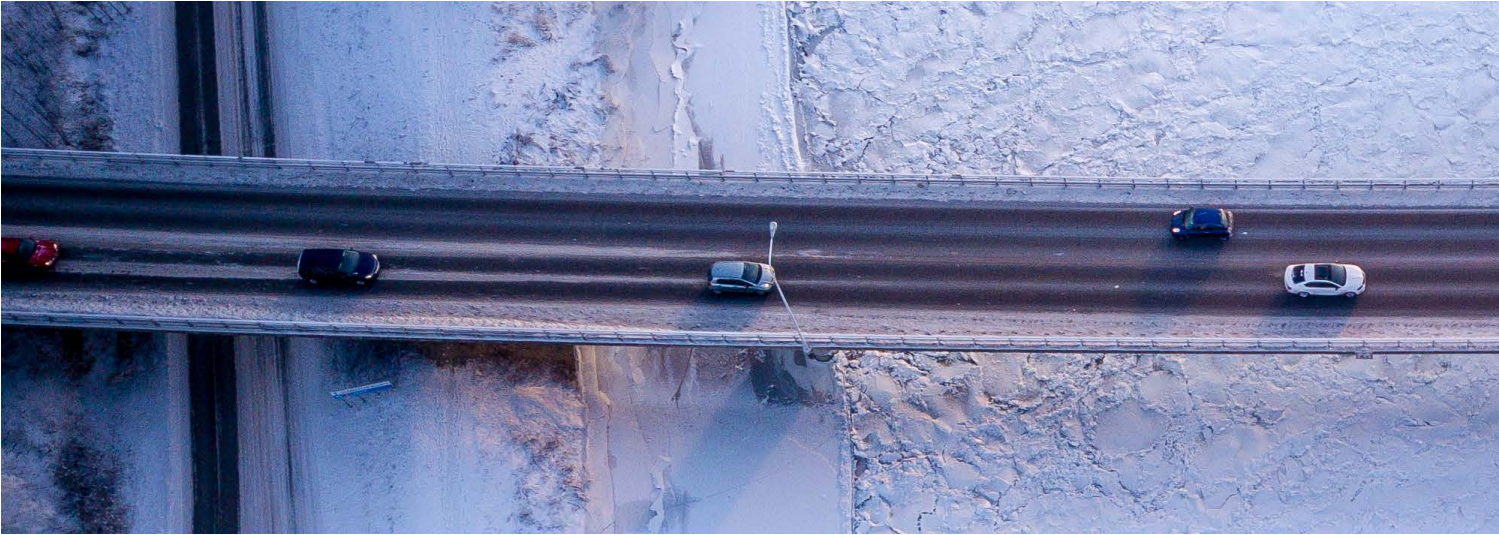
Kaupunkikonserni poikkeaa yritysmailman konsernirakenteista siten, että siihen voi kuulua yhtiöiden lisäksi kaupunkiorganisaatio toimialoineen ja liikelaitoksineen, yhdistyksiä, säätiöitä ja muita yhteisöjä sekä kuntayhtymiä.

Kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnassa tavoitellaan kaupunkikonsernin kokonaisuutta. Tavoite on siis enemmän kuin yhteisöjen yhteenlaskettu taloudellinen tulos, mihin liittyvät yritys konsernien tavoitteet. ¹

Vuoden 2021 konsernitilinpäätökseen on yhdistelty 45 tytäryhtiötä (ml. alakonsernin tytäryhtiöt), viisi säätiötä, kolme kuntayhtymää sekä yksi osakkuusyhtiö. Yhdistelemättä on viisi osakkuusyhteisöä. ² Omistajapolitiittisten linjausten mukaan kaupungin tulee lähtökohtaisesti pyrkiä vähentämään tytäryhtiöidensä määrää. Uusia tytäryhtiöitä ei perusteta kuin poikkeustapauksissa erityisen huolellisen harkinnan jälkeen. ⁴ Tarkastuslautakunta on pitänyt tytäryhteisöjen määrän vähentämistä tärkeänä tavoitteena tehokkaan konserniohjauksen toteuttamiseksi.

Konsernirakenteessa raportoitiin tapahtuneen vain vähän muutoksia vuoden 2021 aikana. Kiinteistö Oy Porin Tiilimäki ja Suisto Kiinteistöt Oy sulautuivat vuoden 2021 aikana Suisto Kiinteistöt Oy:ksi. Tämän yhden konsernirakenteessa tapahtuneen muutoksen lisäksi Suisto Kiinteistöt Oy osti Mäntyluodon telakkakiinteistön tontin rakennuksineen sekä Tahkoluodosta tontin kiinteistöineen. Omistajalle raportoitiin myös tilikauden päättymisen jälkeen tapahtuneesta Kiinteistö Oy Porin Jäähallin koko osakekannan hankkimisesta Porin kaupungin omistukseen. ⁵

4.1. Konsernijohdolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Porin kaupungin konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja, rahoitusjohtaja sekä koordinaatiovastaulliset toimialajohtajat. ⁶

Konsernijohdolle oli vuodelle 2021 asetettu kolme kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa tavoitetta:

1. Konsernin lainanhoitokatteessa tavoitellaan yli yhden olevaa lukua.
2. Uudistettu konserniohje vahvistetaan yhtiöiden yhtiökokouksissa yhtiöitä sitovaksi.
3. Tytäryhtiöiden riskienhallinnan raportointitapa Porin kaupungille uudistetaan osana tytäryhtiöiden raportointitapaa. ⁷

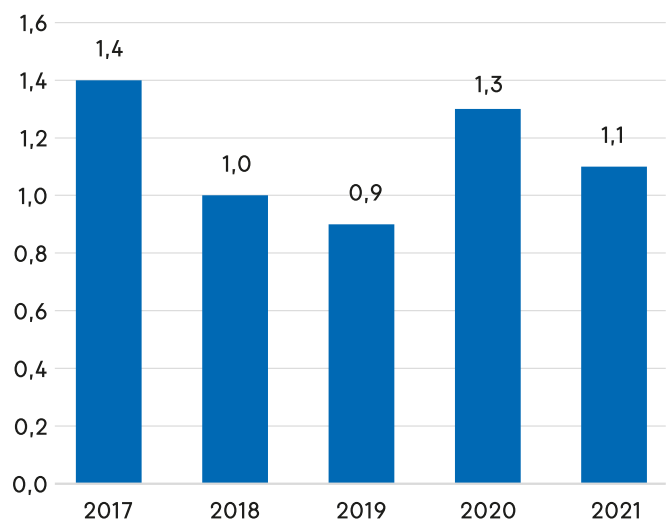
Lainanhoitokate kertoo kaupungin tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tunnusluvun ollessa yli yksi tai suurempi riittää tulo-rahoitus lainojen hoitoon. Tunnusluvun ollessa alle yksi, joudutaan ottamaan vieraan pääoman hoitoon lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavarajoja. ⁸ Pelkästään vuosikohtaisen lainanhoitokatteen tarkastelu ei ole mielekästä vaan olennaisempaa on lainanhoitokatteen kehityksen seuraaminen pidemmällä aikavälillä. Lainanhoitokate on konsernin suhteellista velkaantuneisuutta parem-

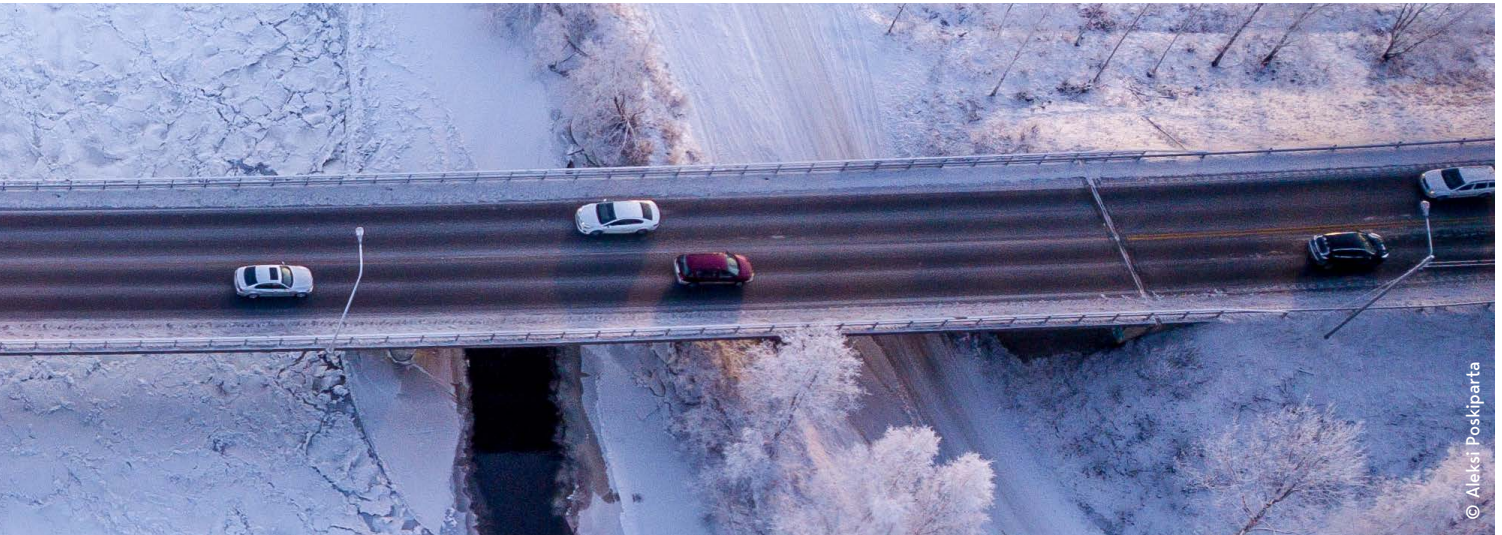
pi mittari, koska se ulottuu tase-erien lisäksi huomioimaan tuloslaskelmassa esitetyn vuosikatteen sekä korkokulut. ⁹ Lainanhoitokate onkin korvannut suhteellisen velkaantuneisuuden uusissa vuoden 2022 keväällä ensimmäistä kertaa käyttöönotettavissa kriisikuntakriteereissä esiintyvissä tunnusluvuissa. ¹⁰

Kuvio 1. Porin kaupunkikonsernin laskennallisen lainanhoitokatteen kehitys vuosina 2017–2021 ¹¹

Konsernin lainanhoitokate tavoite yli 1

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Uudistettu konserniohje hyväksyttiin kaupunginvaltuuston toimesta 22.3.2021. Konserniohje oli kaupunginvaltuuston käsiteltävänä ensimmäisen kerran 1.3.2021, jolloin se vielä jätettiin pöydälle. Konsernijohtolle on vuodelle 2021 asetettu tavoitteeksi, että uudistettu konserniohje vahvistetaan konserniyhtiöiden yhtiökokouksissa yhtiötä sitovaksi. Konserniohjeen hyväksymisen lykkääntyessä maaliskuun loppupuolelle, tarkoitti se sitä, ettei uudistettu konserniohje ehtinyt suunnitellusti kaikkiin kevään 2021 yhtiökokouksiin. Yhtiöiden hallitukset noudattavat kuitenkin konserniohjeen linjauksia. Tavoite siitä, että konserniohje on hyväksytty kaikkien konserniyhtiöiden yhtiökokouksissa, tullaan saavuttamaan keväällä 2022. ⁹

Tytäryhtiöiden riskienhallinnan raportointitapaan haetaan sopivaa mallia. Raportointia ja sen laajuutta on tarpeen räätälöidä yhtiökohtaisesti, koska yhtiöiden toiminta ja toiminnan laajuus on erilaista. Vuodelle 2021 tavoitteena ollut tytäryhtiöiden riskienhallinnan raportointitavan uudistustyö tullaan saamaan alkuun vuoden 2022 aikana. Uudistustyön aloituksen viivästyminen on johtunut siitä, että Porin kaupungin riskienhallinnan koordinoinnin avainhenkilö vaihtui vuoden 2021 aikana. ⁹

4.2. Strategisille konserniyhtiöille määriteltyjen tavoitteiden toteutuminen

Konserniyhtiöt toteuttavat kaupungin kokonaisuuteen perustuen tuloksellisesti omistajan tavoitteita. Se, mitä yhtiöiltä voidaan vaatia, riippuu omistussuuden suuruudesta. Kaikkien tytäryhteisöjen osalta tavoitteiden toteutumista seurataan puolivuosi- ja vuositasolla. Kaupunginvaltuusto määrittelee yhtenä omistajaohjauksen välineenä kahdeksalle strategisille tytäryhtiöille talousarviokauteen nähden sitovat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Strategiset tytäryhtiöt raportoivat tavoitteiden toteutumisesta kaupunginhallitukselle konserniohjeen edellyttämällä tavalla neljä kertaa vuodessa. ^{9, 12} Strategisista tytäryhtiöistä Porin Energia Oy ja Porin Satama Oy toimivat markkinoilla. Muita strategisia tytäryhtiöitä ovat Länsirannikon koulutus Oy, Porin Linjat Oy, Porin Toimitilat Oy, Porin YH-Asunnot Oy, Prizztech Oy ja Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy. ⁴

Konsernivalvonnasta ovat vuonna 2021 vastanneet kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja, rahoitusjohtaja sekä omistajaohjaus- ja rahoitusyksikön controllerit. Tytäryhtiöiden hallitukset ovat vastuussa yhtiöiden sisäisestä valvonnasta sekä riskienhallinnasta. Konserniyhtiöt ovat raportoineet omistajalle riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toteutumisesta tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. ²

Taulukko 1. Strategisten konserniyhtiöiden omistajalle raportoima liikevaihto ja tilikauden tulos sekä yhtiöiden omavaraisuusaste ja kokonaispääomantuotto ¹³

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt		2021 milj. euroa		2021 milj. euroa	
	tot.	budj.		tot.	budj.
Länsirannikon koulutus Oy, emo			Porin Toimitilat Oy		
Liikevaihto	52,6	50,7	Liikevaihto	3,9	3,8
Liikevoitto	0,1	0,0	Liikevoitto	0,3	0,3
Tilikauden tulos	0,1	0,0	Tilikauden tulos	0,3	0,2
Omavaraisuusaste, %	81,6		Omavaraisuusaste, %	80,3	
Kokonaispääoman tuotto, % ROA	0,3		Kokonaispääoman tuotto, % ROA	1,0	
Pori Energia -konserni			Porin YH-Asunnot Oy, emo		
Liikevaihto	124,7	106,8	Liikevaihto	14,3	15,3
Liikevoitto	27,9	16,8	Liikevoitto	0,9	2,0
Tilikauden tulos	17,5	8,3	Tilikauden tulos	0,0	0,0
Omavaraisuusaste, %	33,3		Omavaraisuusaste, %	9,6	
Kokonaispääoman tuotto, % ROA	7,3		Kokonaispääoman tuotto, % ROA	1,1	
Porin Linjat Oy			Prizztech Oy		
Liikevaihto	7,0	6,5	Liikevaihto	3,0	3,2
Liikevoitto	-0,2	0,0	Liikevoitto	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-0,2	0,0	Tilikauden tulos	0,0	0,0
Omavaraisuusaste, %	37,0		Omavaraisuusaste, %	57,2	
Kokonaispääoman tuotto, % ROA	-9,0		Kokonaispääoman tuotto, % ROA	0,7	
Porin Satama Oy			Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy		
Liikevaihto	9,8	9,6	Liikevaihto	37,1	35,8
Liikevoitto	0,4	0,2	Liikevoitto	0,5	-0,3
Tilikauden tulos	0,0	0,1	Tilikauden tulos	4,3	0,7
Omavaraisuusaste, %	61,9		Omavaraisuusaste, %	83,1	
Kokonaispääoman tuotto, % ROA	0,5		Kokonaispääoman tuotto, % ROA	9,2	

Taulukon tulkinta:

Pysytty budjetissa tai budjetoitua parempi	Jääty budjetista

**Taulukko 2. Strategisille konserniyhtiöille asetetut vuositavoitteet
vuodelle 2021 ja niiden toteutuminen** ¹³

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt				
Vuositavoitteet	Toteutu- misaste	Mittarit	Tavoite	Toteutunut
Länsirannikon koulutus Oy				
Yhtiön laatiman strategian mukaiset tavoitteet saavutettu		Vetovoimaluku	1,01	1,12
		Tutkintojen määrä, kappaletta	1 750	1772
		Tutkinnon osien määrä, kappaletta	12 500	13 612
		Opiskelijapalaute	4,3	4,34
Toiminnan tulos vähintään nolla euroa		Toteutunut tulos	0,0	0,1
Pori Energia -konserni				
Sijoitetun pääoman tuotto vähintään 4,5 prosenttia		Toteutunut sijoitetun pääoman tuotto prosentti	4,5 %	8,7 %
Liikevoittoprosentti vähintään 14,0 prosenttia		Toteutunut liikevoittoprosentti	14,0 %	22,4 %
Hillidioksidivapaan tuotannon kasvu vuoteen 2025 mennessä 70 prosenttiin laskettuna 36 kk liukuvana keskiarvona		Kehitysuralla pysyminen	70 %	81,9 %
Asiakkaiden keskeytyskustannukset ovat enintään Energiaviraston valvontamallin mukaiset		Kustannusten toteuma verrattuna Energiaviraston valvontamallin sallimaan, miljoonaa euroa	1,387	0,652
Työtapaturmien määrä nolla kappaletta		Toteutunut työtapaturmien määrä	0	4
Porin Linjat Oy				
Toimintaedellytysten turvaaminen uudessa sopimusmallissa		Uusi liikennöintisopimus on tehty	On	On
		Liikennöintisopimuksen pituus on 8 + 2 vuotta	8 + 2	On
		Liikennöintisopimuksen palveluhinta antaa mahdollisuuden yhtiön toiminnan kehittämiseen	Kyllä	Kyllä
Yhteistoiminnan kehittäminen ja parantaminen joukkoliikenneviranomaisen kanssa		Säännölliset viranomaispalaverit järjestetään	Kyllä	Ei
		Yhtiöllä on selkeät vastuut joukkoliikenteen kehittämisessä Porissa	On	On
		Yhtiön tekemä liikennöinnin ulkopuolinen kehitystyö hinnoitellaan erillispalveluna	Kyllä	Kyllä
		Liikennöintisopimus on hyvästä työstä palkitseva	On	Ei
Tilausajotoiminnan kehittäminen kaupunkikonsernin sisäisenä palveluna		Yhtiö toimii operaattorina kaupunkikonsernin sisäisessä säännöllisessä tilausajotoiminnassa	Kyllä	Ei
Kilpailukykyinen ja taloudellisesti kannattava toiminta		Matkustajamäärä vuoden 2019 tasolle	On	Ei
		Maksuvalmius, quick ratio	yli 1	yli 1
		Oman pääoman tuotto prosentti, ROE	yli 5 %	alle 5 %
		Sijoitetun pääoman tuotto prosentti, ROCE	yli 3 %	alle 3 %

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt				
Vuositavoitteet	Toteutusaste	Mittarit	Tavoite	Toteutunut
Porin Satama Oy				
Sataman toiminnallisen kilpailukyvyn turvaaminen – toiminnan ja laadun turvaaminen		Investoinnit toteutetaan vuosisuunnitelman mukaisesti	Kyllä	Kyllä
Satamatoiminnan kannattavuus		Liikevoitto, miljoonaa euroa	0,2	0,4
		Pääoman tuotto prosentti	0,2 %	0,5 %
Tavaraliikenteen liikevaihto kasvaa kuusi prosenttia		Tavaramaksujen, alusmaksujen ja nosturituottojen kasvuprosentti	6 %	15,0 %
Porin Satama on oikein organisoitu, työmäärään nähden oikea määrä henkilöstöä, jonka moniosaaminen on korkealla tasolla		Sairauspoissaolo prosentti	alle 2,5 %	yli 2,5 %
		Koulutuspäivät, päivää/henkilö	0,5	ainakin 0,5
Porin Toimitilat Oy				
Lainojen lyhennys n. 0,9 miljoonaa euroa		Lyhennysten määrä, miljoonaa euroa	0,9	0,9
Vuokrausasteen kasvutavoite kolme prosenttia		Kokonaisvuokrausaste	86 %	79,4 %
Porin YH-Asunnot Oy, emo				
Maksuvalmius on yli kaksi		Maksuvalmius (ilman seuraavan vuoden lainan lyhennyksiä)	yli 2	2,27
Nykyisen lainakannan pieneneminen yli 2,5 miljoonaa euroa vuodessa		Lainojen nettolyhennys, miljoonaa euroa	yli 2,5	5,3
Käyttöaste tavallisissa vuokra-asunnoissa yli 95 prosenttia ja opiskelija-asunnoissa yli 80 prosenttia		Toteutunut käyttöaste tavallisissa vuokra-asunnoissa; toteutuneet vuokratuotot suhteessa teoreettiseen maksimi vuokratuottoon	yli 95 %	92,6 %
		Toteutunut käyttöaste opiskelija-asunnoissa; toteutuneet vuokratuotot suhteessa teoreettiseen maksimi vuokratuottoon	yli 80 %	72,6 %
Asukkaiden vaihtuvuus keskimäärin tavallisissa vuokra-asunnoissa alle 25 prosenttia ja opiskelija-asunnoissa alle 30 prosenttia		Toteutunut asukkaiden vaihtuvuus tavallisissa vuokra-asunnoissa; uudet sopimukset koko asuntosopimuskannasta	alle 25 %	29 %
		Toteutunut asukkaiden vaihtuvuus tavallisissa opiskelija-asunnoissa; uudet sopimukset koko asuntosopimuskannasta	alle 30 %	34 %

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt				
Vuositavoitteet	Toteutusaste	Mittarit	Tavoite	Toteutunut
Prizztech Oy -konserni				
Tulos vähintään nollassa		Toteutunut tulos vähintään, euroa	0,0	0,0
Yrittäjyden edistäminen		Prizztech Oy:n asiakkaina olleiden yrittäjyydestä kiinnostuneiden henkilöiden määrä	500	578
		Alueella perustettavista yrityksistä perustettu Prizztech Oy:n neuvonnan kautta, prosenttia	40 %	37,8 %
		Prizztech Oy:n neuvontaan liittyvä asiakaskokemus (asteikolla 1–5)	4	4,51
Yritysten liiketoiminnan kasvun edistäminen		Yritysten kasvutavoitekartoitukset ja toimenpiteet kasvutavoitteiden saavuttamiseksi, kappaletta	30	41
		Kiitettävä asiakaskokemus (asteikolla 1–5)	4	4,62
Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy				
SAMKin opiskelijoiden työllistyminen on valmistumisen jälkeen metropolialueen ulkopuolella Suomen parasta		Työllistymisaste; Tilastokeskuksen työllistymistilasto, OKM rahoitusmittari	1	5
SAMKin työhyvinvointia kuvaavan ParTy-indeksin arvo on parempi kuin koulutustoimialalla keskimäärin		SAMKissa vuosittain tehtävän THL:n parempi työyhteisö -kyselyn työhyvinvointi-indeksi verrattuna koulutustoimialan keskimääräiseen	14,0	13,8
SAMKin osuus rahoitusmallin mukaisista kaikkien ammattikorkeakoulujen tutkintopisteistä on vähintään 3,9 prosenttia		Osuus tutkintopisteistä (tilanetieto 7.2.2022)	3,9 %	3,82 %
SAMKin TKI-toiminnan volyyymi on vähintään 4,3 miljoonaa euroa		TKI-toiminnan volyyymi, miljoona euroa	4,3	3,9
Positiivinen liiketulos		Liiketulos, miljoonaa euroa	yli 0,0	0,5

Taulukon tulkinta:

Toteutui	Ei toteutunut

Taulukko 3. Strategisten konserniyhtiöiden omistajalle raportoimat tärkeimmät suoritteet, niiden toteutuminen sekä kehityksen seuraamisen mahdollistamiseksi vuoden 2020 toteumatieto ¹³

Porin kaupungin strategiset tytäryhtiöt	Budjetoitu 2021	Toteutunut 2021	Toteutunut 2020
Länsirannikon koulutus Oy			
Tavoitteellinen opiskelijavuosi, valtionosuuskoulutus, opiskelijavuotta	4 818	4 840	4 573
Koulutus- ja palvelutuotannon myynti, miljoonaa euroa	5,2	4,8	6,7
Pori Energia -konserni			
Sähkön myynti, GWh	494	506	589
Lämmön myynti, GWh	702	688	579
Prosessienergian myynti, GWh	270	352	270
Sähkön siirto loppukäyttäjille, GWh	869	979	901
Sähkön siirto voimalaitoksilta, GWh	523	547	516
Porin Linjat Oy			
Rahoitus ja kortit, miljoonaa euroa	1,7	1,6	1,6
Koulu- ja tilausajot, miljoonaa euroa	0,8	0,8	0,6
Porin Satama Oy			
Tavaraliikenne, tonnia	3 500 000	3 595 732	3 128 462
Alusliikenne, kappaletta	500	511	467
Porin Toimitilat Oy			
Tärkeimmille suoritteille ei ole omistajan toimesta asetettu tavoitetasoja vuodelle 2021.			
Porin YH-Asunnot Oy, emo			
Vuokraus, tuhatta euroa	14 112	13 249	13 950
Isännöinti, tuhatta euroa	774	825	840
Rakennuttaminen, tuhatta euroa	435	274	302
Prizztech Oy			
Tärkeimmille suoritteille ei ole omistajan toimesta asetettu tavoitetasoja vuodelle 2021.			
Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy			
Tutkinnot, kappaletta	1 240	1 117	1 158
Avoimessa amk:ssa suoritettavat opintopisteet, kappaletta	20 120	32 703	23 274

Taulukon tulkinta:

Budjetoidun mukaisesti tai budjetoitua parempi	Jääty budjetoitusta

© Eili-Mari Sulonen

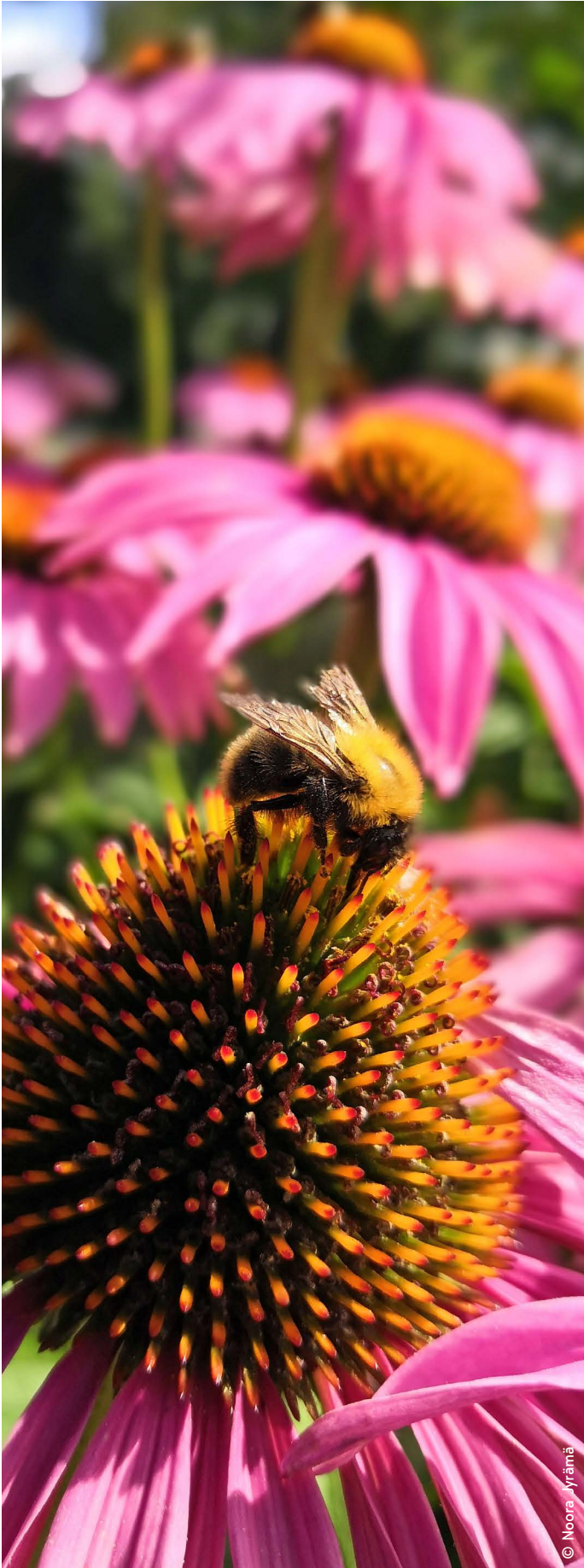
Länsirannikon Koulutus Oy saavutti omistajan asettamat taloudelliset ja toiminnalliset vuositavoitteet lukuun ottamatta koulutus- ja palvelumyynnille asetettua euromääräistä suoritettavoitetta. Koronaepidemian pitkittymisen on raportoitu vaikuttaneen tavoitteen saavuttamiseen. Yhtiö on kuitenkin raportoinut, että lisääntynyt myyntiaktiivisuus ennakoii koulutus- ja palvelumyynnin kasvua vuodelle 2022.¹³

Pori Energia -konserni saavutti omistajan asettamat taloudelliset ja toiminnalliset vuositavoitteet lukuun ottamatta työtaturmien nollatavoitetta. Työtaturmia sattui vuonna 2021 neljä. Lämmön myynnin suoritettavoite jäi hieman asetetusta tavoitteesta. Lämmön myyntimäärän raportoitiin olleen kuitenkin normaalitasolla vuonna 2021 ja myynti nousi edellisestä vuodesta.¹³

Porin Linjat Oy:lla oli haasteita saavuttaa omistajan sille asettamat taloudelliset ja toiminnalliset vuositavoitteet. Matkustajamäärät ja tilausajojen kysyntä eivät palautuneet koronaepidemiaa edeltäneiden vuosien tasolle. Valtio kompensoi koronaepidemiaan liittyviä kustannuksia Porin kaupungille. Porin kaupunki taas antoi tukea Porin Linjat Oy:lle menetetyistä lipputuloista yhteensä noin 0,2 mil-

joonaa euroa. Lipputulomenetykset olivat yhtiön vastuulla vielä alkuvuoden. Kesäkuusta 2021 alkaen sopimusmallimuutoksen seurauksena lipputuloriski on ollut palvelujen tilaajalla eli Porin kaupungilla.¹³ Toiminnallinen vuositavoite yhteistoiminnan kehittämistä ja parantamisesta joukkoliikenneviranomaisen kanssa ei toteutunut. Porin kaupungin omistajapoliittisissa linjauksissa on määritelty, että joukkoliikenteen toimintamallia kehitetään yhteistyössä kaupungin, seudullisen joukkoliikennejaooston sekä yhtiön kesken siten, että yhtiön toiminnalle on vakaa taloudellinen pohja. Tästä näkökulmasta esimerkiksi viranomaisten järjestäytyneestä palaverikäytännöstä on tärkeä sopia.

Porin Satama Oy saavutti omistajan asettamat taloudelliset ja toiminnalliset vuositavoitteet lukuun ottamatta toiminnallisen tavoitteen toteutumisen mittariksi asetettua sairauspoissaoloprosenttitasoa. Sairauspoissaoloja on omistajalle raportoitu toteutuneen selvästi tavoitetasoa enemmän. Syyksi tavoitteesta jäämiselle on esitetty muutamia pitkiä sairauslomia sekä yhtiön henkilöstön ikärakenteen mahdollisia vaikutuksia sairauspoissaolojen määrään. Koronaepidemiolla ei raportoitu olleen vaikutusta sairauspoissaolojen määrään.¹³

Porin Toimitilat Oy saavutti omistajan sille asettamat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet lukuun ottamatta yhtiön tilojen kokonaisvuokrausasteen kasvutavoitetta. Yhtiön omistamien tilojen kokonaisvuokrausaste vuonna 2021 raportoitiin olleen 79,4 prosenttia tavoitteen ollessa 86 prosenttia.¹³ Koronaepidemiaan liittynyt etätyöskentelyn lisääntyminen on vaikuttanut tilojen kokonaisvuokrausasteen laskemiseen.⁹

Porin YH Asunnot Oy:n omistajan yhtiölle asettamien vuositavoitteiden toteutumista on arvioitu erityisteemana arviointikertomuksen luvussa 5.5.

Prizztech Oy saavutti omistajan asettamista taloudellisista tavoitteista tulostavoitteen toteuman ollessa yli nollatason. Liikevaihto jäi tavoitteesta noin kuusi prosenttia ollen kuitenkin samalla tasolla kuin vuonna 2020. Yhtiö saavutti kaikki omistajan asettamat toiminnalliset tavoitteet. Mittareiden osalta jäätiin tavoitteesta, jonka mukaan alueella perustettavista yrityksistä olisi Prizztech Oy:n neuvonnan kautta perustettu 40 prosenttia. Toteuma oli 37,8 prosenttia, minkä on raportoitu olevan kansallisesti vertailtuna kuitenkin korkealla tasolla. Koronaepidemian vaikutusten raportoitiin näkyneen yhtiön toiminnassa koko vuoden.¹³ Prizztech Oy:llä on ollut merkittäväksi arvioitu rooli tukea yritysten selviytymistä koronaepidemiaan aiheuttamasta kriisistä.⁹

Satakunnan ammattikorkeakoulu Oy (SAMK) saavutti omistajan asettamat taloudelliset tavoitteet. Toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisessa oli haasteita. SAMKin opiskelijoiden työllistymisaste valmistumisen jälkeen oli metropolia-alueen ulkopuolella Suomen viidenneksi paras. Tavoite on olla metropolia-alueen ulkopuolella paras, mikä nähdään hyväksi tavoitteeksi muun muassa, koska mittari liittyy opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmittareihin. Myös työhyvinvointiin liittyvään tavoitteeseen on kytketty valtakunnallinen tavoite olla koulutustoimialalla keskimääräistä paremmin voiva työyhteisö. Tavoitearvo THL:n ParTy-indeksi oli vertailuaineistossa noussut keskimäärin 14,0. Toteutunut luku SAMKin osalta oli 13,8. SAMKin osuus kaikkien ammattikorkeakoulujen tutkintopisteistä jäi 3,82 prosenttiin tavoitteen ollessa 3,9 prosenttia. Positiiviseksi asiaksi on raportoitu, että määräajassa valmistuneita

den osuus kasvoi selvästi aiemmista vuosista. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan volyyymi jäi euromääräisestä vuositavoitteesta. Toiminnan volyyymi kuitenkin kasvoi edellisestä vuodesta, vaikka koronaepidemia vaikeutti edelleen kansainvälistä hanketyötä.¹³

Konsernijohdolle asetetuista tavoitteista toteutui vuoden 2021 aikana lainanhoitokatetavoite. Uudistettu konserniohje ei ehtinyt kaikkien konserniyhtiöiden yhtiökokouksiin vahvistettavaksi vuoden 2021 aikana. Tämä johtui uudistetun konserniohjeen hyväksymisajankohdan siirtymisestä. Tavoite tullaan saavuttamaan vuoden 2022 kevään aikana. Tytäryhtiöiden riskienhallinnan raportointitavan uudistamisen aloitus siirtyi vuodelle 2022. Uudistustyön aloituksen siirtyminen johtui Porin kaupungin riskienhallinnan koordinoinnissa tapahtuneesta henkilövaihdoksesta.

Arviointihavaintona on todettu, että kaupunginvaltuuston strategisille konserniyhtiöille asettamien vuosittain toteutumisen mitattavuus on parantunut aikaisemmista vuosista.

Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 22.3.2021. Edellisen kerran omistajapoliittinen ohjelma on vahvistettu kaupunginvaltuustossa 28.1.2008. Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset sisältävät ylemmän tason linjausten lisäksi yhteisökohtaisia linjauksia, mikä valtakunnan tasolla on arviointihavaintojen perusteella harvinaista.

Tarkastuslautakunta näkee hyväksi, että omistajapoliittiset linjaukset on viety yhteisötasolle. Omistaja on ottanut kantaa siihen, mikä on esimerkiksi tytäryhtiöiden omistamisen peruste ja strategisten tytäryhtiöiden kohdalla strateginen tehtävä. Omistaja on myös linjausten kautta kertonut konserniyhteisöille, mitkä ovat ne asiat yhteisöjen toiminnassa, joiden kehitystä halutaan omistajan toimesta seurata pidemmällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta jää seuraamaan sitä, miten Porin kaupungin konsernirakenne kehittyy. Erityisesti seura-

taan sitä, millaisilla päätöksillä pieniin yksiköihin hajautuneet kiinteistöomistukset saadaan selkeytettyä niin, että niiden kehittäminen mahdollistuu omistajan kannalta parhaalla tavalla.

Suisto Kiinteistöt Oy:n strategisen merkityksen arvioidaan muuttuneen vuoden 2021 tapahtuneen fuusion sekä kiinteistöostojen myötä. Tarkastuslautakunta kysyy, tulisiko Suisto Kiinteistöt Oy luokitella jatkossa strategiseksi konserniyhtiöksi?

Tarkastuslautakunta toteaa huolestuneena, että Ukrainan suurta inhimillistä kärsimystä aiheuttava kriisi tulee aiheuttamaan myös monenlaisia uhkia yhtiöiden toimintaan.

LÄHTEET KAUPUNKIKONSERNI:

- 1) Meklin, P. (2018) Tavoitteet kuntakonsernin kokonaisedun osoittajana. Teoriaa ja havaintoja ARTTU2-tutkimuskunnista. ARTTU2-tutkimusohjelman julkaisusarja nro 8/2018.
- 2) Porin kaupungin tilinpäätös 2021.
- 3) Porin kaupungin tilinpäätökset vuosilta 2010-2021.
- 4) Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset, kaupunginvaltuusto hyväksynyt 22.3.2021 § 49.
- 5) Omistajaohjauksen raportti tytäryhtiöistä 31.12.2021.
- 6) Porin kaupungin hallintosääntö, viimeisin muutos kaupunginvaltuusto 11.10.2021 § 208.
- 7) Talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2021-2023.
- 8) Helin H. (2002) Ei mikään kovin suuri yllätys. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2001, Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2002:5, https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/02_04_04_helin_vj5.pdf, haettu 20.12.2021.
- 9) Toteutetut haastattelut, kuuleminen ja muut selvitykset.
- 10) Uudet kriisikuntakriteerit, sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella, Kuntaliitto, <https://www.kuntaliitto.fi/talous/budjetointi-ja-taloussuunnittelu/uudet-kriisikuntakriteerit>, haettu 20.12.2021.
- 11) Porin kaupungin tilinpäätökset vuosilta 2017-2021.
- 12) Porin kaupungin konserniohje, kaupunginvaltuusto hyväksynyt 22.3.2021 § 50.
- 13) Strategisten tytäryhtiöiden tilinpäätökset, tilinpäätösraportointi omistajalle sekä omistajaohjausyksikön lausunnot tavoitteiden toteutumisesta vuodelta 2021.

© Niko Poskiparta

5. MUUT HAVAINNOT

5.1. Hyvinvointialueuudistus

Hyvinvointialueuudistusta koskevat lakimuutokset hyväksyttiin eduskunnassa 23.6.2021 ja hyvinvointialueet aloittivat toimintansa heinäkuun alussa. Tämän jälkeen uudistuksen valmistelu alkoi toden teolla. Perusturvassa uudistukseen valmistautuminen oli alkanut jo vuoden 2020 aikana, kun Satakunnan sote-rakennemuutoksen kehittämishanke ja Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus -hanke alkoivat. Lähtötilanteessa Satakunnassa toimii sosiaali- ja terveyspalveluissa kolme perustason palveluja tuottavaa erillistä kuntayhtymää, neljä kuntaa tuottaa itse sote-palvelut sekä erikoissairaanhoidon organisaatio tähän päälle. Satakunnan pelastuslaitos puolestaan lähtee hyvinvointialueuudistukseen erilaisista lähtökohdista. Satakunnan pelastuslaitos on ollut jo 18 vuotta maakunnallinen toimija ja kymmenen vuotta sitten toiminnasta on hävinnyt näkyvistä kuntarajat. Toiminta on aidosti maakunnallista, esimerkiksi

miehistö toimii tarpeen mukaan eri asemilla maakunnan eripuolilla. ¹

Valtuuston asettamia tavoitteita uudistukselle ei ole, sillä hyvinvointialueuudistuksen mahdollistamat lait hyväksyttiin valtuustokausien välissä. Talousarviossa 2021 todettiin Porin olevan mukana Satakuntaliiton koordinoimassa sote-valmistelussa ja suhtautuvan asiaan myönteisesti. Samassa todettiin, että kaupunki käynnistää uudistukseen liittyvien toimien täytäntöönpanon sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset. ⁴

Muutoksen kokoluokkaa Porin kaupungin henkilöstönäkökulmasta kuvaa hyvinvointialueelle helmikuun 2022 alkupuolella annettu arvio siirtyvän henkilöstön kokonaismäärästä. Tällöin arvioitiin, että vakituista henkilöstöä siirtyisi kokonaisuudessaan 2 650 ja määräaikaista 646 henkilöä. ⁵

© Noora Jyrämä

Tilannekuva ennen hyvinvointialueuudistusta, keväällä 2022

Satakunnan alueen muiden perusterveydenhuollon kuntayhtymien johtajat sekä kuntien sosiaali- ja terveystoimialan johtajat ovat olleet mukana Satasoten väliaikaisessa valmistelutoimielimessä. Sairaanhoidopiiriä ovat edustaneet sairaanhoidopiirin johtaja, johtajaylilääkäri sekä talousjohtaja. Porin perusturvasta VATE:n varsinaisena jäsenenä perusturvajohtajan sijaan on ollut yhteiset palvelut -yhtiön päällikkö. Muut kaksi edustajaa ovat olleet kaupunginjohtaja ja Porin kaupungin teknisen toimialan tilaysikön päällikkö. ⁶

Hyvinvointialueen valmistelutyötä on tehty useissa eri työryhmissä ja jaostoissa. Porin perusturvalla on näissä eri aihepiireihin puretuneissa ryhmissä ollut mukana henkilöstön edustajia. Perusturvajohtajaa oli esitetty VATE:en Porin perusturvan edustajaksi sote-asoiden kokonaisuuteen, mutta esitys muuttui kaupunginhallituksessa ja kaupunkia

edustamaan valittiin kaupunginjohtaja. Perusturvajohtaja nimettiin kaupunginjohtajan varahenkilöksi. Satakunnan pelastuslaitoksen pelastusjohtaja on ollut mukana lakiuudistuksen jälkeen perustetussa väliaikaisessa valmistelutoimielimessä, VATE:ssa, ja osallistunut myös esimerkiksi poliittisen ohjausryhmän kokouksiin asiantuntijajäsenenä. Muutostyön käynnistyttyä on korostettu henkilöstön roolia ja osallistumista hyvinvointialueen valmistelutyöhön. ¹

Sote- ja pelastustoimen kiinteistöjen osalta Porin kaupunki on tehnyt Kuntaliiton mallin mukaisen salkutuksen. Arvioita tehtäessä on huomioitu kiinteistöjen nykyinen kunto sekä tulevien korjausinvestointien tarve. Muita vaikuttavia tekijöitä salkutuksen taustalla ovat olleet esimerkiksi toimitilan sijainti ja ominaisuudet. Salkutus on koskenut Porin kaupungin suoraan omistamia sekä yhtiöidensä kautta omistamia tiloja, jotka ovat nykyisellään Porin perusturvan tai Satakunnan pelastuslaitoksen käytössä. Salkutusta tehtäessä ei ole ollut tietoa hyvinvointialueen tulevasta palveluverkosta, vaan selvitys on tehty jo ennen aluevaaleja. ²

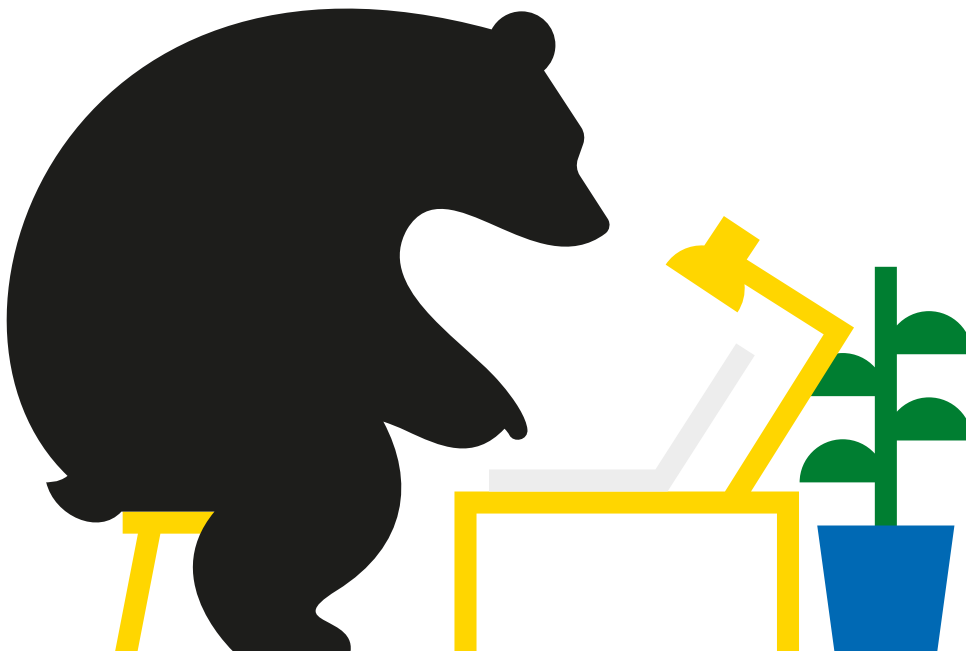
Keskeisimmät rajapinnat hyvinvointialueelta kuntiin

Keskeisin rajapinta Porin kaupungin ja hyvinvointialueen välillä liittyy sivistystoimialaan. Terveysten edistämisen tehtävät jäävät kuntiin ja sivistystoimiala vastaa koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ohella kulttuurin ja liikunnan osa-alueista Porin kaupungissa. Lisäksi kouluterveydenhoito sekä kuraattori- ja psykologipalvelut siirtyvät hyvinvointialueille, mutta tämän henkilöstön asiakaskunta viettää arkipäivänsä sivistystoimialan palvelujen piirissä. Myös työllisyyspalvelujen osalta syntyy rajapinta, kun sosiaalihoitolaisten mukaisesti järjestettävä kuntouttava työtoiminta kuuluu jatkossa hyvinvointialueen vastuulle.

Toinen muutosvaiheen keskeisistä rajapinnoista muodostuu tukipalveluista. Porissa Porin palveluliikelaitos tuottaa puhtaanapidon ja ruokahuollon palveluja niin sivistystoimialalle kuin Porin perusturvallekin. Henkilöstön siirtymistä koskevat yt-neuvottelut ajoittuvat vasta hyvinvointialueuudistuksen loppumetreille. Sekä henkilöstön työhyvinvoinnin että Porin kaupungin palvelujen jatkuvuuden kannalta on erityisen tärkeää, että henkilöstön oikea resursointi kaupungin ja hyvinvointialueen kesken onnistuu. Porin palveluliikelaitoksen osalta asioita on selvitetty ja organisoitu uudelleen siinä määrin, kun se käytettävissä olevan

ajan puitteissa on ollut mahdollista. Valmistelua on tehty VATE:lle, jonka toiminta päättyi 1.3.2022 aluevaltuustojen aloitettua työnsä. Porin palveluliikelaitos luovuttaa hyvinvointialueen käyttöön neljä puhdistuksen tiimiä ja yhden sote-keittiötiimin. Työntekijöiden mukana siirtyvät myös työvälineet. Keittiöpuolen siirtyvässä toiminnassa kaikki kiinteä omaisuus siirtyy hyvinvointialueelle huoltovastuuneen, kylmähuoneita lukuun ottamatta. Kaikkineen palveluliikelaitoksen henkilöstöstä noin 45 prosenttia siirtyy hyvinvointialueelle. Esimiehet siirtyvät tiiminsä mukana eli käytännössä yhteensä kymmenen esimies-, päällikkö- ja suunnittelijatasen henkilöä on siirtymässä hyvinvointialueelle. Porin perusturvan puhtauden ja ruokapalvelujen toimintojen osalta tämä koskee niitä toimintoja, joissa palveluja tuottaa Porin palveluliikelaitos. Perusturvan yhteistoiminta-alueen kunnissa ainoastaan Porissa palveluliikelaitos on toiminut pääasiallisena puhtauden ja ruokatuotannon organisaationa.¹

Rajapintoihin liittyy keskeisenä osana myös tietojärjestelmiä koskevat kysymykset. Esimerkiksi kouluvuosi käynnistyy elokuussa 2022 ja uusi hyvinvointialue aloittaa toimintansa vuoden 2023 alusta, siis kesken kouluvuoden. Kuitenkin koulukuraattori- ja psykologipalvelujen sekä kouluterveydenhuollon osalta oppilaiden tiedot tulee pystyä edelleen toimittamaan yhtä saumattomasti kuin aiemminkin.

Isoja tietojärjestelmäkysymyksiä liittyy myös hallinnon järjestelmiin. Nämä koskettavat sekä Porin perusturvaa, että Satakunnan pelastuslaitosta, jotka nykyisellään ovat esimerkiksi asianhallintajärjestelmiensä osalta kytköksissä Porin kaupungin järjestelmään. Ensimmäisessä Satakunnan aluevaltuuston kokouksessa 2.3.2022 perhe- ja peruspalveluministeri esitti tietoja hyvinvointialueiden toimeenpanojen valmiusasteesta. Satakunnan hyvinvointialueen osalta ICT-järjestelmien valmiusaste oli tuolloin vain kuusi prosenttia ja käynnissä olevien hankkeidenkin osuus 31 prosenttia. ICT-järjestelmien osalta Satakunnan alueen tilanne oli aluevaltuustojen aloittaessa koko maan heikoin.⁷

Suurilta tietojärjestelmämuutoksilta ei voida välttyä tuki-palveluissakaan. Porin palveluliikelaitos on valmistautunut muutokseen ateriatuotannon toiminnanohjausjärjestelmän päivityksellä. Uuden järjestelmäversion käyttöönottoa on valmisteltu sivistystoimen aterioiden osalta hyvissä ajoin ennen vuodenvaihdetta 2023. Isoja kysymyksiä liittyy kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle siirtyviin ateriatuotannon järjestelmiin, jotka ovat Satakunnan laajuudella keskenään erilaisia. Näidenkin tietojärjestelmien toimivuus on kriittinen tekijä, sillä asiakkaita voi jäädä ilman aterioita, jos ateriatuotannon toiminnanohjaus ei toimi 1.1.2023.¹

Uudistukseen liittyviä haasteita ja riskejä Porin kaupungin näkökulmasta

Rahoituksen osalta on viitteitä, ettei se hyvinvointialueilla tule joustamaan. Pelastustoimen osalta on jo olemassa selvitys, jonka mukaan siirtymäajan jälkeen, vuonna 2029 rahoitus tulisi Satakunnan alueella olemaan kymmenen prosenttia nykyistä pienempi. Hyvinvointialue operoi yhdellä organisaatiolla ja yhdellä rahoituksella, jossa kuitenkin sote-palveluiden osuus on huomattavasti pelastustoimea suurempi. Rahoitukselle on määritelty omat laskentaperusteensa niin sote-toimialalle kuin pelastustoimellekin, mutta rahat tulevat hyvinvointialueelle yhtenä kokonaisuutena. Tämä voi tuoda mukanaan riskin, jossa sote-toimiala syö pelastustoimenkin rahoitusta ja vaikuttaa myös siihen, minkälaisista palvelutasoa kuntalaisille pystytään jatkossa ylläpitämään.^{1, 3}

Kunnat ovat tähän asti voineet esittää näkemyksensä esimerkiksi Satakunnan pelastuslaitoksen palvelutasoa koskevaan päätöksentekoon. Nykyinen Satakunnan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös on aikavälille 2021–2025. Sitä, miten kuntien kantaa mahdollisesti jatkossa selvitetään, ei ole linjattu. Samaan tapaan kunnat ovat neuvotelleet ainakin joistakin Satakunnan sairaanhoitopiirin tuottamista palveluista vuosittain etupainotteisesti. Ei ole tietoa myöskään rakenteista, joilla erikoissairaanhoidon tai perustason sote-palvelujen tasosta kunnissa jatkossa neuvotellaan. Hyvinvointialueen valmisteluryhmissä on nyt ollut edustajia, jotka toistaiseksi vielä ovat alueen kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa. Satakunnan hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa ollaan kuitenkin siirtymässä tilanteeseen, jossa hyvinvointialueen edustajat ja kuntien edustajat istuvat pöydän eri puolilla.¹

Porin kaupungin tekemän kartoituksen perusteella Porin perusturvan ja Satakunnan pelastuslaitoksen käytössä on nykyisellään yli 40 tilakohdetta, joissa kaupunki on omistajana suoraan tai yhtiöiden välityksellä. Kohteiden nettokirjanpitoarvoksi on selvityksessä arvioitu noin 44,6 miljoonaa euroa. Mikäli joitakin tiloja jää tyhjilleen Satakunnan hyvinvointialueen aloittaessa tai vuokrauskauden 3+1 vuotta jälkeen, Porin kaupungin kannettavaksi jäävät

tyhjiä tiloista aiheutuvat kustannukset. ² Talousarviossa 2021 olleen tilayksikön selvityksen mukaan kaupungin omistamista tiloista tyhjinä oli vain noin yksi prosentti. ⁴ Ennen hyvinvointialueuudistusta lähtötilanne tilojen käytön osalta on siis melko optimaalinen, ainakaan kaupungin omistamia tiloja ei juuri ole tyhjiään.

Hyvinvointialueen syntymisen myötä Satakuntaan tulee myös yksi iso työvoimasta kilpaileva organisaatio lisää. Sekä peruskunnat että hyvinvointialue tulevat tarvitsemaan erityisosaamista niin hallintoon liittyvässä asiantuntijatyössä kuin tukipalvelutehtävissäkin. Sote- ja pelastusalan rekrytointihaasteista on uutisoitu jo pitkään, mutta pulaa on jo ollut myös tukipalvelujen ammattilaisista. Esimerkiksi puhtaus- ja ateriapalveluissa osaavan työvoiman saatavuuden voidaan ennustaa jatkossa olevan nykyistäkin haasteellisempaa. ¹ Porin kaupunki tulee jatkossa kilpailemaan työvoimasta myös hyvinvointialueen rekrytointitarpeiden kanssa.

Arviointihavaintojen perusteella Porin perusturvajohtajan jääminen varajäsenen asemaan Satasoten väliaikaisessa valmistelutoimielimessä (VATE) vaikuttaa johtaneen Porin perusturvan osalta puutteelliseen muutoksen koordinointiin.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota hyvinvointialueelle siirtymisen yhteydessä tehtäväksi tuleviin massiivisiin tietojärjestelmämuutoksiin. Arviointihavaintojen perusteella muutoksia joudutaan tekemään sekä sote- että pelastustoimen sisältöön liittyvissä tietojärjestelmissä että hallintoon liittyvissä järjestelmissä. Merkittäviä muutoksia tapahtuu myös tukipalvelujen, kuten ateriatuotannon toiminnanohjauksessa. Kuntalaisten palvelujen jatkuvuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että tietojen siirtyminen uudessa toimintaympäristössä sekä hyvinvointialueen ja Porin kaupungin välillä on turvattu myös 1.1.2023 lähtien.

Aikataulu hyvinvointialueuudistuksen mahdollistavien lakien hyväksymisestä Satakunnan hyvinvointialueen toiminnan aloittamiseen on erittäin tiukka. Käytännössä palvelukokonaisuuksien siirtoa kunnilta hyvinvointi-

alueelle on jouduttu valmistelemaan ennen kuin hyvinvointialueen hallintoa on edes muodostettu. Palvelujen kehittäminen aidosti Satakunnan hyvinvointialueella yhteisesti toimiviksi jää nyt kokonaisuudessaan uuden hallinnon harteille.

Tarkastuslautakunta painottaa muutosjohtamisen tärkeyttä, jotta porilaisten sote- ja pelastustoimen palvelut kehittyvät jatkossakin asiakasnäkökulma edellä. Organisaatiomuutosten keskelläkin tärkeintä tulee edelleen olla Satakunnan hyvinvointialueella asuvien kuntalaisten palvelujen toimivuus.

LÄHTEET HYVINVOINTIALUEUUDISTUS:

- 1) Toteutetut haastattelut sekä Porin kaupungin perusturvajohtajan ja Satakunnan pelastuslaitoksen pelastusjohtajan kuuleminen tarkastuslautakunnassa 25.1.2022.
- 2) Selvitys sote-kiinteistöjen salkutuksesta, Porin kaupungin kiinteä- ja irtain -ryhmä.
- 3) Satakunnan viikko 19.1.2022: Pelastus vahvan soten varjossa.
- 4) Porin kaupungin talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2022–2023.
- 5) Selvitys siirtyvästä henkilöstöstä, KH 14.2.2022 § 111
- 6) Satasote, Väliaikaisen valmistelutoimielimen jäsenet, satasote.fi, haettu 22.2.2022.
- 7) Perhe- ja peruspalveluministerin esitys hyvinvointialueiden alueellisen toimeenpanon tilanteesta, Satakunnan aluevaltuusto 2.3.2022.

5.2. Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö

Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö oli aiemmin osa konsernihallinnon alaista elinvoimayksikköä, joka koostui kolmesta toimintayksiköstä: kehittäminen ja hyvinvointi, kaupunkisuunnittelu sekä työllisyyspalvelut. 1.9.2020 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen myötä uudistunut kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö on toiminut uuden elinvoima- ja ympäristötoimialan alaisuudessa. ¹

Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö vastaa seuraavista tehtävistä:

- Porin toimintaympäristön kilpailukyyn ja vetovoiman kehittämisestä ja sen ohjauksesta ja sitä kautta kasvun ja työllisyyden edistämisestä.
- Porin kaupunkikonsernin elinkeinopalvelujen ohjauksesta ja järjestämisestä.
- Veto- ja pitovoimaisen asuin- ja elinympäristön suunnittelusta.
- Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista kunnan kaavoitus- ja maankäytönsuunnittelutehtävistä. ²

Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikkö hoitaa kaupungin elinkeinopalvelua. Tähän kuuluvat yritysten sijoittumistapauksiin liittyvät palvelut, Prizztech Oy:n sopimusohjaus ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa yritysten kasvun edistämiseksi. Yksikkö koostuu kahdesta kaupungin kasvutavoitetta tukevasta toimintayksiköstä, kaupunkisuunnittelu ja työllisyyspalvelut -toimintayksiköistä. Työllisyyspalvelut-toimintayksikkö vastaa nimensä mukaisesti kaupungin työllisyydenhoidosta. Työllisyyttä pyritään edistämään muun muassa monialaisella yhteispalvelulla. Arviointivuonna 2021 on lisäksi aloitettu uusi työllisyyskokeilu, jossa kokeiluun osallistuvilla kaupungeilla siirretään työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtäviä, resursseja ja asiakaskuntaa. Kaupunkisuunnittelu-toimintayksikkö taas vastaa kaupungin kaavoituksesta ja muista maankäyttöön liittyvistä tehtävistä. ³

Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikön toiminta voidaan kuitenkin jakaa kolmeen alayksikköön. Kahden toimintayksikön lisäksi yksikkötasolla toimii kasvupalvelut-toiminto. ¹ Kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikön toiminnan muodostaessa hyvin laajan kokonaisuuden, on arvioinnissa keskitytty pääasiassa työllisyys- ja kasvupalveluihin.

Tavoitteiden asettaminen

Porin kaupunkistrategia määrittelee strategisten tavoitteiden pääpuitteet. Strategian alaisuuteen on rakennettu kolme ohjelmaa, joista kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluosaston toimintaa ohjaa kasvu- ja elinvoimaohjelma.

Porin kasvu- ja elinvoimaohjelmassa 2019–2025 on neljä pääteemaa:

1. Kilpailukykyisiä ja menestyviä yrityksiä,
2. Osaavaa työvoimaa,
3. Hyvä saavutettavuus ja
4. Vaikuttavaa edunvalvontaa.

Kasvu- ja elinvoimaohjelman myötä kasvu on tullut olennaiseksi osaksi yksikön toimintaa. Yritysten kasvu mahdollistaa elinvoiman ylläpitämisen ja kehittämisen, sillä kasvava liiketoiminta tarkoittaa myös parempaa työllisyyttä. Parempi työllisyys taas kasvattaa verotuloja, joiden avulla on mahdollista ylläpitää ja kehittää kaupungin palveluja. Palvelut osaltaan vaikuttavat kaupungin veto- ja pitovoimaan sekä sitä kautta edistävät kasvua.^{1, 4}

Työllisyyspalveluiden rinnalla myös kaupunkisuunnittelulla on tärkeä rooli elinvoimaisuuden kehittämisessä. Maapolitiikan ja kaavoituksen yhdessä muodostaman maankäyttöpolitiikan pohjalta tehdään maankäyttöratkaisuja siitä,

kuinka alueita varataan niin asukkaiden kuin yritystoiminnan käyttöön.¹ Elinvoimaa pyritään rakentamaan aktiivisella, tavoitteellisella ja pitkäjänteisellä maapolitiikalla⁴. Yksikön suhde elinvoimaisuuteen toimiikin yhtymäkohtana kaupunkisuunnittelun ja työllisyyspalveluiden välillä.

Porin kaupunkistrategiassa on esitetty kasvuun ja elinvoimaan liittyviä strategisia mittareita. Lisäksi kasvu- ja elinvoimaohjelmassa on nostettu esiin esimerkiksi työllisyyden ja työttömyyden kehitykseen liittyviä tavoitteita.^{4, 5}

Toiminnan ohjaamisen kannalta selkeät tavoitteet ja niiden seuranta ovat hyvin tärkeitä. Vaikka kaupungin strategiassa sekä kasvu- ja elinvoimaohjelmassa on esitetty useita yksikön toimintaan liittyviä mittareita ja tavoitteita, näkyvät toiminnallisten tavoitteiden tarkastelun kohdalla esiin nostetut elinvoima- ja ympäristötoimialan tavoitteiden asettamisen ja niiden seurattavuuden haasteet myös kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluosaston toiminnassa. Nykytilanteessa elinvoima- ja ympäristötoimialalta puuttuvat sekä valtuuston asettamat vuosittaiset että lautakuntatasolla vahvistetut vuosittaiset tavoitteet. Näin ollen myöskään tavoitteiden toteutumisen seuranta ei toteudu toiminnan ohjaamisen kannalta toivotulla tavalla.

Muutoksia hanketoiminnassa

Porin kaupunki ostaa kasvu- ja elinkeinopalvelut pääsääntöisesti Prizztech Oy:ltä. Prizztech Oy:n kanssa vuosille 2021–2023 solmitussa toimeksiantosopimuksessa ostettavaksi määritellyjä palveluita ovat: yrittäjyyden edistäminen, yrittäjyyskoulutus, aloittavien yrittäjien neuvonta, yritysten kasvun edistämisen palvelut ja omistajanvaihdospalvelut. Tavoitteena on keskittää ekosysteemeihin ja klustereihin liittyvä hanketoiminta Prizztech Oy:stä Satakunnan ammattikorkeakouluun. Kaupunki rahoittaa kuitenkin edelleen sellaista Prizztech Oy:n kehittämistoimintaa, joka on käynnistetty vuoteen 2020 mennessä tai joka lisää kasvun esteiden tunnistamiseen ja poistamiseen liittyviä resursseja Prizztech Oy:ssä. ^{1,6}

Ammattikorkeakoulun tehtäviin kuuluu työelämää, aluekehitystä ja alueen elinkeinoelämää edistävän sekä alueen elinkeinorakennetta uudistavan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) harjoittaminen. Maakunnallisen toiminta-alueen kautta tutkimustulokset saadaan paremmin juurrutettua koko maakunnan laajuisesti yritysten hyödyksi. Lisäksi heidän käytössään olevat tutkimusresurssit ja verkostot sekä kuulumisen kansainväliseen tutkimusyhteisöön parantavat toiminnan vaikuttavuutta. ⁶ Yleisellä tasolla ammattikorkeakoulujen TKI-työn vaikuttavuus on ollut kasvussa viime vuosina, eikä sen merkityksen

kasvulle ole jatkossakaan nähtävissä merkittäviä hidasteita ⁷. Prizztech Oy:n ja Satakunnan ammattikorkeakoulun välisen yhteistyön toimivuus onkin tärkeää TKI-toiminnan ja alueen kehityksen näkökulmasta.

Satakunnan ammattikorkeakoulu ei myöskään tarvitse kaupungin varoja hankkeiden omarahoitukseen, vaan pystyy hoitamaan omarahoitusosuuden itse ja saa lopun TKI-rahoituksen ulkoisilta toimijoilta. Tämän lisäksi valtio kasvattaa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää vuosibudjettia samalla summalla, mitä ulkopuolista TKI-rahoitusta on saatu hankittua. Kaupunki siis säästää omarahoitusosuuden, minkä lisäksi hankkeiden käytössä oleva ulkopuolinen rahoitus saadaan tuplattua. Saadaan siis luotua sama tuotos kaupungin pienemmällä rahallisella panoksella. ¹

Työllisyyden kuntakokeilu

Porin seudun työnhakijoiden palveluihin tuli muutoksia 1.3.2021 alkaen Porin, Ulvilan ja Kokemäen osallistuessa yhdessä valtakunnalliseen työllisyyden edistämisen kuntakokeiluun. Kuntakokeilu koostuu yhteensä 25 kokeilualueesta pitäen sisällään 118 kuntaa. Kuntakokeilun myötä tiettyjä TE-toimiston tehtäviä, vastuita ja oikeuksia on siirretty kunnille. Kuntien tehtävänä on vastata työnhakijoiden palveluprosessista sekä työllisyyttä edistävien palvelujen tarjoamisesta. ^{1, 8, 9}

© Noora Jyrämä

Kunnille siirretyt asiakkaat voidaan jaotella kolmeen työnhakijaryhmään:

1. Työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan.
2. Kaikki alle 30-vuotiaat, riippumatta siitä, saavatko he työmarrkinatukea, työttömyyspäivärahan peruspäivärahaa vai ansiopäivärahaa.
3. Vieraskieliset maahanmuuttajat iästä ja työttömyyteen liittyvästä etuudesta riippumatta.⁹

Kuntakokeilun tavoitteena on edistää etenkin pidemmän aikaa työttömänä olleiden ja muutoin heikossa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden pääsyä työmarkkinoille⁸.

Kuntakokeilun tavoitteena on työllisyys- ja aktivointias-teen nostaminen. Työnhakijoita pyritään siis ohjaamaan työhön tai palvelutarpeen mukaisiin palveluihin. Vuoden 2021 osalta Porin työttömyysaste kehittyi 14,5 prosentista 11,9 prosenttiin. Kelan työmarkkinatuen maksuosuuslistan mukaiset maksut eivät kuitenkaan pienentyneet samassa

suhteessa työllisyysasteen kohentumisen kanssa, sillä pitkäaikaistyöttömyys on ollut Porissa korkealla tasolla koronapandemian aikana. Vuonna 2021 Porin kaupunki maksoi Kelan työmarkkinatuen maksuosuuslistan mukaisia maksuja yhteensä noin 7,0 miljoonaa euroa eli noin 0,5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2020. Kelan työmarkkinatuen maksuosuuslistaan suoria vaikutuksia omaavan pitkäaikaisyöttömien aktivoinnin nähdään kuitenkin olevan Porissa valtakunnallisesti verrattuna hyvällä tasolla. Aktivointiaste kuvaa työllistymistä edistäviin palveluihin tai esimerkiksi koulutuksiin ohjattujen työttömien työnhakijoiden osuutta, joka oli Porissa keskiarvoltaan 23,8 prosenttia vuonna 2020 ja 28,2 prosenttia vuonna 2021.^{1, 10}

Kuntakokeilun tarkoituksena on vahvistaa kuntien roolia työllisyyspalvelujen järjestäjänä hallitusohjelman mukaisesti⁸. Kokeilu liittyy suurempaan valtakunnalliseen uudistukseen, jonka myötä TE-palvelut siirtyvät vuoden 2024 aikana kokonaan kunnille. Muutoksen nähdään selkeyttävän työllisyyden edistämisen kokonaiskuvaa sekä edistävän työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamista nykyistä paremmin ja monipuolisemmin. Tausta-ajatuksena on, että kunnissa tunnetaan paremmin niin tarjolla olevat työllistymismahdollisuudet kuin työnhakijan edellytykset työllistyä. Muutos on tuonut mukanaan paljon uutta, niin haasteita kuin mahdollisuuksiakin. Haasteita on aiheuttanut muutoksen suuri mittakaava ja sitä kautta monien uusien asioiden opettelu. Muutos on myös vaatinut paljon voimavaroja ja haastanut resurssien riittävyttä. Yhtenä mahdollisuutena taas voidaan pitää uudenlaisia edellytyksiä työllisyydenhoidon ja kunnan elinvoimakentän yhteistyölle.^{1, 9, 11}

Porissa halutaan satsata aktiiviseen työllisyyden hoitoon, sillä siihen sijoitettujen resurssien nähdään maksavan itsensä takaisin. Porissa pyritään tekemään tiivistä yhteistyötä yrityspalveluiden kanssa, jotta saadaan selville kysynnän ja tarjonnan välinen suhde. Päättävänä on työnhakijan työllistyminen avoimille työmarkkinoille tukemaan yritysten kasvua. Kysyntää selvitetään yritysten kasvuajatusten kautta, mitä voidaan vastaavasti verrata olemassa olevaan työnhakijoiden tarjontaan. Yritykset siis tarvitsevat työvoimaa ja saatavilla olevan työvoiman tulee vastata yritysten tarpeita¹². Tavoitteena on edistää työllisyyttä aktiivisesti

yhdessä valtion, maakunnan, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. ^{1, 4}

Kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamiseksi tulee miettiä erilaisia keinoja, joilla työttömiä saadaan työllistettyä ¹. Ei ole olemassa yhtä tiettyä keinoa tai toimintatapaa, jonka avulla voitaisiin ratkaista kaikki työttömyyteen liittyvät ongelmat. Lisäksi hyvätkään ratkaisut eivät toimi ilman ihmisiä työllistäviä yrityksiä, eikä yritysysteistyön roolia voi näin ollen liikaa korostaa. Työllisyshoidossa tarvitaan sekä työllisyys- että elinkeinopolitiikkaa ja se tulee nähdä kiinteänä osana toimivaa elinkeinopolitiikkaa. Työllisyshoidon ohella tulee siis samanaikaisesti kehittää yrityspalveluja viisaan ja kannustavan elinkeinopolitiikan muodossa. ¹²

Arviointihavaintojen perusteella on havaittu tarvetta strategisten mittareiden ja tavoitteiden selkeämmälle viemiselle käytännön tasolle.

Arviointihavaintojen perusteella ekosysteemeihin ja klustereihin liittyvän hanketoiminnan keskittäminen Satakunnan ammattikorkeakouluun vaikuttaa perustelulta toimenpiteeltä. Resurssien järkevän käytön lisäksi muutoksen voidaan nähdä tarjoavan mahdollisuuksia hankkeiden vaikuttavuuden kasvulle sekä vahvistavan Satakunnan ammattikorkeakoulun roolia kaupungin strategisena tytäryhtiönä.

Arviointihavaintona voidaan todeta, että työllisyyden kuntakokeilun mukanaan tuomat muutokset ovat vaatineet paljon voimavaroja ja uuden oppimista, mutta samalla avanneet uudenlaisia mahdollisuuksia toiminnan kehittämiselle.

Tarkastuslautakunta näkee tarpeen selkeämmälle linkitykselle kaupunkistrategiassa määriteltyjen mittareiden ja tavoitteiden sekä käytännön toiminnan välillä. On tärkeää, että kaupungin toiminnalle asetetut strategiset tavoitteet ovat kaikkien toimijoiden tiedossa ja vastuutettu selkeästi. Lisäksi tavoitteiden ja mittareiden sekä niiden seurannan tulisi näkyä käytännön toiminnan tasolla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kuntakokeilun mukanaan tuomiin suuriin muutoksiin ja pitää tärkeänä, että muutokseen liittyvät pidemmän aikavälin vaikutukset huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Erityisesti tarkastuslautakunta suosittelee panostamaan työllisyystoimiin liittyvän yritysysteistyön tiivistämiseen ja kehittämiseen.

LÄHTEET KASVUPALVELUT- JA KAUPUNKISUUNNITTELUYKSIKKÖ:

- 1) Toteutetut haastattelut, sähköpostikyselyt ja kuuleminen.
- 2) Elinvoima- ja ympäristötoimialan toimialan toimintasäätö 1.6.2021.
- 3) Porin kaupunginvaltuuston 14.12.2020 hyväksymä Talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2021-2023.
- 4) Kasvu- ja elinvoimaohjelma 2019-2025.
- 5) Porin kaupunkistrategia 2025.
- 6) Porin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset, kaupunginvaltuusto hyväksynyt 22.3.2021 § 49.
- 7) Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry (2021) Vaikuttava ammattikorkeakoulu - TKI-toiminta ammattikorkeakouluissa 2020 <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2021/Vaikuttava%20ammattikorkeakoulu%20-%20TKI-toiminta%20ammattikorkeakouluissa%202020.pdf?t=1623303453>, haettu 8.12.2021.
- 8) Kuntaliitto, Työllisyyskokeilut <https://www.kuntaliitto.fi/elinvoima-ja-tyollisyys/tyollisyys/tyollisyyskokeilut>, haettu 29.10.2021.
- 9) Porin kaupunki <https://www.pori.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyden-kuntakokeilu>, haettu 18.10.2021.
- 10) Porin kaupungin tilinpäätös 2021.
- 11) Kuntaliitto (31.1.2022) TE-palvelut 2024 -uudistus. <https://www.kuntaliitto.fi/elinvoima-ja-tyollisyys/tyollisyys/te-palvelut-2024-uudistus>, haettu 25.2.2022.
- 12) Lindström, Jari (26.2.2021) Työllisyyden kuntakokeilut alkavat, entä sitten? <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2021/tyollisyyden-kuntakokeilut-alkavat-entä-sitten>, haettu 29.10.2021.

5.3. Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö

Porin kaupungin sivistystoimialan ydinpalveluita ovat:

- kulttuuritoiminnan edistäminen, tukeminen ja järjestäminen
- liikunnan yleisten edellytysten luominen paikallistasolla
- edellytysten luominen nuorisotyölle
- perusopetuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, lukiokoulutuksen ja vapaan sivistystyön järjestäminen
- taiteen perusopetuksen ja harrastusta tukevan opetuksen järjestäminen
- esiopetuksen ja lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen ¹.

Ydinpalveluita tuottavien yksiköiden lisäksi sivistystoimialaan kuuluu yhteiset palvelut -yksikkö, jonka toimintaa tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2021 erityistee-
mana. Toimialojen yhteiset palvelut -yksiköt muodostettiin Porin kaupungin vuoden 2017 organisaatiouudistuksessa ja niihin keskitettiin toimialojen tukipalveluihin liittyvä asiantuntijuus ².

Arviointihetkellä sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö vastaa sivistystoimialan hallinnon ja henkilöstövoimavarojen suunnittelusta, seurannasta ja kehittämisestä, viestinnästä sekä konsernipalvelujen matriisipohjaisen ohjausmallin toteuttamisesta toimialalla ¹. Matriisipohjaisella ohjausmallilla on toteutettu kaupungin keskitetyt konsernipalvelut. Sivistystoimialan yhteisiin palveluihin kuuluu myös koulukuljetuksiin, opetuksen digitaalisiin palveluihin, koulusihteeripalveluihin sekä kunnallisen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimukseen liittyvä erityisosaaminen. Muita sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikön tehtäviä ovat sivistystoimialan tilojen tilavarausasioiden hoito ja koulunkäyntiohjaajien sekä koulusihteerien liikkumisen koordinointi toimipaikkojen välillä. ²

Sivistystoimialan sisällä toimivat yhteiset palvelut ja matriisipohjaisella ohjausmallilla toteutetut konsernipalvelut tukevat sivistystoimialan ydinpalveluiden järjestämistä. Muita sivistystoimialan ydinpalvelujen liitännäis- tai tukipalveluita ovat esimerkiksi teknisen toimialan toimitila- ja

kouluisäntäpalvelut sekä liikuntapaikkojen hoitopalvelut, Porin palveluliikelaitoksen tuottamat ateria- ja puhtauspalvelut, elinvoima- ja ympäristötoimialan ICT-yksikön laite- ja ohjelmistopalvelut sekä tekninen tuki niihin liittyen. ² Sivistystoimialalla on vaihtelevan vahvuisia yhdyspintoja edellä mainittuihin ydinpalveluita tukeviin liitännäis- ja tukipalveluihin. Yhdyspinnan vahvuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, kuinka suuri osa palvelusta on ohjausta, koordinoitua ja neuvontaa verrattuna siihen, kuinka suuri osa palveluista on toimialan puolesta, tueksi tai hyväksi tehtyä varsinaista työtä.

Toimialojen yhteisiä palveluja tarkasteltaessa voidaan nähdä taustalla kaupunginhallituksen konsernihallinnon toimialalle asettama vuoden 2019 vuositavoite. Tavoitteen mukaan konsernipalveluissa on tarkoituksena järjestää keskitetysti toimialojen yhteiset palvelut. Tämän tavoitteen taustaksi on mainittu näkemys, että tehostamalla ja kehittämällä yhteisten palveluiden tuottamista annetaan toimialoille mahdollisuus keskittyä asiakkaiden palvelamiseen strategisissa ohjelmissa suunnitellulla tavalla. ³ Vuoden 2019 linjaus järjestää toimialojen yhteiset palvelut keskitetysti on ollut edelleen tavoitteena, vaikka konsernipalveluille ei samaan tapaan aseteta tavoitteita kuin konsernihallinnon ollessa yksi Porin kaupungin toimialoista. Toimialojen yhteisistä palveluista elinvoima- ja ympäristötoimialan yhteiset palvelut keskitettiin ensimmäisenä vuonna 2019 ja teknisen toimialan yhteiset palvelut osittain vuoden 2021 aikana. Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö on tarkoitus purkaa ja osa tehtävistä keskittää konsernipalveluihin kevään 2022 aikana. Kaikkia sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksiköissä järjestettäviä tehtäviä ei siis keskitetä vaan esimerkiksi sivistystoimialan koulu-sihteerit jäävät sivistystoimialalle hoitamaan talouteen, hallintoon ja henkilöstötoimintoihin liittyviä tehtäviä. ²

Sivistystoimiala tulee olemaan Porin kaupungin suurin toimiala hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen jälkeen vuonna 2023. Sivistystoimialan arvioidaan muodostavan hyvinvointialueen aloittamisen jälkeen Porin kaupunkiin jäävistä nettokäyttökustannuksista noin 75–80 prosenttia. ² Opiskelijahuollon kuraattorit ja psykologit siirtyvät sivistystoimialalta hyvinvointialueen työntekijöiksi. ⁵ Sivi-

tystoimialan ja hyvinvointialueen välille syntyy siis myös tärkeitä hallittavia yhdyspintoja. Muutoksen ei pitäisi näkyä palvelujen käyttäjille, mutta ainakin järjestelmätasolla tulee tehtäväksi yhteensovittamistoimenpiteitä ².

Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö tukee niitä palveluja, jotka toimialalla tuotetaan asiakkaalle. Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikölle ei näin ole asetettu erikseen kaupunginvaltuuston tai sivistyslautakunnan toimesta taloudellisia tai toiminnallisia tavoitteita.

Sivistystoimialan yhteiset palvelut -yksikkö on tarkoitus purkaa ja osa tehtävistä keskittää konsernipalveluihin kevään 2022 aikana. Toimialojen yhteisistä palveluista elinvoima- ja ympäristötoimialan yhteiset palvelut keskitettiin ensimmäisenä vuonna 2019 ja teknisen toimialan yhteiset palvelut osittain vuoden 2021 aikana.

Arviointihetkellä matriisipohjaisella ohjausmallilla toteutetut keskitetyt konsernipalvelut painottuvat sivistystoimialan osalta koordinointiin, neuvontaan ja ohjaukseen. Yhteiset palvelut -yksikön purkamisen jälkeen konsernipalveluissa arvioidaan tehtävän enemmän varsinaista työtä sivistystoimialan puolesta, tueksi ja hyväksi kuin aikaisemmin.

Arviointihavaintojen perusteella vaikuttaa, että vaikka tavoite toimialojen yhteisten palvelujen keskittämisestä on selkeä ja perusteltu, on varsinaiselta toteutukselta puuttunut hallinta. Muutostahtia vaikuttaa ohjanneen muut asiat kuin suunnitelmallisuus. Lyhyet siirtymäajat päätöksistä toteutukseen ovat voineet luoda muutostarintaa henkilöstössä ja epävarmuutta siitä, toimivatko ydinpalvelujen tukipalvelut jatkossa tarpeeksi joustavasti.

Sivistystoimialan yhteisten palvelujen purkamisen suhteen sivistystoimialan toimijoille aiheuttaa huolta se, kuinka hyvin keskitetyissä konsernipalveluissa pystytään huomioimaan sivistystoimialan erityispiirteet. Sivistystoimialaan liittyy vahva lainsäädännöllinen ohjaus ja erityinen työehtosopimusympäristö läpi ydinpalvelujen.

Tarkastuslautakunta näkee toimialojen yhteisten palvelujen keskittämisessä hyötyjä, jotka liittyvät palvelujen yhdenvertaisuuteen, tasalaatuisuuteen sekä resurssien varmistamiseen.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että yhteiset palvelut -yksikön purkamisen jälkeen sivistystoimialalle jäävien tehtävien hallittu organisointi osaksi toimialan omaa toimintaa on tärkeää.

Tarkastuslautakunta arvioi, että toimialojen ja keskitettyjen konsernipalvelujen yhdyspintojen notkeus korostuu jatkossa entisestään. Tästä syystä tarkastuslautakunta suosittelee, että konsernipalvelut-esikuntayksikölle kokonaisuutena asetetaan toimintaa ohjaava tavoite tai tavoitteita. Suunnan ja tavoiteaikataulun mittareineen tulee olla selkeitä. Palvelujen tulee kehittyä toiminnalliset sekä taloudelliset realiteetit, mutta myös säädösympäristö ja asiakastytyväisyysnäkökulma huomioiden.

LÄHTEET SIVISTYSTOIMIALAN YHTEISET PALVELUT -YKSIKKÖ:

- 1) Sivistystoimialan toimintasääntö, muutokset hyväksytty sivistyslautakunnassa viimeksi 7.12.2021 § 264.
- 2) Toteutetut haastattelu, sisäiset selvitykset ja kuulemiset.
- 3) Konsernipalvelut-esikuntayksikön toimintasääntö, hyväksytty 31.8.2021.
- 4) Konsernihallinnon toimialan palvelulupaukset ja tavoitteet 2019, kaupunginhallitus 4.2.2019 § 45.
- 5) Sote-uudistus muuttaa kuntien tehtäviä ja julkishallinnon rakenteita, Valtiovarainministeriö <https://vm.fi/sote-uudistus>, haettu 20.12.2021.

5.4. Viestintä- ja osallisuusyksikkö

Konsernipalvelut-esikuntayksikön alaisuudessa toimiva viestintä- ja osallisuusyksikkö vastaa seuraavista tehtävistä:

- konsernipalveluiden viestinnästä sekä kaupunginhallituksen ja -valtuuston tiedottamisesta
- kaupungin sisäisen ja ulkoisen viestinnän ohjaamisesta
- kaupungin yhteisökuvan kehittämisestä ja koordinoinnista
- kaupunkilaisten osallistamisen kehittämisestä
- HR-yksikön viestinnän tukemisesta ^{1, 2}

Viestintä- ja osallisuusyksikkö ohjaa koko kaupungin viestintätoimintoja ja tarjoaa asiantuntemusta muille organisaation toimijoille. Viestintä- ja osallisuusyksikön tehtävänä on tukea kaupungin johtamista, strategian toteuttamista ja yhteisöllisyyden kehittämistä. Lisäksi yksikön tehtäviin kuuluu Porin kaupungin ja sen palveluiden tunnettuuden kasvattaminen sekä tavoitteellisten vuorovaikutussuhteiden ylläpitäminen eri sidosryhmien kanssa. ³

Viestintä- ja osallisuusyksikön toiminta pohjautuu tietyiltä osin lakisääteisyteen. Kunnan on tiedotettava toiminnastaan asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille sekä muille yhteisöille. Lisäksi kunnan on annettava riittävästi tietoa järjestämistään palveluista, taloudesta, valmistelussa olevista asioista ja niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä sekä tehdyistä päätöksistä ja niiden vaikutuksista. Kunnan on myös tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun on mahdollista osallistua ja vaikuttaa. Viestinnässä tulee käyttää selkeää ja ymmärrettävää kieltä sekä ottaa huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet. ^{3, 4}

Porissa kaupungin viestintää ja tiedottamista johtaa kaupunginhallitus, joka hyväksyy yleiset ohjeet viestinnän ja tiedottamisen periaatteista sekä nimeää viestinnästä vastaavat viranhaltijat. Lisäksi kaupunginhallituksen, lautakuntien, kaupunginjohtajan sekä toimialojen johtavien viranhaltijoiden yhteisenä tehtävänä on huolehtia toiminnan lakisääteisyys toteutumisesta. ² Viestintätaitoja ja viestinnän lainalaisuuksien ymmärrystä tarvitaan siis koko organisaatiossa viestinnän ja markkinoinnin ammattilaisten ohella ⁵. Viestintä on tärkeä osa koko henkilöstön työtä ⁶.

Lainsäädännön asettamien vaatimusten lisäksi Porin kaupungin viestintä pohjautuu kolmeen keskeiseen viestinnän kulmakiveen: 1) strategia, 2) brändi sekä 3) osallisuus- ja vuorovaikutusmalli. Näiden viestinnän taustalla vaikuttavien kokonaisuuksien lisäksi kaupungilla ei kuitenkaan ole olemassa erillistä viestintästrategiaa tai kriisiviestintäsuunnitelmaa. Kyseiset asiakirjat voidaan nähdä tärkeinä toimintaa ohjaavina suuntaviivoina erityisesti suuren organisaation viestinnässä. ³ Kuntien viestinnän kehittämisessä onkin korostettu muun muassa selkeää viestintästrategiaa ja ennakoivampaa otetta, joka korostuu erityisesti kriisitilanteissa ⁷. Viestinnän taustalla vaikuttavien periaatteiden ja toimintatapojen hahmottamista voidaan pitää tärkeänä osana organisaation menestystä ⁵.

Organisaatiouudistuksen vaikutukset yksikön toimintaan

Viestintä- ja osallisuusyksikkö eriytettiin omaksi yksiköksi vuoden 2020 konsernihallinnon organisaatiouudistuksen yhteydessä. Uudistuksen myötä kaupungin johtamiseen liittyvät toiminnot organisoitiin kaupunginjohtajan suoraan alaisuuteen. Lisäksi konsernihallinnon elinvoiman edistämiseen liittyvät tehtävät ja silloinen ympäristö- ja lupapalvelutoimiala yhdistettiin omaksi toimialakseen. Ennen muutosta viestintä- ja markkinointitoiminnot toimivat saman yksikön alaisuudessa. Uudistuksen myötä kaupungin viestintä jakaantui kahteen osaan, joista viestintä- ja osallisuusyksikkö vastaa konsernipalveluissa kaupungin sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä. Markkinointitoiminnot taas sijoitettiin elinvoima- ja ympäristötoimialan alaiseen matkailu- ja markkinointiyksikköön. ⁸

Nykyisessä viestintä- ja osallisuusyksikössä toimii kaksi vakituista työntekijää, joiden lisäksi yksi matkailu- ja markkinointiyksikön työntekijöistä käyttää osan työajastaan viestinnän tehtäviin. Vakituisten lisäksi yksikössä toimii yleensä 1–2 määräaikaista korkeakoulutason harjoittelijaa, joilla on tärkeä rooli päivittäisen viestinnän pyörittämisessä. ³ Konsernipalvelut-esikuntayksikön toimintasäännön mukaan viestintä- ja osallisuusyksikön päällikkönä toimii elinvoima- ja ympäristötoimialan matkailu- ja markkinointiyksikön päällikkö. ¹ Käytännössä yksikkö on kuitenkin toimi-

nut ilman varsinaista päällikköä edellisen viestintäpäällikön irtisanouduttua kesäkuusta 2020 alkaen^{3,9}. Uuden viestintäjohtajan rekrytointi on ollut käynnissä vuoden 2021 lokakuusta alkaen. Kaupunginhallitus on valinnut Porin kaupungille uuden viestintäjohtajan 28.3.2022.¹⁰

Viestintä- ja osallisuusyksikön tehtäväkenttä on hyvin laaja-alainen sen koostuessa sekä sisäisen että ulkoisen viestinnän kokonaisuuksista. Organisaatiouudistuksen jälkeen yksikön toimintaa on kuitenkin pyritetty hyvin pienillä henkilöresursseilla. Vähäisten resurssien vuoksi työtehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Esimerkiksi osallisuustyölle ei ole pystytty antamaan sen vaatimaa työpanosta. Osallisuuden vahvistaminen nähdään kuitenkin tärkeänä tavoitteena ja se on nostettu vahvasti esiin muun muassa hyvinvointiohjelmassa¹¹. Myös kuntalaissa painotetaan toiminnan vuorovaikutteisuutta ja osallisuutta, sillä kuntalaisille on tarjottava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa asioiden valmisteluun⁵. Resurssien ollessa vähäiset ei aikaa jää myöskään toiminnan kehittämiseksi.³ Julkishallinnon viestintää ei tulisi nähdä vain pakollisena asiana, vaan myös mahdollisuutena. Vuorovaikutuksen mukanaan tuomat ideat, näkökulmat ja resurssit on mahdollista valjastaa yhteiseksi hyväksi⁵, mutta tämä vaatii toteutuakseen riittävästi osaamista ja resursseja.

Viestinnän toteutuminen kuntalain vaatimusten mukaisesti edellyttää selkeiden viestinnän linjausten laatimista kaupungilta.

Arviointihavaintona on todettu viestintä- ja osallisuusyksikön vähäisten henkilöresurssien johtaneen siihen, että yksikön toiminnalle tärkeitä tehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Priorisointia on jouduttu kohdistamaan myös koko kaupungin näkökulmasta merkittäviin tehtäväkokonaisuuksiin, kuten osallisuustyöhön.

Tarkastuslautakunta suosittelee koko kaupungin viestintää ohjaavan viestintästrategian sekä kriisiviestintäsuunnitelman laatimista. Lisäksi tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että toimintasäännöt pidetään ajantasaisina.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota viestintään liittyvien tehtävien laajuuteen ja sitä kautta tarvittavaan henkilöstön määrään. On tärkeää ymmärtää viestinnän merkittävä rooli ja sen laaja-alaiset vaikutukset koko kaupungin toimintaan.

Tarkastuslautakunta kokee, että viestintäjohtajan puuttuminen on näkynyt viestinnän linjattomuutena ja julkisuudessa esiin nousseina kohuina. Tarkastuslautakunta edellyttää, että viestintäjohtajan rekrytointi tulee edesauttamaan viestinnän suunnitelmallisuutta. Tarkastuslautakunta seuraa tilannetta sen osalta, kuinka viestintäjohtajan rekrytointi tulee vaikuttamaan viestintä- ja osallisuusyksikön toimintaan.

LÄHTEET:

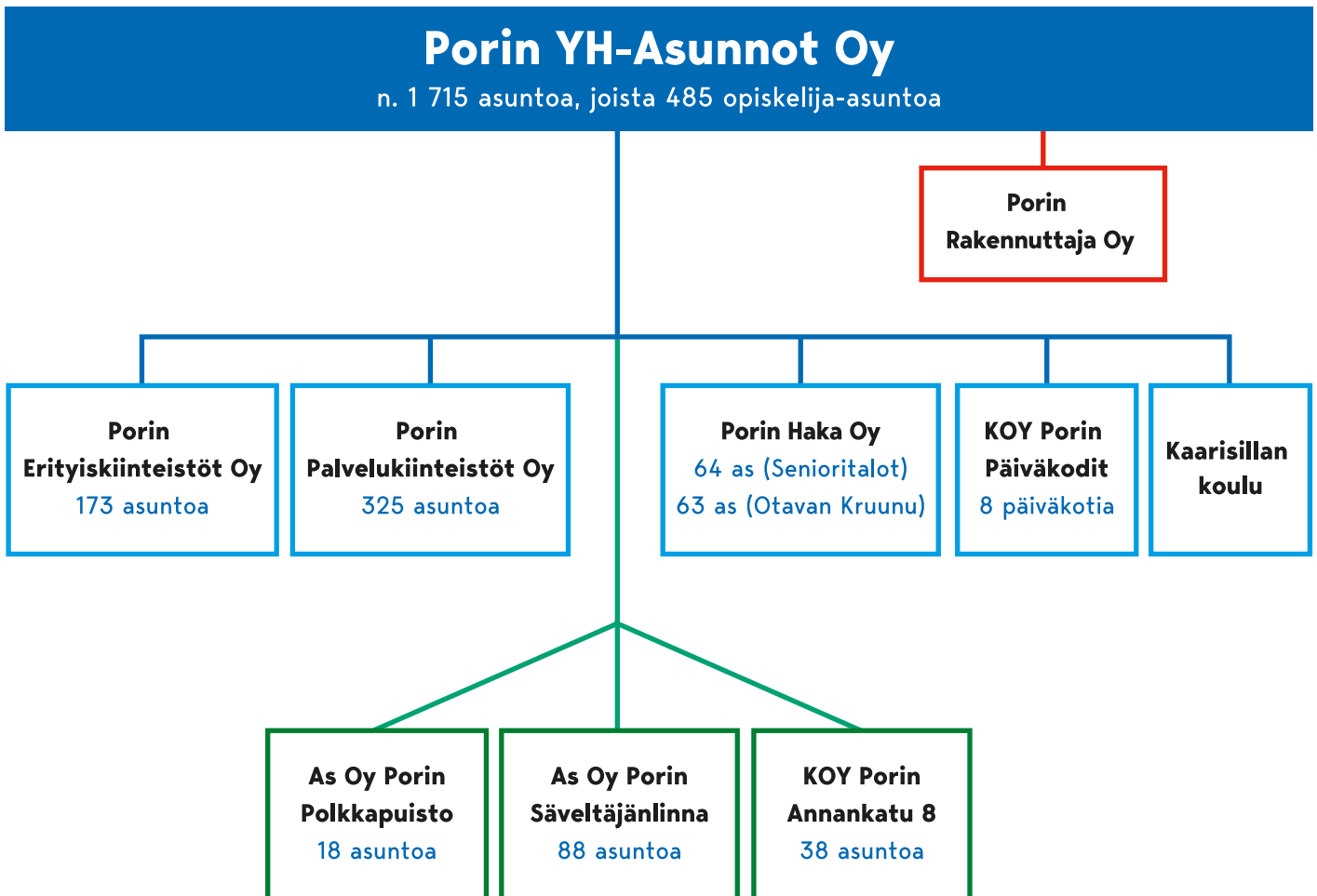
- 1) Konsernipalvelut-esikuntayksikön toimintasääntö, 31.8.2020.
- 2) Porin kaupungin hallintosääntö, kaupunginvaltuusto 14.6.2021 §127, viimeisin muutos kaupunginvaltuusto 11.10.2021 § 208.
- 3) Toteutetut haastattelut.
- 4) Kuntalaki 410/2015 § 29.
- 5) Suomen Kuntaliitto (2016) Kuntaviestinnän opas.
- 6) Porin kaupungin internetsivusto. <https://www.pori.fi/viestinta>, haettu 24.2.2022.
- 7) Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat (13.9.2018) Kuntien viestinnässä runsaasti kehitettävää. <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2018/kuntien-viestinnan-kehityskohteet>, haettu 24.2.2022.
- 8) Porin kaupungin internetsivusto. Konsernihallinnon organisaatiouudistus selkeyttää johtamisjärjestelmää ja vahvistaa elinvoimaa. https://www.pori.fi/uutinen/2020-03-11_konsernihallinnon-organisaatiouudistus-selkeyttää-johtamisjarjestelmaa-ja, haettu 3.1.2021.
- 9) Kaupunginhallitus 11.5.2020 § 284.
- 10) Kaupunginhallitus 28.3.2022 § 193.
- 11) Porin kaupungin hyvinvointiohjelma 2025.

5.5. Porin YH-Asunnot Oy

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2021 erityis-
teemana kaupunginvaltuuston Porin YH-Asunnot Oy:lle
asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden
toteutumista. Porin YH-Asunnot Oy on yksi Porin kau-
pungin strategisista konserniyhtiöistä. Yhtiö omistaa
ja hallitsee sekä rakennuttaa Porin kaupungin alueella
sijaitsevia ja sinne rakennettavia kiinteistöjä. Yhtiö myös

harjoittaa asuin- ja liiketilojen vuokraus- ja vuokravälitys-
toimintaa sekä isännöintitoimintaa. ¹ Kaupunginvaltuuston
22.3.2021 hyväksymissä omistajapoliittisissa linjauksissa
yhtiön omistamisen perusteeksi on vahvistettu, että Porin
YH-Asunnot Oy:llä on strateginen tehtävä monipuolisen
ja kilpailukykyisen vuokra-asuntomarkkinan säilymiseen
kaupungin alueella ². Yhtiön visio on olla asumispalvelujen
tuottamisessa alueensa suurin ja laadullinen edelläkävi-
jä ³.

Kuvio 1. Porin YH-Asunnot Oy ja sen tytäryhtiöt

Porin YH-Asunnot Oy ja sen yhdeksän tytäryhtiötä muodostavat Porin kaupunkikonsernin alaisen alakonsernin. Alakonserni ei kuitenkaan muodosta omaa taloudellista kokonaisuutta, koska alakonsernille ei laadita konsernitilinpäätöstä. Lainsäädäntö ei edellytä, että Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostamalle alakonsernille laadittaisiin konsernitilinpäätös^{1, 3, 4}. Porin YH-Asunnot Oy:n tytäryhtiöiden luvut yhdistellään kaupungin konsernitilinpäätökseen ja tytäryhtiöt toteuttavat Porin YH-Asunnot Oy:n strategiaa³. Seuraavassa kappaleessa käsitellyt taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet on asetettu Porin YH-Asunnot Oy:lle, ei Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostamalle alakonsernille.

Kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

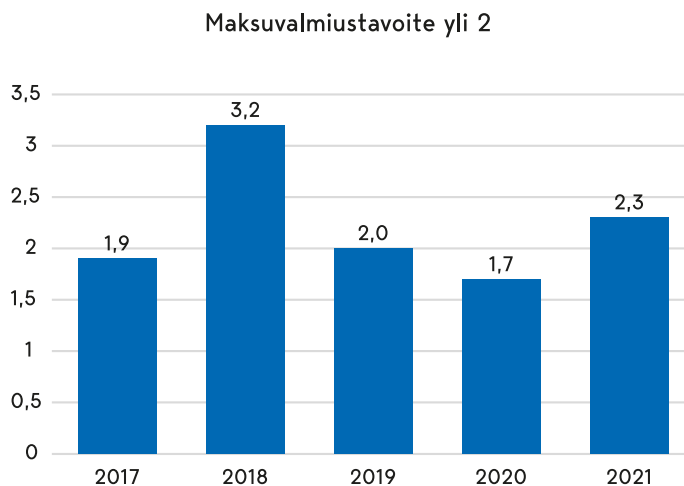
Omistaja eli Porin kaupunki on asettanut Porin YH-Asunnot Oy:lle neljä strategista vuositavoitetta vuodelle 2021:

1. Maksuvalmius on yli kaksi (ilman seuraavan vuoden lainan lyhennyksiä)
2. Nykyisen lainakannan pieneneminen yli 2,5 miljoonaa euroa vuodessa
3. Käyttöaste tavallisissa vuokra-asunnoissa yli 95 prosenttia ja opiskelija-asunnoissa yli 80 prosenttia.
4. Asukkaiden vaihtuvuus keskimäärin tavallisissa vuokra-asunnoissa alle 25 prosenttia ja opiskelija-asunnoissa 30 prosenttia.⁵

Maksuvalmiudella tarkoitetaan tavoitteissa Porin YH-Asunnot Oy:n maksuvalmiutta ilman pitkäaikaisten lainojen seuraavan vuoden lainan lyhennyksiä. Kyseessä on yleisesti toimialalla käytetty quick ratio Arava -tunnusluku, joka mittaa yhtiön kykyä selviytyä lyhytaikaisista velvoitteistaan rahavaroillaan. Rahavaroja ovat kassavarat ja pankkitalletukset sekä joissain tapauksissa nopeasti realisoituvat sijoitukset. Maksuvalmiustunnusluku kuvaa tilinpäätöshetkeä ja maksuvalmius voi vaihdella voimakkaasti tilikauden aikana. Maksuvalmiuden kehittymistä onkin järkevä tarkastella yhden tilinpäätösajankohdan sijaan useamman vuoden ajalta.³ Kuviossa 2 on kuvattu Porin YH-Asunnot Oy:n maksuvalmiustunnusluvun kehitys vuosina 2017–2021.

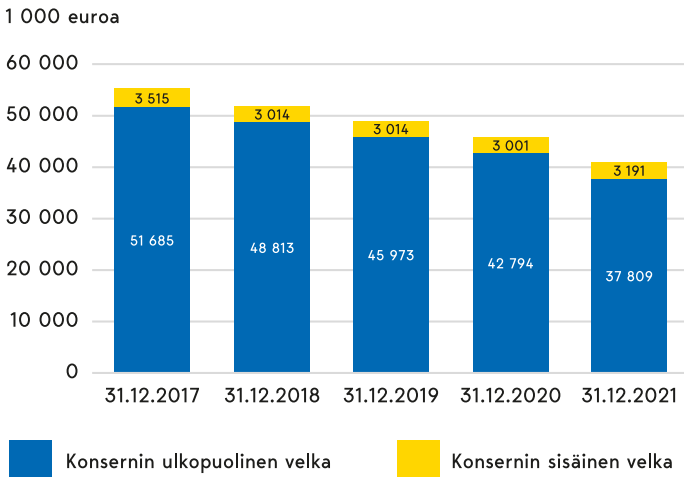
Kuvio 2. Porin YH-Asunnot Oy:n tilinpäätöshetkellä raportoiman maksuvalmiustunnusluvun kehitys vuosina 2017–2021⁶

Maksuvalmiustunnusluvun ollessa yksi kattavat yhtiön rahavarat täysin lyhytaikaisten velkojen määrän. Asettamalla tavoitteeksi maksuvalmiustunnusluvulle yli kaksi haluaa omistaja, että yhtiöltä löytyy myös tarvittaessa taloudellista puskuria yllättäviin menoihin³.

Lainakannan pienentäminen yli 2,5 miljoonalla eurolla/ vuosi on toinen Porin YH-Asunnot Oy:lle vuodelle 2021 asetettu vuositavoite. Kuviossa 3 on kuvattu Porin YH-Asunnot Oy:n lainakannan kehitys vuosina 2017–2021. Luvut ovat tilinpäätöshetken lukuja.

Kuvio 3. Porin YH-Asunnot Oy:n lainakannan kehitys vuosina 2017–2021 ⁷

Tarkasteltava lainakanta sisältää yhtiölle myönnettyt Porin kaupunkikonsernin sisäiset sekä muiden rahoittajien myöntämät ulkoiset lainat. Vuonna 2021 Porin YH-Asunnot Oy:n lainojen nettolyhennyksen on raportoitu olleen noin 5,3 miljoonaa euroa ⁵. Tavoitteen toteutuminen yli kaksinkertaisesti selittyy vuonna 2021 toteutetuilla kiinteistömyynneillä. Omistaja seuraa erityisesti konsernin ulkopuolisen velan määrän kehitystä. ³

Vuokra-asuntojen käyttöaste ja asukkaiden vaihtuvuus ovat valtakunnallisesti asuntovuokrauksessa käytettyjä toiminnan mittareita ³. Porin YH-Asunnot Oy:lle on asetettu useampana vuonna vuositavoitteita liittyen näihin muutujiin ⁶. Taulukossa 1 on esitetty omistajan vuodelle 2021 asettamat tavoitetasot sekä vuoden 2021 toteumatiedot liittyen vuokra-asuntojen käyttöasteisiin ja asukkaiden vaihtuvuuteen.

Taulukko 1. Käyttöaste- ja asukasvaihtuvuustavoitteiden toteutuminen vuonna 2021 ⁵

Vuokra-asuntojen käyttöaste	Tavoite	Toteutunut 2021
Tavalliset vuokra-asunnot	yli 95 %	92,6 %
Opiskelija-asunnot	yli 80 %	72,6 %

Asukkaiden vaihtuvuus (keskimäärin)	Tavoite	Toteutunut 2021
Tavalliset vuokra-asunnot	alle 20 %	29 %
Opiskelija-asunnot	alle 30 %	34 %

Vuokra-asuntojen käyttöaste

= toteutuneet vuokratuotot / teoreettinen maksimivuokratuotto

Asukkaiden vaihtuvuus

= uudet sopimukset / koko asuntosopimuskanta

Porin YH-Asunnot Oy:ssä tunnustetaan, että Porin kaupungin veto- ja pitovoiman positiivinen kehitys on tärkeä tapa varmistaa se, että asuntokannan käyttöastetavoitteet saavutetaan ³. Suomen Vuokranantajat ry toteuttaa puolivuositain toistuvan kyselytutkimuksen jäsenilleen, jotka ovat yksityisiä vuokranantajia. Kyselytutkimuksessa kartoitetaan yksityisten vuokranantajien ajankohtaisia näkemyksiä kaupunkien vuokramarkkinoiden kehityksestä. Tulokset on kerätty ja analysoitu 28 kaupungin osalta. Keväällä 2021 oli yksityisiltä vuokranantajilta kysytty, minkä arvosanan 1–5 he antaisivat kaupungin päättäjille kaupungin vetovoiman kehittämistä. Pori oli saanut keskimääräiseksi arvosanaksi 1,9 ja oli viimeisellä sijalla 28:sta kaupungista. ⁸ Syyskuussa 2021 toteutetun Vuokranantaja-barometrin mukaan yksityisten vuokranantajien arviot vuokramarkkinoiden kehittymisestä seuraavan kahden vuoden aikana olivat Porin osalta kolmen negatiivisimman arvion saaneen kaupungin joukossa. Arviot tulevasta kehityksestä olivat kuitenkin parantuneet vuodesta 2020. ⁹

Yhteiskuntavastuun osa-alueet

Porin kaupungin omistajapoliittisissa linjauksissa on edellytetty, että tytäryhteisöt tunnistavat toiminnassaan yhteiskuntavastuuseen liittyvät osa-alueet, arvioivat niiden tilaa ja kehittämistarpeita sekä luovat menettelyt yhteiskuntavastuun systemaattiseen hallintaan ². Porin YH-Asunnot Oy kantaa sosiaalista vastuuta muun muassa pyrkimällä olemaan asiakkailleen luotettava ja ennakoitava vuokranantaja. Sosiaaliseen vastuuseen liittyy olennaisesti myös Porin YH-Asunnot Oy:n henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen. Yhtiössä panostetaan esimerkiksi asiakaspalvelussa toimivien henkilöiden osaamiseen niin, että he pystyvät palvelemaan asiakkaita asiakkaiden lähtökohdat huomioiden. Ympäristövastuiden huomioiminen rakennuttamisen ja rakentamisen eri vaiheissa katsotaan osaksi yhtiön henkilöstöltä vaadittavaa ammattitaitoa. Olennainen osa yhtiön toimintaa ovat myös pyrkimykset kohti hiilineutraaliutta, kiertotaloudelliset kiinteistöhuoltoratkaisut sekä energian säästämiseen tähtäävään ohjeistukseen panostaminen. Ohjeistusta suunnataan sekä taloyhtiöille että asukkaille. Porin YH-Asunnot Oy on ISA-auktorisoitu isännöintitoimisto. Auktorisointiin liittyvät säännölliset ulkopuolisen toimijan suorittamat auditoinnit. ³ Auktorisointi ja siihen liittyvät säännölliset auditoinnit nähdään yhtenä tapana osoittaa, että yhteiskuntavastuuseen liittyviä osa-alueita hallitaan systemaattisesti isännöintitoiminnassa.

Sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun lisäksi yksi yhteiskuntavastuun osa-alueista on taloudellinen vastuu, jota ohjaavat ja mittaavat muun muassa omistajan Porin YH-Asunnot Oy:lle asettamat taloudelliset tavoitteet. Taloudelliseen vastuuseen liittyy myös esimerkiksi tulevaisuuteen liittyvien taloudellisten riskien tunnistaminen. Omistajan ennakokäsityksen hakeminen merkittävistä asioista nähdään tärkeäksi menettelyksi, jolla omistaja pystyy hallitsemaan muun muassa tulevaisuuden taloudellisia riskejä. Porin YH-Asunnot Oy:n hallitus hakee Porin YH-Asunnot Oy:n hankkeiden lisäksi myös tytäryhtiöidensä hankkeista tarvittaessa ennakokäsityksiä kaupungin hallitukselta. Ennakokäsitys haetaan, mikäli hankkeiden nähdään vaikuttavan yhtiöiden toimintaan, talouteen tai riskiasemaan merkittävästi. ³

Porin YH-Asunnot Oy:n vuoden 2021 liikevaihto oli 14,3 miljoonaa euroa. Toteutunut liikevaihto jäi omistajan asettamasta tavoitteesta noin 6,3 prosenttia. Tilikauden tulostavoite oli nolla euroa, jonka yhtiö saavutti. Vuoden 2021 vuositavoite siitä, että yhtiön maksuvalmius on tilinpäätöshetkellä yli kaksi, toteutui. Porin YH-Asunnot Oy on myös onnistunut saavuttamaan lainakannan lyhenystavoitteen aikaisempien vuosien tapaan.

Porin YH-Asunnot Oy:lle asetettujen vuokra-asuntojen käyttöastetavoitteiden sekä asukkaiden vaihtuvuustavoitteiden saavuttamisessa on haasteita. Korona-epidemia on entisestään vaikeuttanut tavoitteiden saavuttamista varsinkin opiskelija-asuntojen osalta. Tarkasteltaessa Porin YH-Asunnot Oy:n asuntokantaa voidaan arviointihavaintona todeta, että panostukset asuntojen kuntoon kustannustehokkaasti sekä markkinointitoimenpiteet korostunevat entisestään.

Vuoden 2022 kevään karmeat tapahtumat Ukrainassa ovat aiheuttaneet tarpeen majoittaa sotaa pakenevia myös Poriin. Suomen Punainen Risti vuokrasi Porin YH-Asunnot Oy:n omistamia opiskelija-asuntoja lisämajoituskapasiteetiksi ¹⁰.

Porin alueen veto- ja pitovoiman kehittäminen vaikuttaa arviointihavaintojen perusteella olevan Porin YH-Asunnot Oy:n toiminnan kannalta kriittinen menestystekijä. Ainakin lyhyellä tähtämellä Porin YH-Asunnot Oy:n asuntokanta pysyy, vaikka asukkaita ei asuntoja täyttämään riittäisikään.

Tarkastuslautakunta kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, tunnistetaanko Porin YH-Asunnot Oy:n ja sen tytäryhtiöiden muodostaman alakonsernin omistajalle nyt ja tulevaisuudessa aiheuttamat taloudelliset riskit riittävän hyvin ilman konsernitilinpäätöksen laatimista alakonsernille?

Porin YH-Asunnot Oy:llä on strateginen tehtävä monipuolisen ja kilpailukykyisen vuokra-asuntomarkkinan säilymiseen kaupungin alueella. Tarkastuslautakunta

kysyy Porin YH-Asunnot Oy:n omistajalta, millainen on omistajan näkökulmasta monipuolinen ja kilpailukykyinen vuokra-asuntomarkkina kaupungin alueella?

Tarkastuslautakunta toteaa, että Porin YH-Asunnot Oy:ssä tunnistetaan yhteiskuntavastuun osa-alueet. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Porin YH-Asunnot Oy hyödyntää yhteiskuntavastuun toteuttamiseen liittyvää informaation tehokkaasti yhtiön toiminnan markkinoinnissa sidosryhmille. Yhtiön yhteiskuntavastuun toteutumisesta kiinnostuneita sidosryhmiä arvioidaan olevan omistajan lisäksi ainakin asiakkaat, yhtiön omat työntekijät, ulkopuoliset palveluntuottajat ja yhteistyökumppanit sekä rahoitusta myöntävät tahot.

LÄHTEET PORIN YH-ASUNNOT OY:

- 1) Porin YH-Asunnot Oy:n vuoden 2021 tilinpäätös.
- 2) Omistajapoliittiset linjaukset, KV 22.3.2021 § 49 Porin kaupungin omistajapoliittinen ohjelma.
- 3) Toteutetut haastattelut, selvitykset ja kuuleminen.
- 4) Kirjanpitolaki (1336/1997) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L1P6>, haettu 5.10.2021.
- 5) Strategisten yhtiöiden tilinpäätösraportointi omistajalle vuodelta 2021.
- 6) Strategisten yhtiöiden tilinpäätösraportoinnit omistajalle vuosilta 2017-2021.
- 7) Porin YH-Asunnot Oy:n hallituksen esitys vuoden 2022 tavoitteiksi.
- 8) Suomen Vuokranantajien Vuokranantaja-barometri: Tampereen, Kuopion ja Seinäjoen päättäjät saivat vuokranantajilta parhaat arvostukset kaupungin vetovoiman kehittämisestä (ajalta 18.3.-12.4.2021), Suomen Vuokranantajat ry <https://www.sttinfo.fi/tiedote/vuokranantaja-barometri-tampereen-kuopion-ja-seinajoen-paattajat-saivat-vuokranantajilta-parhaat-arvostukset-kaupungin-vetovoiman-kehittamisesta?publisherId=23456986&releaseId=69908426>, haettu 23.11.2021.
- 9) Suomen Vuokranantajien Vuokranantaja-barometri: Vuokranantajien odotukset tulevasta parantuneet ympäri Suomen - pääkaupunkiseutu poikkeus (ajalta 9.9.-26.9.2021), Suomen Vuokranantajat ry <https://vuokranantajat.fi/uutiset/vuokranantaja-barometri-vuokranantajien-odotukset-tulevasta-parantuneet-ympari-suomen-paakaupunkiseutu-poikkeus/>, haettu 23.11.2021.
- 10) Pukkila, T. (maaliskuu 2022) Poriin lisää majoitustilaa ukrainalaisille pakolaisille - SPR vuokrasi Tekunkorvesta opiskelija-asuntoja turvapaikanhakijoille. Yleisradio. <https://yle.fi/uutiset/3-12369500>, haettu 31.3.2022.

PORI

Porin tarkastustoimisto, Hallituskatu 9, 28100 Pori
Puh: (02) 621 1100 / keskus, tarkastustoimisto@pori.fi

Kansikuva: Porin kaupunki. Taitto: Vida Design Oy. Paino: Allone Print Oy. Julkaistu: 24.5.2022.

www.pori.fi